લંડન રાજ–રહસ્ય.

અથવા

મિસ્ટરીઝ ઑફ ધી કોર્ટ ઑફ લંડન.

રેનોલ્ડસ.

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મિસ્ટરીઝ ઓફ ધી કોર્ટ ઓફ લંડન.

(ભાગ ૧)

મુળ લેખક:

સ્વર્ગસ્થ મી૦ જ્યોર્જ વીલીઅમ રેનોલ્ડ્સ

અનુવાદક:

સાકરલાલ મગનલાલ કાપડિયા

હરિપરા, સુરત.

પ્રકાશક:

હરિલાલ વલ્લભદાસ બ્રહ્મક્ષત્રી

૧૮૧, બજારગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ

આવૃત્તિ ૨ જી　　૧૯૩૦　　પ્રત ૮૦૦.

કિમ્મત: રૂ. ૦-૧૪-૦.

આ પુસ્તક નં. ૧૮૧, બજારગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈમાં આવેલા શ્રી હરિ-હર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં હરીલાલ વલ્લભદાસ બ્રહ્મક્ષત્રીએ છાપ્યું છે.

અનુક્રમણિકા.

લંડન-રાજરહસ્ય

અથવા

મિસ્ટરીઝ ઓફ ધી કોર્ટ ઓફ લંડન.

પ્રકરણ ૧ લું.

હોટલમાં.

ઇ. સ. ૧૭૯૫ ના જાન્યુઆરી માસમાં અમારી નવલકથાનો આરંભ થાય છે. એ સમયે ગ્રેટબ્રિટન અને યુરોપની રંગભૂમિ પર અનેક આશ્ચર્યજનક અને ભયંકર ઘટનાઓ બનવા પામી હતી. ત્રીજો જ્યોર્જ ઇંગ્લંડના રાજ્યસિંહાસન પર બીરાજતો હતો અને તેજ ઇંગ્લંડનો કર્ત્તાહર્ત્તા વિધાતા હતો. ગાદી પર આવ્યાને તેને લગભગ ૩૫ વર્ષ વહી ગયા હતા અને તેના પુત્ર પ્રિન્સ જ્યોર્જ અથવા પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સની ઉમ્મર ૩૩ વર્ષની થઇ ગઇ હતી. જુવાનીનાં તોરમાં નૌજવાનોને જે સારી નરસી ટેવો પડે છે તે સર્વ રાજ કુમારમાં સીંચી સીંચીને ભરાઇ હતી અને પુખ્ત વય હોવા છતાં તેની નાદાનીયત વીસ વર્ષના યુવાન જેવીજ હતી. તે સમયે ઇંગ્લંડનો પ્રધાન મંત્રી વીલીયમ પીટ હતો. ઇંગ્લંડનું સુકાન તેના હાથમાં હતું. આકાશમાં અરાજકતાનાં વાદળાં ઘેરાવા માંડયાં હતાં. ફ્રાન્સના રાજવિપ્લવની પૂર્ણાહુતિ થઇ ત્યાં રિપબ્લીક યા પ્રજાસત્તાકની સ્થાપના થઇ ચુકી હતી. ફ્રાન્સનું રાજતંત્ર જ્યોકોબીન અને થમીડોરીઅન પક્ષના હાથમાં જઇ પડયું હતું. ઇંગ્લંડનો સેનાપતિ ડયુક ઓફ યોર્ક હતો. નેધરલેંડની લડાઇમાં તેની સરદારી નીચે અંગ્રેજી ફોજને બદનામી અને બેઇજ્જતી શિવાય બીજું કંઇ મળ્યું ન્હોતું.

એજ સમયે લંડનની પાર્લામેંટમાં હિંન્દુસ્થાનના નામચીન ગવનર જનરલ વોરન હેસ્ટીંગ્સનો કેસ જબરી ચકચાર ચલાવી રહ્યો હતો. ઇંગ્લંડમાં પ્રજામતનું જોર દિન પ્રતિદિન વધતું જતું હતું. હેબીઅસ કોર્પસ નામનો કાયદો કેટલાક દિવસથી રદ થયો હતો. રાજધર્મની પ્રધાનતા મંદ પડી ગઇ હતી અને રાજાના ઇશ્વરત્વનો વાવટો ઝુકી પડયો હતો.

ફ્રાન્સ સાથે લડાઇ જગાવવાને માટે પ્રધાન મંડળ પ્રજા પાસેથી ભારી રકમ માગી રહ્યું હતું. ગુલામોનો વેપાર નાબુદ કરવા માટે વીલ્બર ફોર્સ જબરી ધાંધલ મચાવી રહ્યો હતો, બ્રન્સવીકની રાજકુમારી કેરોલીન સાથે પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સના વિવાહ નક્કી થવાની ખબર પ્રજાને મળી ચુકી હતી.

ઐતિહાસિક બનાવોની આટલી માહિતીથી આ નવલકથા આગળ વધતાં વાંચનાર સહેલાઇથી સઘળા રાજ પ્રપંચો સમજી શકશે.

૧૭૯૫ નો જાન્યુઆરી માસ ચાલતો હતો. એક દિવસ રાતે હોલબર્ન પરાંના જ્યોર્જ એન્ડ બુલ્વર નામક હોટલના એક સુસજ્જિત દિવાનખાનામાં દેશ વિદેશમાં વેપાર કરનારા સોદાગરોનુ એક ટોળું સગડીની આસપાસ વીંટાઇ વળી ઠંડી ઉડાવતા વિધ વિધ જાતના ગપ્પાં મારી રહ્યું હતું. ઠંડી ખુબ પડતી હતી તેથી ગરમી લાવવાને શરાબની પ્યાલી પર પ્યાલી ઉડતી હતી. કેટલાક વેપારીઓ વિદાય થવાની તૈયારી કરી રહ્યા હતા. જેઓ લાંબા પ્રવાસથી આવ્યા હતા તેઓ મોજમજાહ કરીને પોતાનો જીવ બહેલાવી રહ્યા હતા.

આ હોટલમાં સામાન્ય રીતે પ્રવાસીઓ અને સોદાગરોનો અડ્ડો જામેલોજ રહેતો તેથી સઘળા એક બીજાને પીછાનતા હતા. છતાં જો કોઇ નવો માણસ આવી પુગતો તો સઘળા તેની સાથે સ્નેહાળ વર્તન ચલાવી તેને પોતાનો કરી લેતા. હોટલોમાં અનેક જાતના માણસોની જાવ આવ થયા કરે છે પણ પ્રવાસી સોદાગરો જેવા સરલ, સાદા અને બુદ્ધિમાન સખસો દુનિયામાં ઘણા થોડા મળી આવે છે.

સાંજના છ સાત વાગ્યાનો સમય હતો. સોદાગરો રાજદ્વારી વિષય પર ચર્ચા કરી રહ્યા હતા. એજ સમયે દ્વાર ઉઘડયું અને લગભગ ૪૦–૪૫ વર્ષનો એક પાતળો પુરૂષ ઓરડામાં દાખલ થયો. તેને જોતાંજ બધા બોલી ઉઠયાઃ "અલ્લો મી. પેજ! તમે આવી પહોંચ્યા? કેમ છો? ખુશ તો ખરા?"

"તમારી મહેરબાનીથી ખુશ તો છું પણ પેટમાં બીલાડા બોલી રહ્યા છે. આહ! આજે કેવી ગજબનાક શરદી પડે છે. હીકળ એવું છે કે બહાર જતાં દમ નીકળી જાય છે. ..બોય!" પેજ બોલ્યો.

"જી" જોન નામના નોકરે જવાબ વાળ્યો.

"મારે માટે જલ્દી ડીનર લાવ કપડા ઉતાર ને બુટ કાઢી સ્લીપર પહેરાવ

જોને તરતજ મી. પેજનો ઓવરકોટ અને હેટ લઇ ખીંટીપર ટાંગી દીધાં અને બુટ કાઢી તેની સ્લીપર હાજર કરી ભોજન લેવા ચાલ્યો ગયો.

જોન ગયા પછી પેજ સગડી નજીક ખુરશી ખેંચી બેઠા તેણે હાથ પગ ગરમ કર્યા અને પછી પોતાના સાથીઓ તરફ નજર કરી.

"કેમ ? કેટલીક સફર કરી આવ્યા ? કાલે રાતે કયાં સુતા હતા ? હમણાં કયાંથી આવ્યા ?" એક જણે પૂછ્યું.

"બહુ મજલ કાપી આવ્યો. કાલે એલ્સબરી હોટલમાં રાત વાસો રહ્યો હતો. સ્હવારે નવ વાગે ત્યાંથી નીકળી હમણાં અહિં આવી પહોંચ્યો."

"એલ્સબરીની કંઇ નવા જુની ?" એલ્સબરીનું નામ સાંભળી એક જણે આતુરતાથી પૂછ્યું.

"ત્યાં હાલમાં પાપીઓનો સીતારો ચમકી રહ્યો છે. પાપનું બજાર તેજ થઇ ગયું છે. હં ! ઠીક યાદ આવ્યું ! તમે સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડને ઓળખો છો ?"

"નામ સાંભળ્યું છે. એના થોડાક કામની ખબર છે પણ આજ સુધી રાજેશ્રીની સુરત જોવાની મળી નથી. ભલા એકાએક એનું નામ દેવાની શી જરૂર ?"

"એ મોટા ઉમરાવ માણસ છે. એલ્સબરી શહેરની નજીકના એક ગામમાં તેનો સુંદર મહેલ છે. કહે છે કે એ બહુ ઠાઠમાઠથી રહે છે. ત્યાંના લગભગ બધા રહીશો કહે છે કે એ મોટા દાતાર અને ધર્માત્મા છે. સેંકડો માણસને એ રોટી આપે છે. એલ્સબરીની મોટી બેંકના એ ડીરેકટર છે. પૂર ભભકથી રહે છે. ગામમાં એ ધર્માત્માના પોષાકમાં સાધુ હોવાનો ડોળ કરે છે પણ શહેરમાં અધર્મ અને પાપનો અવતાર ધારણ કરે છે, ટુંકમાં એક પણ પાપ એવું નહિ હોય કે જે એણે ન કર્યું હોય–" પેજે વેપારીઓ આગળ બોંબ ફેંક્યો.

"એટલે ?"

"ઘણી વાત છે. છળ કપટ, દગો પ્રપંચ, જુગાર, ચોરી, સ્રીહત્યા, આગ વિગેરે વિગેરે વિગેરે..."

સઘળા આ ભયંકર વાત સાંભળી કમ્પી ગયા અને પેજ તરફ ફાટી આંખે જોઇ રહ્યા: એક જણે કહ્યું: "મેં સાંભળ્યું હતું કે સર રીચર્ડ

અતિ ભલા અને ખાનદાન ગૃહસ્થ છે. અને પોતાની પત્ની પર અત્યંત પ્રેમ રાખે છે."

આ સાંભળતાંજ પેજના વદન પર તિરસ્કારની છટા આવી તે બોલ્યો: "હશે એજ ધર્માત્માએ એલ્સબરી બેંકમાં ગોટાળો કર્યો છે. એજ બેંકના રામસે નામના બીજા ડીરેક્ટરે એ ગોટાળો પકડયો છે. એ માટેજ એ બદમાસે પોતાની સ્ત્રીનું ખુન કર્યું અને ખુન પ્રગટ ન થાય તે માટે પોતાના આલીશાન મકાનને આગ લગાડી તે નાસી ગયો છે."

"આહ! એ મનુષ્ય નથી. શયતાન છે. એને પકડવાને વોરંટ નીકળ્યું કે નહિ?"

"ત્રણ ઇનામો જાહેર થયા છે, એને ગીરફતાર કરવાનું વોરંટ નીકળ્યું છે પણ ચાલાક સ્ટેમ્ફર્ડ હજુ સુધી કાયદાની ચુંગાલમાં ફસ્યો નથી."

જેઓ એજ રાતે હોટલ છોડી બ્હારગામ જવાના હતા તેઓ આટલી વાત સાંભળી સરસામાન લઇ ત્યાંથી વિદાય થયા. બાકી દશ બાર માણસો રહી ગયા. તેમાંથી પોતાના બે જાની મિત્રો સાથે પેજ એક ઓરડામાં ગયો અને તેઓ અવનવી વાતો કરવા લાગ્યા.

"સર રીચર્ડનો દેખાવ આબાદ રાજકુમાર જેવો છે. એમ કહેવાય છે કે હાલના મહારાજા જ્યોર્જ જ્યારે પાટવી કુંવર હતા ત્યારે હન્ના લાઇટફુટ નામની એક સૌન્દર્યસંપન્ન યુવતી સાથે તેમને છુપો પ્રેમ હતો..." પેજે વાત છેડી.

આ સમયે વેટર ભોજનની રકાબીઓ અને શરાબની પ્યાલીઓ ટેબલ પર મૂકવા ઓરડામાં આવ્યો. વાત અધુરી રહી. પેજના પેટમાં કુરકુરીયાં બોલતા હતા એટલે તે ભૂખ્યાં ડાંસની પેઠે માંસ, પાઉં અને પેટીસ પેટમાં ઉતારવા લાગ્યો. બે ત્રણ પ્યાલી શરાબની ઉડાવી તેણે થોડાંક ફ્રુટ ખાધા અને પછી ચીરૂટ સળગાવી ધુમાડા કાઢતો કાઢતો તે બોલવા લાગ્યો: "હું શું કહેતો હતો?... હં હં! હન્ના લાઇટફુટની વાત કરતો હતો. તે સમયના પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સ અને હાલના મહારાજા તેની સાથે ગુપ્ત પ્રેમસાગરમાં સ્નાન કરતા હતા ત્યારે એ યુવતી ગર્ભવતી થઇ ગઇ. નવમે મહિને તેણે એક પુત્રનો જન્મ આપ્યો. કેટલાક સખસો કહે છે કે પાટવી કુંવરે હન્ના સાથે છુપા લગ્ન કર્યાં હતાં. ગમે તેમ હો. પણ હન્ના

પુત્રવતી થઇ. પ્રિન્સે એ છોકરાને છુપી રીતે સ્વર્ગસ્થ સર વિલિયમ સ્ટેમ્ફર્ડને સોંપ્યો. એજ સમયે લેડી સ્ટેમફોર્ડનો તરતનોજ જન્મેલો નાદાન પુત્ર મરી ગયો હતો એટલે પતિપત્ની હન્નાના પુત્રનું પ્યારથી લાલન પાલન કરવા લાગ્યાં. આ વાત મેં સાંભળેલી છે, હો! ખરૂ ખોટું પરમાત્મા જાણે!–"

આ વાત ચાલતી હતી તેજ પળે એક કદાવર બાંધાનો નવજવાન ઓવરકોટ સાથે ઓરડામાં ચુપચુપ દાખલ થયો. તેણે પેજના છેલ્લાં વાક્યો સાંભળ્યા હતા. અંદર આવતાં વાર તે તિરસ્કારપૂર્ણ સ્વરે બોલ્યો: "મારા વિચાર પ્રમાણે આ વાત તદન જુઠી અને નાપાયદાર છે."

ઓવરકોટવાળો યુવાન આ શબ્દો અત્યંત ધિક્કારથી બોલ્યો. તે સાંભળી ઓરડામાં ગપ્પાં મારતા ત્રણ જણ ચોંકી ગયાં અને નવીન આગંતુકની મુદ્રા જોવા લાગ્યા. તે નૌજવાનનું શરીર સુડોળ અને ઘાટીલું હતું, તેનું વદન સુંદર હતું અને તે પર ખાનદાની અભિમાનની છટા હતી. તેનું કપાળ ભવ્ય હતું અને મદીલી આંખોમાં શરાબનો નીશો સ્પષ્ટ જણાતો હતો. તેના કિમતી વસ્ત્રો તથા ગૌરવભરી ચાલથી તે કોઇ અમીર યા રાજવંશી હોય એવો લાગતો હતો. તેના વાળમાં કારા અને ભુરા રંગનું મિશ્રણ હતું. અને ઉમ્મર ત્રીસ બત્રીશ વર્ષની લાગતી હતી.

તે ઓવરકોટ અને ટોપી કાઢી એક ટેબલ પાસે બેઠો અને શરાબ લાવવાનો વેટરને હુકમ થયો તરતજ શરાબની પ્યાલી હાજર થઇ. પેજ હવે તેને જોવા લાગ્યો. તે તેને એકીટસે જોઇ રહ્યો થોડી વાર પછી આ માણસને અગાઉ તેણે કોઇ જગ્યાએ જોયો છે એવો તેને ભાસ થયો. "એ એજ હશે! મારી ભૂલ તો નહિ હોય." આવા વિચાર કરતો તે પેલા શખસને જોવામાં એટલો લીન થઇ ગયો કે તેના બે સાથીઓ તેને એકલો છોડી ચાલ્યા ગયા તેનું પણ તેને ભાન રહ્યું નહિ. ઓરડામાં પેજ અને પેલો નવો આવનાર એમ બે જ માણસ રહી ગયા.

પ્રકરણ ૨ જું.

લેને ગઇ પુત આર-

પેલા નૌજવાને હજુ પેજ તેને ટીકી ટીકીને જોઇ રહ્યો છે તે જોયું નહતું. ઓરડામાં આવતાં તે શું બોલ્યો હતો, તેણે શું સાંભળ્યું હતુ વિગેરે સર્વ તે ભૂલી ગયો. ખુરશી પર બેસતાંજ તે અચાનક ગંભીર ચિંતામાં લીન થઇ ગયો. ઓરડામાં બીજું કોઇ છે કે નહિ તેનું પણ તેને ભાન ન્હોતું.

કોઇ અજાણ્યા તરફ ટીકીટીકીને જોવાથી પોતે અસભ્ય ગણાશે એવા ખ્યાલથી પેજ સગડી તરફ ફરી બેઠો અને દેવતા સંકોરવા લાગ્યો. અસ્થિર મનને સ્થિર કરવા માટે તેણે સોડા સાથે મેળવી થોડો વ્હીસ્કી પીધો પણ તેની અસ્થિરતા ઘટવાને બદલે વધી ગઇ. થોડીકવાર પછી તે પુનઃ પેલા ગૃહસ્થને તીક્ષ્ણ નજરે જોવા લાગ્યો.

બેચેનીથી ખુરશી પર પડયો પડયો પેજ વિચાર કરવા લાગ્યો. આ ઘોટાળો શો છે? મને ભ્રમ તો નહિ થયો હોય? આવું ભયંકર કૃત્ય કર્યા પછી તે આવી જાહેર જગ્યાએ છડે ચોક આવવાની હિંમત કરે એ સંભવિત નથી. પણ ચહેરો તો એવોજ છે. એવુંજ વદન, એજ આંખો, એજ બાલ, એવુંજ કપાળ, એવીજ ગૌરવભરી ચાલ—બધુંજ સરખું છે! શું આ માણુસ તેજ પાપી હશે? જબરો ઘોટાળો છે. કંઇ સમજ પડતી નથી—

વિચારમાં ને વિચારમાં પેજે જોસથી ઘંટી વગાડી, ઘંટીના અવાજથી હોટલનો નોકર ગભરાઇ ગયો. તે દોડતો દોડતો પેજ પાસે આવી બોલ્યોઃ "શો હુકમ છે?"

"એક પેગ વ્હીસ્કી લાવ–" વેટર તરત દારૂ લઇ આવ્યો પણ પેજ એ વખતે પેલા સખ્સનેજ ટીકી રહ્યો હતો. વેટર ગયો અને પાછો આવ્યો તેનું તેને ભાન નહતું પેલો નૌજવાન શરાબ પી દીવાલ પર ટાંગેલાં દરિયાઇ લડાઇનાં ચિત્રો જોઇ રહયો હતો.

પેજે હોટલના વેટર જોનને ઇસારાથી પોતાની પાસે બોલાવી ધીમે સ્વરે પૂછ્યું:

"આ સખ્સ કોણુ છે?"

"મને ખબર નથી પણ મારા શેઠ જાણતા હશે." જોને જવાબ આપ્યો.

"જા તારા શેઠને પુછી આવ." પેજે કહ્યું.

વેટર ગુપચુપ ધીમે ડગલે ઓરડામાંથી બહાર ગયો. "હવે મારો સંદેહ મટી જશે." પેજે વિચાર કર્યો. બે પાંચ પળમાં વેટર આવી બોલ્યો: "સાહેબ, કંઇ ખબર ન મળી, શેઠ મારા પર ગુસ્સે થઇ બોલ્યા: જા, જા, તારૂં કામ કર."

"ત્યારે મારી ધારણા સાચી છે." પેજ ધીમે અવાજે બોલ્યો અને તેણે પુનઃ પેલા શખ્સ તરફ નજર કરી. બન્નેની આંખો મલી. પેલા યુવાનની નીલી આંખો સરલ, સ્થીર અને શાંત હતી. તેના વદનપર ગાંભીર્ય અને ગૌરવભરી તેજસ્વિતા હતાં. પેજે વિચાર કર્યો "પાપીઓ આટલા શાંત નથી હોતા." તેણે તેની સાથે વાતચીત કરવાના ઇરાદાથી કહ્યું: "આજે કેવી કડક ઠંડી પડે છે સાહેબ ?–" "હા." અભિમાનથી આટલું બોલી પેલા સખ્સે મ્હોં ફેરવી લીધુ. તે એવી રીતે ખુરશીપર બેઠો કે જાણે તે પેજ સાથે વાત કરવાજ માગતો ન હોય પેજે હોઠ કરડયા પણ તેની આતુરતાએ સભ્યતાની મર્યાદા તોડી નાખી તે પેલા અપરિચિત સખ્સના ટેબલ આગળ જઇ બોલ્યો "માફ કરજો સાહેબ ! પણ મને લાગે છે કે મેં તમને કયાંય જોયા છે !"

"અસંભવિત! મને કોઇ ન પીછાને એટલા માટે તો હું અહીં આવ્યો છું" ભમ્મર ચઢાવી પેલો સખ્સ બોલ્યો.

"મને પણ એમજ લાગ્યું હતું. તમને જોતાંજ મને શક ઉપજ્યો હતો પણ હવે એ શક નષ્ટ થઇ ગયો." પેજ ઉદ્ધતાઇથી બોલી ઉઠયો. પેલા સખ્સનો ગુસ્સો ફાટી નીકળ્યો. તે એકદમ ઉભો થઇ પેજને બે ચાર સંભળાવી દેવાની અણીપર હતો એટલામાં પેજ એકદમ ઓરડામાંથી બહાર નીકળી ગયો.

પેજ ચાલ્યો જવાથી પેલા સખસના ગુસ્સાનો પાર રહ્યો નહિ: "બદમાસ સાળો ! મેંજ અહિં આવવામાં મુર્ખાઇ કરી" તે બબડયો અને એકદમ ઓવરકોટ ચઢાવી હૅટ પહેરી ઉભો થયો ઓવરકોટનો કોલર ચઢાવી તેણે મ્હોં છુપાવી લીધું અને ત્વરિત વેગે તે હોટલમાંથી બહાર નીકળી ગયો.

બીજી બાજુ પેજ સીધો હોટલના માલિક પાસે દોડી ગયો અને જરા ગુસ્સે થઇ બોલ્યો "હમણાં તમારા હોટલમાં કોણ છે તે જાણો છો ?"

"હા. પણ એ જાહેર થવા માગતા નથી એમ આવતાં વાર તેમણે મને સમજાવી દીધું હતુ–" હોટલવાળાએ કહ્યું.

"જહન્નમમાં જાય એ ! શું તમે માણસ છો ? સાચા અંગ્રેજ બચ્ચા છો ? આવા સખસને અત્રે જોઇ ચુપચુપ બેસી રહો છો ?"

"જો એ સખસ જાહેર થવા નહિ માગતો હોય તો તમને ને મને વચ્ચે પડવાની શી જરૂર છે ?" હોટલવાળો ગુસ્સે થઇ બોલ્યો.

"શી જરૂર છે ? જુઓ, એ ચાલ્યો જાય છે. હું એને હમણાજ પકડુ છું."

આટલું કહી પેજ પેલા સખસને પકડવા દોડયો પણ માર્ગમાં ઠોકર વાગવાથી જમીનપર પછડાયો. તેને સજ્જડ વાગ્યું. કાંસતો કાંસતો તે ઉભો થયો પણ એટલામાં પેલો માણસ હોટલમાંથી નીકળી ગયો હતો. એજ સમયે હાથમાં જાડી લાકડીવાળા બે કદાવર માણસો હોટલમાં દાખલ થયા. એક જણ બોલ્યો "દોસ્ત ! આપણે કોન્સટેબલ છીએ એ વાત જાણવા ન દેતો–"

કોન્સટેબલનું નામ સાંભળતાં પેજ પોતાના જખમને ભુલી ગયો અને તેમની પાસે જઇ બોલ્યો: "તમે કોન્સ્ટેબલ છો ? તમે અહિં કેમ આવ્યા છો તે હું જાણું છું. હું તમને મદદ કરીશ"

"ધીમે સાહેબ ધીમે ! જો કોઇને ખબર પડશે કે પોલીસના માણસો આવ્યા છે તો જે સખસથી શોધમાં અમે આવ્યા છીએ તે છુ થઇ જશે."

"ઠીક, મારી સાથે ચાલો ' પેજ તેમને તે પ્રથમ જે ઓરડામાં બેઠો હતો, ત્યાં લઇ ગયો. ત્યાં જઇ પેજે વેટરને બુટ લાવવાનો હુકમ કરી કોન્સ્ટેબલને પુછયું: "બોલો, તમે એલ્સબરી કેસની તપાસ કરો છો ને ?"

"હા ' એમ કહી એક કોન્સ્ટેબલે એક હેન્ડબીલ કાઢયું. તેમાં સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડને પકડી આપવા માટે ૧૫૦૦ પાઉંડનું ઇનામ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

"મને પણ વાંચવા દો —" કહી પેજે હેન્ડબીલ હાથમાં લઇ તરત તે વાંચી લીધું; "મારો શક સાચો હતો. એ તેજ સખસ હતો એવુંજ લાંબુ અને કદાવર શરીર, એવીજ હાલચાલ, એવોજ ચેહેરો, એવાજ કાળાભુરા વાળ, એવીજ નીલી આંખો! બધું આબાદ મળતું હતું.' પેજ આ વાત કરતો હતો ત્યારે નોકર બુટ લઇ આવ્યો. તેણે કોન્સ્ટેબલને હેન્ડબીલ આપી દઇ બુટ પહેરી લીધાં અને પોતે કોન્સ્ટેબલો સાથે જવાને તૈયાર થઇ ગયો. "જુઓ, જતી વખતે હોટલવાળો મળે તો તમે કોણ છો તે ન કહેતા; નહિ તો એ માણસ પેલાને ચેતાવી દેશે."

"વારૂ"

પેજને ૧૫૦૦ પાઉંડનો લોભ લાગ્યો હતો બન્ને કોન્સ્ટેબલો સાથે તે હોટલમાંથી બહાર નીકળ્યો બહાર ગાડીઓની હાર ખડી હતી. નજીક એક ભીસ્તી ઉભો હતો તેને પાસે બોલાવી તેના હાથમાં એક *કાઉન સરકાવી પેજે પુછ્યું:" હમણાં એક લાંબો સખસ ઓવર કોટ પહેરી હોટલમાંથી નીકળ્યો તે ક્યાં ગયો?"

"પીળી ગાડીમાં બેસી એજવર રોડ તરફ—" ભીસ્તીએ ક્રાઉન ખીસામાં મૂકી જવાબ આપ્યો.

પેજ તરત એક ગાડીમાં ચઢી બેઠો. તેના બે સાથીઓ પણ બેઠા "ચલાવ, એજવર રોડ. હમણાં એક પીળી ગાડી ગઇ છે તેને પકડી પાડશે તો એક ગીની ઇનામ આપીશ" પેજે કોચમેનને કહયું.

ઇનામની લાલચે કોચમેને ઘોડા મારી મુકયા. પવન વેગે અશ્વો ઉડવા લાગ્યા.

"એ સખસને પકડવા માટે મારૂં દીલ તરફડી રહ્યું છે." પેજ બોલ્યો.

"તમે એને પીછાન્યો તેજ ઘડીએ ગીરફતાર કેમ ન કરાવ્યો?" કોન્સ્ટેબલે પૂછ્યું

"મને જરા શક લાગ્યો હતો એ સખસ પર અનેક ભયંકર આરોપ હતા તેથી જો એ તેજ માણસ ન હોય તો ભારી પડી જાય ને?"

"જો અમે એવો વિચાર કરવા બેસીએ તો અમારૂં કામજ ન થાય—કેમ ખરૂં ને!" એક કોન્સ્ટેબલ બોલ્યો.

---

* પાંચ શીલીંગનો એક ક્રાઉન.

"હા." બીજા કોન્સ્ટેબલે કહ્યું. "અમે ગમે તેને શક પરથી પકડી લઇએ છીએ. જો તે ગુનેહગાર નીકળે તો ઠીક છે; નહિ તો તેની ક્ષમા માગી લીધી એટલે બસ."

"પણ જો તે માફી ન સ્વીકારે તો?"

"તો અમે તેને ચોકી પર લઇ જઈ તેના પર પોલીસની ફરજ'માં વચ્ચે પડવાનો આરોપ મૂકી કામ ચલાવીએ છીએ."

"એમ!–" પેજ બોલ્યો તેણે ગાડીની બારીમાંથી નજર કરી પીળી ગાડી જોવાની કોશેષ કરી પણ તે નજરે ન પડી ત્યારે તેણે કોન્સ્ટેબલ તરફ ફરી કહ્યું. "તમે એક્સબરી પોલીસ સ્ટેશનના અમલદાર છો?"

"હા." જવાબ મળ્યો. 'અમે આ સખસની શોધમાં હતા એટલામાં એક મિત્ર મળ્યો. દારૂની પ્યાલીઓ ઉડી અને તેણે સર રીચર્ડની કહાણી કહી અમને ખબર આપી કે તે ઓવર કોટ પહેરી બુલ્વર હોટલમાં ગયો છે. અમે તેને પકડવા માટેના ઇનામની વાત જાણતા હતા એટલે સીધા હોટલમાં દોડી આવ્યા—"

"એજવર રોડ તો આવી ગયો—" પેજ બબડ્યો અને કોચમેનને કહ્યું "ચલાવ, જલ્દી હાંક. પીળી ગાડી દેખાય છે?"

"જી નહિ"

આકાશ સ્વચ્છ હતું. ચંદની પૃથ્વી પર શ્વેત ચાદર બીછાવી રહી હતી. દૂર દૂરની ચીજો સ્પષ્ટ નજરે પડતી હતી. પેજ ગાડીમાંથી ડોકું બ્હાર કાઢી દૂર દૂર જોઇ રહ્યો હતો. ગાડી પવન વેગે ચાલી રહી હતી. એજ વખતે કોચમેન બોલ્યો: "જુઓ, પેલી પીળી ગાડી જાય છે—"

"હા, હા. જલદી હાંક ને બમણું ઇનામ લે—"

"આપણને પણ દોઢ હજાર પાઉંડ મળશે" કોન્સટેબલ બોલ્યો.

"ગાડી તો ઉભી રહી" કોચમેને કહ્યું.

"જુઓ, જુઓ, પેલો બદમાસ ગાડીમાંથી ઉતરી પડ્યો." પેજ બોલ્યો. "એ તેજ બદમાસ છે. રસ્તો વટાવી તે પેલી બાજુના કોઇ મકાનમાં ઘુસી જતો લાગે છે."

"લો, આ તેની ગાડી પણ પાછી ફરી—" એક કોન્સ્ટેબલે કહ્યું.

બે મીનીટમાં બન્ને ગાડી મળી. પેજે ગાડી ઉભી રખાવી. પીળી ગાડી પણ ઉભી રહી. પેજ તરત તે ગાડીના કોચમેન પાસે જઇ બોલ્યો: "પેલો ક્યાં છુપાયો? તેણે શું કહ્યું?"

"કોણ? તમે શું કહો છો?" કોચમેન બોલ્યો.

"તારી ગાડીમાં જે માણસ હતો તે ક્યાં ગયો?"

"તે કંઇ બોલ્યો નથી. તમે તેને ઉંચા થઇ થઇને જોતા હતા એટલે તેણે ગાડી ઉભી રખાવી અને મને એક ગીની આપી ચાલી ગયા—"

"ક્યાં ગયો?"

"મને શું ખબર?"

"સમજ્યો! તને ગીની આપીને તે તારૂં મ્હો બંધ કરતો ગયો છે. બોલ હું તને બે ગીની આપીશ"

"લાવો—" કહી કોચમેને બે ગીની લીધીઃ "તમારો આભાર! હું એટલુંજ જાણું છું કે ગાડીમાંથી ઉતરી રસ્તા પરથી તે ગુમ થઇ ગયા. પછી ક્યાં ગયા તેની મને ખબર નથી ગલીમાં ગયા કે રસ્તા પરના બગીચાવાળા મકાનોમાં તે હું જાણતો નથી."

"આટલી વાતમાં બે ગીની લઇ જશે?"

"જી. હા." કહી તેણે ગાડી હાંકી મુકી.

"સાળો લુચ્ચો છે." પેજ બબડયોઃ નકામી બે ગીની લઇ ગયો. પણ આજે હું સર રીચર્ડને છોડવાનો નથી ચાલો આપણે તેને પકડીએ."

આ શબ્દો તેણે કોન્સ્ટેબલો તરફ જોઇને ઉચ્ચાર્યા પણ પીળી ગાડી આગળથી પોતાની ગાડી આગળ જવાને બદલે તે પાગલની પેઠે આગળજ દોડવા લાગ્યો કોન્સ્ટેબલો તે જોઇ ગાડીમાંથી ઉતરી તેની પાછળ ચાલ્યા એટલે કોચમેનને ભાડાની ફીકર પડી તેણે કોચબોક્ષ પરથી ભૂસકો મારી એક કોન્સ્ટેબલને પકડી ભાડું માંગ્યું. કોન્સ્ટેબલોએ વિચાર કર્યો કે જો ભાડું ચુકવી આપીશું તો પછી પેજ પૈસા આપવાનો નથી. આવા ખ્યાલથી બન્ને જણ પાછા ગાડીમાં જઇ બેઠા. ગાડી પેજની પાછળ પાછળ ચાલવા લાગી.

પેજ તે જગ્યાએ ગયો કે જ્યાં પીળી ગાડીમાંથી પેલો સખસ ઉતરી ગયો હતો. રાત પડી હતી અગીઆર વાગ્યા હતા. સૌ કોઇ પોત પોતાના ઘરમાં આરામથી પડયા હતા. એ વખતે પેજ તે સ્થળના દરેક મકાનના દરવાજા ઉઘડાવી "ઓવરકોટવાળા લાંબા આદમી" ની પુછપરછ કરવા લાગ્યો. આવી રીતે તેણે પાંચ છ મકાનના દરવાજા ઉઘડાવ્યા પણ તેની આશા ફળી નહિ. તે નિરાશ થઇ પાછો ફરતો હતો એવામાં તેની

નજરે એક ગલી પડી, સીધો તે ગલીમાં ઘુસ્યો અને ધુનમાંને ધુનમાં આગળ વધ્યો. કોન્ટેબલો તેની પાછળ આવે છે કે નહિ તેનું પણ તેને ભાન ન્હોતું. પોલીસ અમલદારો નહિ આવે તો હું બદમાશને ગીરફતાર કરીશ એવીજ ધુનમાં તે રસ્તો કાપતો હતો. જાણે એનીજ પાછળ પોલીસ પડી હોયની તેમ તે જોસથી ચાલ્યો જતો હતો થોડેક દૂર જઇ તે એક નાની ગલીમાં ફર્યો કે તરત એક ભયંકર માણસ તેની નજરે પડયો. તેના હાથમાં જાડી ડાંગ હતી. તેને જોતાંજ પેજ ઉભો રહી ગયો અને ચંદ્રના પ્રકાશમાં તેને જોવા લાગ્યો. તે ન્યુગેટ જેલમાંથી નાસી આવેલો કેદી હતો. તેને જોતાંજ પેજનું શરીર ધ્રુજી ગયું. લાચાર થઇ પેજે પોતાનું સોનાનું ઘડીયાળ, વીંટી અને ગજવામાંના બધા પૈસા આપીને છુટવાની અરજ કરી પણ પેલો બદમાસ તેને એમ છોડે એવો ન્હોતો તેણે પેજની ઝડતી લેવા માંડી. પેજ ભયથી થરથરી ગયો. તેના ગજવામાં પોકેટ બુક હતી. તેમાં તેના માલીક મેસર્સ હડસન એન્ડ મોલીંની કેટલીક હુંડીઓ અને અગત્યના કાગળો હતા. પેજ જરા સામો થયો. એટલે બદમાશ બરાડયોઃ "ચુપ ! જરા પણ ચેંચા કરી તો આ લાઠીથી ખોપરી તોડી નાખીશ"

પેજ ચુપ રહ્યો બદમાશે પાકીટ બુક કાઢી ને તેની છાતી ફુલી ગઇ "ઓહ ! આ તો હુંડીઓ છે."

"હા" થરથરતા અવાજે પેજ બોલ્યો.

"એને હું શું કરૂં ? પચાસ ગીની આપે તો દઉં."

"પચાસ ગીની ! હમણાં મારી પાસે કાણી કોડી પણ નથી."

"ઠીક એક કામ કર લંડન પુલ પર જ્યાંથી ટુલી સ્ટ્રીટ નીકળે છે એ જગ્યા તેં જોઇ હશે. કાલે રાતે નવ વાગે ત્યાં તને એક કાળા કપડાં વાળી સ્ત્રી મળશે. પ્રથમ તે તારી સાથે વાત કરતી આવશે. તું તેને પૂછજે કે 'તુ કોને ખોળે છે ?' તે કહેશે કે 'મને એક ચીજ મળી છે તેના માલીકને શોધું છું.' તું કહેજે કે "એ ચીજનો હું માલીક છુ" એટલુ કહી પચાસ ગીની તેના હાથમાં આપજે એટલે તે તને તારી પાકીટ બુક આપી દેશે પણ જોજે ! ગીની બનાવટી નહિ હોય !–"

" કાલ રાત પહેલાં એ કાયમ નહિ થાય ? " પેજે લાચાર થઇ પૂછયું.

" નહિ બરાબર એજ વખતે આવજે. જો, બીજી એક વાત સાંભળી લે તે સ્ત્રીને કોઇપણ રીતે સતાવતો ના પોલીસને પકડાવી દેવાની કોશીષ કરીશ તો તું જીવતો નહિ રહે, તેને એકલી ન માનતો સમજી ગયો ? "

" હા. "

" ઠીક હવે હું જાઉં છું, પણ જવા પહેલાં તને એક વાત કહી દઉં. હું ઘણો કામનો માણસ છું. વેસ્ટ એન્ડના અનેક આબરૂદાર માણસો મને ઓળખે છે. પણ એ લોકો જો મને કદિ બોન્ડ સ્ટ્રીટમાં મળી જાય તો જાણે મને કદિજ જોયોજ ન હોય એવો દેખાવ કરે છે. અમે સઘળું કામ ચુપ-ચુપ કરીએ છીએ. જો તને કોઇની મદદની જરૂર પડે તો મને યાદ કરજે 'હોર્સ'લી ડાઉન' માં 'બેગર્સ' સ્ટાફ' નામનું એક મકાન છે. ત્યાં મેગ્સમેનના નામે ચીઠ્ઠી આપશે તો તે મને મળી જશે. સમજ્યો. ચાલો, સાહેબજી !"

આટલું કહી તે લાકડી ઘુમાવતો ચાલ્યો ગયો. તેનો કદાવર બાંધો જોઇ પેજ તેની પાછળ પડવાની હિમ્મત કરી શક્યો નહિ. તે એ બદમાસને થોડીકવાર જોઇ રહ્યો પછી જરા શાંત થઇ પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યો. એજ વખતે તેને બે કોન્સ્ટેબલો યાદ આવ્યા જો એ લોકો તેની સાથે આવ્યા હોત તો મારા આ હાલ ન થાત. ગીનીઓ ગઇ, ઘડીયાળ ગયું, વીંટી ગઈ, કાલે પાકીટ બુક લેવાને બીજી ૫૦ ગીની આપવી પડશે ને પેલો બદમાસ સર રીચર્ડ પણ છટકી ગયો. અફસોસ !–" આવા વિચાર કરતો તે ગલીમાંથી બહાર નીકળ્યો તો ત્યાં ગાડી પણ ન્હોતી ને કોન્સ્ટેબલો પણ ન્હોતા. લાચાર, હતાશ, પેજ થાક્યો હોટલમાં ગયો. જેમ તેમ તેણે રાત પુરી કરી પણ તેના નસીબમાં પૂરી ઉંઘ પણ લખી ન્હોતી. સ્હવારના પહોરમાંજ પેલા બે કોન્સ્ટેબલોએ તેનું બારણું ખખડાવ્યું અને પોતે ગાડીવાળાને આપેલા ભાડાના પૈસા માગ્યા. પેજ પાસે ફુટી બદામ પણ ન્હોતી, કોન્સ્ટેબલો સાથે ચેરીમેરી થાય તેમ ન્હોતું એટલે તેણે હોટલવાળા પાસેથી થોડાક પૈસા ઉધાર લઇ કોન્સ્ટેબલોને વિદાય કર્યા.

પ્રકરણ ૩ જું.

અજાણ્યો મહેમાન.

એજવર રોડ પર અનેક ઘરોની હાર લાગેલી હતી. દરેક મકાનની આગળ સુંદર, રમણિય અને આરામ ભર્યાં હતા. આ બધાં ઘરો બાંધનાર શીલ્પીનું નામ ગીબીન્સ હોવાથી તેણે આ ઘરોને "ગીબીન્સ હાઉસ" નું નામ આપ્યું હતું પણ તેમના મિત્રો આ સુંદર ભવનોને 'સ્વર્ગિય ઉદ્યાન" ના મનહર નામે પીછાનતા હતા.

જે ગલીમાં પેજ પર પેલા મવાલીએ હલ્લો કર્યો હતો તેના નાકા પરના એક ઘરમાં મી૦ કલેરંડન નામનો એક ગૃહસ્થ રહેતો હતો. તેણે એક ગરીબ પાદરીની કન્યા સાથે પ્રેમ લગ્ન કરવાથી કુલીનતાના દમામમાં મરી રહેલા તેના સંબંધીઓએ તેની સાથે અસહકાર કર્યો હતો. જ્યારે તેની આર્થીક સ્થીતી તદન બગડી ગઇ ત્યારે તેનો પિત્રાઇ ભાઇ લોર્ડ માર્ચમોંટ તેને વર્ષે દોઢસો પાઉંડની મદદ આપવા લાગ્યો અને હાલમાં તેની સહાયથીજ તેનું ગુજરાન ચાલતું હતું. તેની પત્ની-મિસીસ કલેરંડન નમ્ર, સ્નેહાળ અને પવિત્ર સ્ત્રી હતી. તેને લીધેજ તેનો પતિ તેના કુટું-બથી બહિષ્કૃત થઇ તારાજ થયો છે એમ માની એ બિચારી અંતરમાં ને અંતરમાં બળી મરી ને અંતે તે ગામમાં ચાલી ગઇ કે જ્યાંથી કોઇ પાછું ફરતું નથી. તે સ્વર્ગવાસી થઇ ત્યારે તેના પતિની ઉમ્મર ૩૫ વર્ષની હતી. એ પતિપરાયણ સ્ત્રી મી૦ કલેરંડનને બે પુત્રીની અણમોલ બક્ષીસ આપી ગઇ હતી. અને મી૦ કલેરંડનની પુત્રીઓ તેની આરામકુંજ બની રહી હતી. માતાવિહોણી બાળકીઓને ઊછેરવાની ફરજ પિતાપર આવી પડી. તે શહેર છોડી ગામડામાં જઇ રહ્યો પણ સંસારની જે તાલીમ મા આપી શકે છે તે બાપથી અપાતી નથી. મી૦ કલેરંડનની પુત્રીઓ ભણી, પણ તેમનું જ્ઞાન પુસ્તકીયુંજ હતું. બંને અન્ય ગ્રંથો સાથે ધાર્મિક પુસ્તકો વાંચતી-તેમાં લખેલી વાતો માની લેતી. પણ ધર્મની વિશાળ, મામિંક સમસ્યા સમજતી નહિ. બંને બ્હેનો નિયમિત ચર્ચમાં પ્રાર્થના કરવા જતી. પણ ધર્મને માટે શહીદ થવાની કલા તેમને કોઇએ શીખવી નહોતી.

બંને બાળાઓ સરલ, નિષ્કપટ અને આનંદી હતી. દુનિયાદારીના છળ પ્રપંચોની એકેને ગતાગમ નહોતી તેમનો અભ્યાસ પુરો થયા પછી

મી. કલેરંડન પાછો શહેરમાં આવ્યો અને હાલમાં એજવર રોડપર રહેતો હતો. અહિં આવ્યાને તેને લગભગ દોઢ વર્ષ થઇ ગયું હતું.

જે રાતે અમારી નવલકથા શરૂ થઇ તે રાતે તે ઘરમાં નહતો પોતાના કુટુંબીઓ સાથે તે વર્ષો થયાં સમાધાની કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો હતો. તેના આવક ખર્ચના પાસાં સરખા રહેતા નહોતા તેથી પોતાના પિત્રાઇ ભાઇ પાસેથી કંઇક આર્થીક સહાય મેળવવાની આશાથી તે તેને મળવા ગયો હતો. બંને બાળાઓ ઘરમાં એકલી હતી.

મી. કલેરંડનની પુત્રીઓને લોકો ઓકટેવીયા અને પોલીનને નામે ઓળખતા. ઓકટેવીઆ ૨૧ વર્ષની હતી અને પોલીને ૧૯ વસંત જોઇ હતી બંને લાંબી, સુડોળ અને મનોહર હતી ઉભયનો દેખાવ લગભગ સરખાજ હતો. ફકત પોલીનના વાળ જરા વધુ ભુરા હતા ઉભયના ઓઠ રકતવર્ણી, વદન મનોહર અને નયનો વિશાળ, ચંચળ અને નીલાં હતાં. ઉભયના ગાલ ગુલાબની ગુલાબી પાંદડી જેવાં કોમળ હતા અને ઉભયના શરીરમાં યૌવનની છટા ખીલી રહી હતી.

ઓકટેવીઆ રૂપગર્વિતા હતી તેની પ્રશંસા તેને ગમતી. પોલીન શર્માળ હોવાથી મનમાંજ મલકાતી રહેતી. ગરીબીમાં પણ તેમના પિતાએ ઉભયને ખુબ લાડ લડાવ્યા હતા બંને એકમેકને ચાહતી. ઉભયનો પિતાપ્રેમ સમાન હતો, ગરીબીમાં પિતાની મુશ્કેલી ન વધે તે માટે એમાંથી એક પણ બ્હેન ઉડાવ ખર્ચ કરતી નહિ ઘરનુ કામ પોતેજ કરી લેતી. ટુકામાં એ આદર્શ બાળાઓ હતી.

બુલ્વર હોટલમાંથી પેલા ઓવરકોટવાળા ગૃહસ્થને સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડ માની લઇને પેજ તેની પાછળ પડી એજવર રોડપર આવ્યો હતો તેજ રાતે અગીઆરેક વાગે એક ફેરીઆએ મી. કલેરંડનના દ્વાર ખખડાવ્યાં ઓકટેવીઆએ દ્વાર ખોલતાં ફેરીયાએ આટલી મોડી રાતે તસ્દી આપવા માટે માફી માગી થોડોક માલ પહેરાવી દીધો. અને પૈસા લઇ વિદાય લીધી. તે ગયા પછી બગીચાનો દરવાજો બંધ કરવાને ઓકટેવીઆ બહાર ગઇ તેજ પળે અચાનક એક ગાડી બગીચાની સામે ઉભી રહી અને તેમાંથી પેલો ઓવરકોટવાળો ગૃહસ્થ નીચે ઉતરી એકદમ ઓકટેવીઆ પાસે જઇ બોલ્યો:

"મીસ! મહેરબાની કરી મને થોડીવાર આશરો આપશો?"

ઓકટેવીઆ મુઝાઇ ગઇ. તે કાંઇ બોલી ન શકી મૌન સમતિ લક્ષણુમ્ સમજીને પેલો ગૃહસ્થ દરવાજામાં દાખલ થઇ ગયો. ઓકટેવીયાને હવે ભાન આવ્યું કે એક અજાણ્યા સખ્સને આવવા દેવામાં તેણે ભૂલ કરી પણ કોણ જાણે કેમ તે મુંગીજ રહી તરત દરવાજો બંધ કરી તે મકાનમાં ગઇ. આ બધો બનાવ એક પલકમાં બની ગયો.

એક સુસજ્જિત દિવાનખાનામાં પોલીન બેઠી હતી. એક ટેબલ પર પડયો પડયો લેમ્પ દિવાનખાનામાં પ્રકાશ ફેંકી રહ્યો હતો ડીનરના ટેબલ-પર ભોજનની સામગ્રી પડી હતી. એ સમયે કોઇ પુરૂષના બુટનો અવાજ સાંભળી તે ચોંકી ઉઠી અને ભય અને અજાયબીથી કંપવા લાગી.

દિવાનખાનામાં પગ મુકતાંજ પેલા ગ્રહસ્થની નજર પોલીનપર પડી. તેને જોતાંજ તે દિલ વિનાનો થઇ ગયો. અચાનક દિવાનખાનામાં પ્રવેશ કરવા માટે તે માફી માગવાની અણીપર હતો. એવામાં ઓકટેવીઆ આવી પહોંચી. હવે તેની અજબ સુંદરતા જોવાની પેલા સખ્સને તક મળી. ઓકટેવીયાને જોતાંજ તે પાગલ થઇ ગયો. પણ તે જમાના ખાધેલ માણસ હતો, પોતાના સાહસથી બંને યુવતીઓને ડરી ગયલી જોઇ તે વિનયી સ્વરે બોલ્યો.

"બાળાઓ ! આવી રીતે, અચાનક, આટલી રાતે, વગર તેડે હું અહીં આવી પહોંચ્યો એ સારા માણસનું કામ નથી તે હું સમજું છું પણ હુ તમને ખાત્રી આપું છું કે મારાથી તમારે ડરવાનું જરા પણ કારણુ નથી."

આ સાંભળી ઓકટેવીઆએ પોલિન તરફ નજર કરી. બંનેની આંખો મળી. બંનેને લાગ્યું કે એક લાચાર માણસને આશરો આપવાની ના પાડવામાં ખાનદાની નથી. બંને ખુરશીપર બેસી ગઇ પેલો સખસ પણ એક બાજુ ઓવરકોટ મુકી એક ખુરશીપર ગોઠવ્યો. તેનો ચહેરો ખુબસુરત તથા વર્તન સંસ્કારી હતું આવો સુંદર યુવાન બંને બ્હેનોએ કદિ જોયો ન્હોતો પેલો સખ્સ બંનેની દયા પ્રાપ્ત કરવાના હેતુથી બોલ્યો: " કુમારિઓ, મારાથી ડરશો નહિ. હું આબરૂદાર માણસ છું મારૂં નામ હાલી ! સગ્લતા કહો કે મૂર્ખાઇ કહો પણ હું મારા એક મિત્રની જાળનો ભોગ બની તેનો જામીન બન્યો અને તે નાસી જવાથી જામીન તરિકે મારા પર ધાડ આવી છે. તમે નાદાન છો, દુનિયાના કાવાદાવાથી અજાણુ છો એટલે જગત્ જેને " કાયદો કહે છે તે કેવી ભયંકર બલા છે તે નહિ સમજતાં હો; છતાં તમે સમજી શકશો કે એક ગૃહસ્થ માણસની પાછળ પોલીસ પડે છે

ત્યારે તેના બુરા હાલ થયા વિના રહેતા નથી. હાલમાં પોલીસ મારી પાછળ પડી છે ને હું તેમનાથી મારો પ્રાણ બચાવવાને નાસી છુટનો હતો. તમે મને આશરો આપી મારાપર જે ઉપકાર કર્યો છે તે હું કદિ પણ ભૂલીશ નહિ."

આ વાતની આબાદ અસર થઇ. બંને યુવતીઓને મી. હાલીંની દયા આવી.

"તમે ભૂખ્યા હશો, મી. હાલીં! મને આશા છે કે અમારા ઘરની સુકી રોટી સ્વીકારી તમે અમને આભારી કરશો" ઓકટેવીઆ નમ્ર સ્વરે બોલી.

મી૦ હાલીંને આ સોનેરી તક જણાઇ. તેણે મ્હોં મલકાવી આમંત્રણનો સ્વીકાર કર્યો. ઓકટેવીઆએ તરતજ શરાબની બાટલી, છરી કાંટા, ભોજનની રકાબીઓ વી ટેબલપર ગોઠવી દીધા. પેલા યુવાને ખાતાં ખાતાં મીઠી મીઠી વાતોથી બંને સુંદરીઓની પ્રશંસા કરી તેમનાં મન જીતી લીધાં અને વાતમાં ને વાતમાં એ પણ જણાવી દીધું કે તેને ગાંડા હજુ "બૈરી" નું ભૂત વળગ્યું નથી. મી. હાલીંને વાતચીતપરથી ખબર પડી કે બંને બહેનો ઘરમાં એકલીજ છે. તેમના પિતા ડર્બીશાયર ગયો હતો. તે ત્યાં શા માટે ગયો હતો તે વાત પણ ઓકટેવીઆએ ભોળે દીલે કહી દીધી વાતમાં ને વાતમાં એક કલાક વહી ગયો. કોઇને વખતનું ભાન ન રહ્યું ઘડીઆળમાં બારના ટકોરા થયા. મી. હાલીં ઉભો થયો ઓવરકોટ પહેરી, પોતાને આશરો આપવા માટે તે બંને બાળાનો આભાર માનતો હતો એવામાં બ્હાર કોઇની ગાડી તૂટવાનો તથા ઘોડાની મસ્તીનો અવાજ સંભળાયો. તે સાથેજ સ્ત્રીઓની ચીસ સંભળાઇ. [illegible] અને સઇસ બરાડા પાડવા લાગ્યા. સઘળાનું ધ્યાન એ દિશા તરફ ખેંચાયું.

પ્રકરણ ૪ થું.

કુમારી કન્યાની સુવાવડ.

રસ્તાપર એક ઘોડા ગાડી પવન વેગે જઇ રહી હતી. અચાનક તેની ધરી તુટી ગઇ. ઘોડા કાબુમાં ન રહ્યા અંદર બેઠેલી સ્ત્રીઓની ચીસ સંભળાઇ હતી. સ્ત્રીઓની ચીસ સાંભળી હાર્લી દોડતો બ્હાર નીકળ્યો. પોલીન અને ઓકટેવીયા પણ તેની પાછળ ગઇ.

રસ્તાપર બનેલો અકસ્માત ભયંકર હતો. ભલભલાની છાતી કમ્પી જાય એવો એ દેખાવ હતો. ઘોડા અંકુશમાં આવતા ન્હોતા. કોચમેન કોચબોક્ષ પરથી પડી ગયા તેનું માથું તુટી ગયું અને તે ગાડીથી થોડેક દુર રસ્તાપર બેહોશ થઇ પડ્યો એક આયા કોચ બોક્ષને વળગી જેમતેમ ટકી રહી હતી.

મી. હાર્લીએ ઘોડાથી થોડેક દુર પડેલા કોચમેનની પ્રથમ સંભાળ લીધી. તે મરી ગયો ન્હોતો. ધીમે ધીમે દમ ચાલતો હતો હાર્લીએ તેને ઘસડીને થોડેક દુર મૂક્યો. પછી દાસીને કોચબોક્ષ પરથી નીચે ઉતારી. ભયથી તે અધમુઇ થઇ ગઇ હતી. આ બધું કામ પલકારામાં થઇ ગયું. અત્રે કહેવાની જરૂર છે કે જ્યારે હાર્લી બ્હાર આવ્યો ત્યારે ઘોડા ઉભા રહી ગયા હતા.

ગાડીનુ બારણું ખોલતાં હાર્લીની નજર દ્વારથી થોડેક દુર બેઠેલી એક રમણીપર પડી. એ યુવાન લલનાને જોતાંજ તે ચોંકયો તરતજ તે પાછો હટી ગયો અને ગાડીની પાછળ જઇ જોતજોતામાં અદ્દશ્ય થઇ ગયો.

મી. હાર્લીને અચાનક નાસી જતો જોઇને ઓકટેવીયા અને પોલીન અકસ્માતમાં ફસેલી સ્ત્રીઓને સહાય કરવાના હેતુથી ગાડીની નજીક ગઇ. એ વખતે ગાડીમાંની બે સ્ત્રીઓ પણ નીચે ઉતરી પડી, બન્ને બ્હેનોએ દયાભાવથી તેમના હાથ પકડી લીધા.

ગાડીમાંથી ઉતરેલી સ્ત્રીઓમાંની એક અઢાર ઓગણીસ વર્ષની અપસરા જેવી સુંદરી હતી. બીજી તેનાથી દશ બાર વર્ષ મોટી પ્રૌઢા હતી. તેની સુંદરતા આટલી ઉમ્મરે પણ જોવા તેવી ન્હોતી. પેલી અપસરાને જોઇ હાર્લી ચમકીને નાસી ગયો હતો.

ઓકટેવીયા અને પોલિન બન્ને સ્ત્રીઓને સંભાળ લાગણીથી પોતાના ઘરમા લઇ ગઇ. ઘરમાં જતાજ પેલી યુવતી દુઃખથી પીડિત થઇ ખુરશી

પર બેસી ગઇ. તે દર્દથી કાંસવા લાગી. તેની દશા જોઇ તેની સાથી ગભરાઇ ગઇ. તેણે બન્ને બ્હેનો તરફ કરૂણ નજરે જોઇ વિનંતી કરી: "મહેરબાની કરી આને કોઇ ઓરડામાં સુવાડી દો. એ ગર્ભવતી છે ને પ્રસવ પહેલાંની વેદનાથી પીડાય છે..."

આ વાત સાંભળતાં બન્ને બ્હેનો આશ્ચર્ય પામી પણ પોતાનો મનોભાવ વ્યકત કર્યા વિના ઉભય તે અનુપમ લાવણ્યવતી રમણીને લઇ એક ઓરડામાં ગઇ. પેલી પ્રૌઢા પોતાના નોકરોને કંઇક જરૂરી હુકમ આપવાને ઘરમાંથી બ્હાર ગઇ.

કાચમેન હવે હોંસમાં આવ્યો હતો અને આયાની ખાંધપર હાથ મૂકી ધીમે ધીમે ઓકટેવીયાના ઘર તરફ ડગલાં ભરતો હતો. આયાને જખમ થયો ન્હોતો. પેલી પ્રૌઢાએ આયાને કહ્યું: "મટીલ્ડા, તું જલદી ઘરમાં જા–એની વેદના વધી પડી છે–" આટલું કહી તેણે એવા માર્મિક ભાવથી દાસી તરફ નજર કરી કે ચંદનીના પ્રકાશમાં દાસી તેનો મનોભાવ સમજી ગઇ અને વીજળીક વેગે ઘરમાં ચાલી ગઇ.

આયા ગયા પછી પ્રૌઢાએ નોકરને ઉદ્દેશી કહ્યું: "પેમ્બ્રોક! બધાને અહિંથી રવાના કરી દે અને અકસ્માતનું એક પણ ચિન્હ ન રહે એવી વ્યવસ્થા કરી નાખ. તું નજીકમાં કોઇ જગ્યાએ એકાદ ઓરડો ભાડે રાખી લે ને કાલે મને તારૂં ઠેકાણું લખી મોકલજે. પણ સબુર! કયે નામે ચીઠી લખશે? જો, મીસીસ સ્મીથને નામે લખજે. જા આ રસ્તાનું નામ અને ઘરનો નંબર બરાબર જોઇ લેજે.–"

નમન કરી નોકર મળેલા હુકમનો અમલ કરવા ગયો. મીસીસ સ્મીથ (આપણે હાલમાં તેને એજ નામે ઓળખીશું) પાછી ઘરમાં ગઇ. સીધી તે ગર્ભવતી સ્ત્રીના ઓરડામાં ગઇ અને દાસી તરફ મર્મભરી નજર ફેંકી બોલી; "દાસી, મારી વ્હાલી મીસીસ મોરડોંટની તબીયત કેમ છે?" આ સવાલ પૂછીને તે દાસીને એટલુંજ સમજાવવા માગતી કે હવેથી પેલી દર્દી સ્ત્રીને મીસીસ મોરડોંટને નામે પુકારવી.

મિસીસ મોરડાંટને કસૂવાવડ થવાથી એટલું દર્દ થતું હતું કે શું થઇ રહ્યું છે ને શું નહિ તેનુ તેને લેશ માત્ર ભાન ન્હોતું મિસીસ સ્મીથે ઓકટેવીયાને ડાકટરને બોલાવી લાવવાની હવે અરજ કરી અને ભલી ભોળી ઓકટેવીયા તરતજ હૅટ પહેરી શાલ વીંટાળી બ્હાર ચાલી

ગઇ. તે ગયા પછી પોલીન નીચેના ઓરડામાં ગઇ. થોડીવારમાં ઓકટેવીયા ડોક્ટરને લઇ આવી પહોંચી.

ડોકટર થસ`ટનની ઉમ્મર આશરે ચાળીસેક વર્ષની હતી. તેનો દેખાવ જરા બેડોળ હતો. તેની આંખોમાં નીચ સ્વાર્થવૃત્તિ ઝગારા મારતી હતી. એક દર્દીને જોઇને તે તરતજ ઘેર આવ્યો હતો કે તરત ઓકટેવીયા તેને બોલાવવા ગઇ હતી એટલે સાહેબને તુરતા તુરત તેની સાથે આવવું પડયું હતું. તેના જીભ જવલ્લેજ ખુલતી. ઝીણી ઝીણી વાતો પૂછવાની તેને ટેવ ન્હોતી. તેને એક માત્ર દરકાર હતી કલદાર રૂપૈયાની! પૈસામાંજ તેનો પરમાત્મા સમાયો હતો. સોના ચાંદીના સીક્કા માટે કંઇ પણ નીચ કૃત્ય કરતાં ડરે એવો આ ડોકટર ન્હોતો. તેની પત્ની પણ એવીજ હતી એટલે મીયાંબીબીની જોડી ઠીક મળી હતી. બચ્ચાં કચ્ચાંનો ભાર અલ્લામીયાંએ નાખ્યો ન્હોતો એટલે ડોકટર સાહેબની તીજોરી ચીકાર ભરાઇ ગઇ હતી.

ઓકટેવીયા ડોકટરને પેલી દર્દી સ્ત્રીના ઓરડા આગળ મૂકી પોલીન પાસે જઇ તાપતી તાપતી બોલી: "બ્હેન! આજે રાતે કેવા કેવા બનાવ બને છે?"

"હા. પણ એ બનાવો આનંદજનક નથી, મી. હાર્લી એકાએક કેમ નાસી ગયા હશે?"

"ખરેખર, અજાયબીની વાત છે આપણે એની આટલી મહેમાનગીરી કરી પણ એ મળ્યા વિનાજ ચાલ્યા ગયા.–"

"જતાં જતાં ગુડનાઇટ પણ ન કરી.–"

"એની વાત જવા દે–એ ગમે તેવા હોય પણ છે તો ગભરૂ જવાન હો!"

"એને ભુલી જવામાંજ ડહાપણ છે બ્હેન! હવે આ બિચારીની ચિંતા કર. જોને ઉપર કેવી ચીસ પાડી રહી છે."

"હા, એની વેદના અસહ્ય જણાય છે. હું એની ખબર લઇ આવુ" ઓકટેવીયા બોલી.

"જા બ્હેન, જા, જલદી જા. દુ:ખથી એનું સુંદર મ્હો કેવું કરમાઇ ગયું છે? બન્ને સ્ત્રીઓ કોઇ મોટા ખાનદાનની જણાય છે. એનાં વસ્ત્રાલંકારો કેટલાં કિમતી હતા તે જોયાં ને?"

"હા. બન્નેની રીતભાત પણ અમીરી લાગે છે. ચાર ઘોડાની ગાડીમાં જતી હતી, સાથે નોકર ચાકરો હતા ; પણ એ બન્ને બહુ દુર જવાની હોય એમ લાગતું નથી કારણ કે સાથે કંઇ સરસામાન ન્હોતો–" ઓકટેવીયાએ તર્કથી પોતાના વિચારો જણાવ્યા.

"મને તો એમ લાગે છે કે એ કોઇ ઉંચા કુળની સ્ત્રીઓ છે ને ગુપ્ત રીતે કયાંક જતી હતી. એમની ગાડીપર કંઇ નિશાની પણ ન્હોતી કે જેથી કયા ઉમરાવની ગાડી છે તે માલુમ પડે.–"

"અને કોચમેન તથા નોકરે પણ નામવાળા પટા પહેર્યા ન્હોતા."

આવી વાતચીત ચાલતી હતી એવામાં મિસીસ સ્મીથ અચાનક દ્વાર ખોલી અંદર આવી બોલી: "બ્હેનો, તમે મારી પ્રિય સખી માટે જે શ્રમ ઉઠાવ્યો છે તે માટે હું તમારો જેટલો આભાર માનું તેટલો થોડો છે. ખાત્રી રાખજો કે તમારી ઉદારતા વ્યર્થ નહિ જાય–"

"વાહ મિસીસ સ્મિથ! આવી શી વાત કરો છો ? અમે ગરીબ હોઇશું. પણ લાલચુ નથી હો!–" ઓકટેવીયા બોલી.

"બ્હેન! મેં તમને માઠું લગાડવા એમ કહ્યું નથી. હું કૃતજ્ઞતા દર્શાવવાજ બોલી છું. ઠીક એ વાત જવા દો ને એક મહેરબાની કરો–"

"બોલો."

"મહેરબાની કરી મારી દાસીને ડોકટર થર્સટનનું ઘર બતાવી આવો. ડોકટર દર્દીને છોડીને જવા માગતા નથી. તેમને કંઇક દવાની જરૂર છે. તેથી તેમણે પોતાની પત્નીપર ચીઠી લખી આપીછે. મટીલ્ડા આ રસ્તો બરાબર જાણતી નથી તેથી મુઝાઇ ગઇ છે–"

તરત ઓકટેવિયા બ્હાર જવાને તૈયાર થઇ. મિસીસ સ્મીથે દાસીને બુમ મારી. મટીલ્ડા તરતજ હાજર થઇ. શિયાળાની કડકડતી ઠંડીમાં રાતની વખતે તેની સાથે ઓકટેવીયા ડોકટર થર્સટનને ઘેર ગઇ. મિસીસ થર્સટન આરામથી સુઇ ગઇ હતી. દરવાજાપરની ઘંટડી મારતાં દાસીએ દ્વાર ખોલ્યા અને મિસ કલેરંડન તથા મટીલ્ડાને બેસાડી ડાકટરની દાસી પોતાની શેઠાણીને જગાડવા ગઇ.

ડોકટર થર્સટન દ્રવ્યને માટે કાળાં કામ કરી વૈદક વિદ્યાને કલંકિત કરનાર શયતાન હતો. અનેક સ્ત્રીઓના તેણે ગર્ભપાત કરાવ્યા હતા. અનેક ગર્ભવતી સ્ત્રીઓએ તેના ઘરમાં ગુપ્ત રીતે બાળકોને જન્મ આપ્યાં હતાં.

આવા ધંધાને લીધે ડોક્ટરના ઘરમાં તરતના જન્મેલા બચ્ચાંને લાયક વસ્ત્રો તૈયાર રહેતાં. મટીલ્ડા એવા કપડાં લેવાજ ગઇ હતી. ચીઠી વાંચી ડોક્ટરની સ્ત્રી સમજી ગઇ કે તેના પતિદેવને કોઇ સોનાની ચલ્લી હાથ લાગી છે. તેનું હૃદય પુલકિત થયું. તરત તેણે મટીલ્ડાને જરૂરી વસ્ત્રો આપી દીધા અને મટીલ્ડા ઓકટેવીયાની સાથે ઘેર પાછી ફરી.

મટીલ્ડા પચ્ચીસેક વર્ષની હતી. બુધ્ધિ તીવ્ર હતી. નૌજવાનોને ચકરાવી નાખે એવી તે સુંદર ન્હોતી પણ મધ્યમ વર્ગની રમણીઓમાં તેનું રૂપ લાવણ્ય ઉતરે એવું ન્હોતું. તેને જોતાંજ તે સારા ઘરની કન્યા હોય એમ લાગતું હતું. તેનો પિતા ગરીબ પાદરી હતો તેથી તે પોતાના બાળકોને અમીર ઉમરાવોને ત્યાં નોકરી મોકલતો હતો.

મિસીસ મોરડંટની પ્રસવવેદના પલે પલે વધવા લાગી. તેના પલંગપર એક બાજુએ ડોકટર અને બીજી બાજુ મિસીસ સ્મીથ બેઠી હતી. પલંગપર પડી પડી તે ચીસે ચીસ પાડતી હતી તેની ઉમ્મર અઢાર ઓગણીસ વર્ષની હતી. તેનું કદ લાંબુ અને શરીર સુડોળ હતું. ઉન્નત ઉરજ, મોહક વદન, વિશાળ નીલી આંખો. ધનુરાકાર ભ્રકૂટિ, રકત પ્રવાલશા ઓઠ અને દાડમ કલિ સમા દાંતથી તેનું સૌન્દર્ય અત્યારે પણ ગજબ કરી રહ્યું હતું. તેના છૂટા થયલા લાંબા વાળ ઉશીકાપર, તેની ખાંધપર તથા છાતીપર ઉડીને જાણે મોજથી રમત રમતા હોયની એવા લાગતા હતા.

ઓરડામાં ગયા પછી ડોકટર થર્સ્ટને થોડીવાર પછી મિસીસ સ્મીથપર નજર કરી. તેની આંગળીપર લગ્નની વીંટી હતી. પછી તેણે દર્દીઓના હાથ જોયા. તરતજ ડોકટર સમજી ગયો કે આ કેસ ભેદી રહસ્યવાળો છે. દર્દી સ્ત્રી કુમારી હતી. ખુરશીપર પડેલી પૈસાની થેલીઓ અને કિમતી ઝવેરાત જોઇને તે વિચાર કરતો હતો કે "આજે ઠીક લાગ ફાવશે."

લગભગ વીશ મીનીટ પછી મટીલ્ડા કપડા લઇ આવી પહોંચી. તે આવ્યા પછી થોડીજવારમાં દર્દી રમણીએ પુત્રને જન્મ આપ્યો.

પ્રકરણ ૫ મું.

જર ચાહે સો કર !

સ્હવાર થયું. ઠંડી એવી પડતી હતી કે બિછાનામાંથી મ્હો બ્હાર કાઢવું ગમતું નહિ. વાતાવરણ ધુમ્મસથી ઘેરાયલું હતું. જ્યારે સુખવાસીઓ પ્રિયતમાના પાશમાં પડયા હતા ત્યારે એક ગરીબ કન્યા શાકભાજી વેચવા નીકળી પડી હતી. એના પગમાં બુટ ન્હોતા. શરીર પર ગરમ વસ્ત્રો ન્હોતા; ટાઢને લીધે એ થરથરી રહી હતી. એના દાંત કડકડતા હતા, હાથ પગ ફાટી જવાથી તેમાંથી લોહી નીકળતું હતું. રસ્તા પરના મકાનોના દરવાજા તરફ આશા ભરી નજરે જોતી તે ચાલી જતી હતી. મળશકે પાંચ વાગે ઉઠી જંગલમાંથી શાક તોડી લાવી પાપી પેટનો ખાડો ભરવા માટે એ નાદાન બાળકી ટાઢથી થરથરતી બ્હાર પડી હતી.

શાકવાળી થોડે દુર ગઇ કે તેની પાછળ દુધવાળી આવી. "દૂધ લેવું છે" નો મીઠો ટહુકો કરતી તે માર્ગ કાપતી હતી, તેનો દેખાવ સુંદર હતો. તેના આખા શરીરમાંથી યુવાની ટપકતી હતી. એના ગાલો પર આરોગ્યની રાતી સુરખી હતી. તેણે ગરમ શાલ ઓઢી હતી; પગમાં બુટ અને મોજાં પહેર્યાં હતાં છતાં તેને પણ ટાઢ સતાવી રહી હતી.

દશેક મિનિટ પછી એજ રસ્તા પરથી ભઠીઆરો નીકળ્યો. તેની પીઠ પર પાઉં રોટીની ભારી ઝોળી લટકતી હતી. તે દશ બાર ડગલાં ગયો કે તરત કેકવાળોને માખણવાળો બુમ મારતા નીકળ્યા. રસ્તા પરના મકાનોની દાસીઓ હવે જાગી ગઇ અને શેઠ શેઠાણી જાગે તે પહેલાં મકાન સાફસુફ કરી રાખવાના કામમાં મંડી પડી હતી દાસીઓ કામ કરતી હતી એવામાં રાતે મીલો અથવા કારખાનાનાં રાતપાળી કરી ઘેર જતી મજુરણો રસ્તા પર આવી પહોંચી આ મજુરણોએ જેવાં તેવાં મેલા ઘેલા કપડાં પહેર્યાં હતાં. એક મેકને ભેટીને સઘળી રસ્તો કાપતી હતી. રસ્તામાં પીઠું આવતાં સઘળીના મ્હોમાં પાણી છુટતું અને "આવી ઠંડીમાં જરા લાલ પાણી મળી જાય તો કેવી મઝા ?" એવા વિચાર આવતા. કોઇ કોઇ રાતે કોઇ ઉપરી અમલદારની પોતાના પર પડેલી મીઠી નજરની વાત રસ લઇ લઇને કરી રહી હતી.

એજ સમયે બે ચાર વેશ્યાઓ રસ્તા પર આવી ચઢી. કોઇ અડ્ડામાં રાત ગાળી એ પતીતાઓ ઘેર જતી હતી, તેમની આંખો ઉંડી

ઉતરી ગઇ હતી, ગાલ પરનો પાઉડર ભુંસાઇ ગયો હતો, ઓઠ પરનો રંગ નાબુદ થઇ ગયો હતો અને વાળ વીખરાયલા હતા આ તે પતીતાઓ હતી કે જેનું નામ દેતાં સમાજના આબરૂદારો જાહેરમાં મ્હોં મરડે છે અને છતાં એજ "આબરૂદાર પુરૂષો" આ કમનસિબ વર્ગની લાલસાના અગ્નિમાં ઘી હોમે છે. દુનિયા કેવી વિચિત્ર છે ?

લંડનવાસીઓ ધીમેધીમે બિછાનાનો ત્યાગ કરતા હતા. દરેક ઘરમાં નાસ્તાની તૈયારી થઇ રહી હતી. એવામાં ભીખારીઓનું ટોળું આવી પહોંચ્યું. ફાટયા તુટયા કપડાં પહેરી ટાઢથી થરથરતા બાળકો પેની યા ફારધીંગની આશાએ કરૂણ પોકાર કરવા લાગ્યા. સઘળાની છાતી ખુલ્લી હતી. તેમાં શિયાળાની શરદી તીરની પેઠે દર્દ કરતી. સઘળાએ ખુલ્લા મેદાનમાં રાત પસાર કરી હતી. તેથી તેમના માથાં ભીંજાઇ ગયાં હતાં. એક બીમારી બાળકના શરીરમાં હાડચામ સિવાય બીજું કંઇ ન્હોતું. તેની પાંસળીએ પાંસળી ગણી શકાતી. એના માબાપ ન્હોતા કે ન કોઇ વાલી ! તેના માબાપ કોણ હતા તેનું પણ તેને ભાન ન્હોતું. તે ઝાડ નીચે યા ખુલ્લા મેદાનમાં પડી રહેતો ને દિવસે ભીખ માગી જેમ તેમ જીવતો. ઠંડીથી તે કમ્પી રહ્યો હતો. એના કરતાં જેલના કેદીઓની હાલત પણ સારી હશે !

પ્રભાત થતાં ઓકટેવિયા અને પોલિનની આંખો કમલની પાંદડી પેઠે ખુલી ગઇ. બન્ને ચ્હા પાણીની તૈયારી કરવા લાગી. આખી રાત બન્ને જાગી હતી પણ તેમના મ્હો પર ઉજાગરાનું ચિન્હ પણ ન્હોતું. બન્નેનાં વદન હંમેશનાં જેવાં આનંદી અને પ્રફુલ્લ હતાં

રાતે બે વાગે મિસીસ મોરડૉન્ટની તબિયત ઠીક થવાથી ડોકટર થર્સ્ટન પોતાને ઘેર ચાલ્યો ગયો હતો. તે ગયા પછી કુમારી અવસ્થામાં પુત્રવતી થયલી મિસીસ મોરડોન્ટ અને તેની સાથી મિસીસ સ્મીથ આ કુમળાં બાળકને કોઇને ગળે વળગાવી દેવા માટે ચુપચુપ વાતો કરવા લાગી. આખરે બન્નેએ ડોકટર આગળ પોતાનો મનોભાવ ખુલ્લો કરવાનો ઠરાવ કર્યો.

ડોકટર સ્હવારે આઠ વાગે પાછો આવ્યો. તે આવતાંજ મિસીસ સ્મીથ તેને બાજુના એક ઓરડામાં લઇ જઇ બોલીઃ

"ડોકટર ! હું તમારી સાથે એક અગત્યની ગુપ્ત વાત કરવા માંગું છું પણ તેનો પ્રસ્તાવ કેમ કરવો તે મને સમજાતું નથી."

"હું તમારો મનોભાવ સમજી ગયો છું. બોલો, તમારે જે કહેવું હોય તે બેધડક કહો." ડૉકટર હસીને બોલ્યો.

"તમે બુધ્ધિમાન છો. વાત એમ છે..."

"કે આ બચ્ચાનું શું કરવું ?" ડૉકટરે વાકય પૂરૂં કર્યું.

"વાત ઘણી નાજુક છે, ડૉકટર !—" મિસીસ સ્મિથ ધીમા સ્વરે બોલી: "તમે સમજી ગયા હશો કે મારી સખી હજુ પરણી નથી. પરણ્યાં પહેલાં એ હતભાગિની પુત્રવતી થઇ બેઠી છે. એક મોટા ખાનદાન પર કલંક લાગવાનો ભય ઉભો થયો છે."

"તમે ના ગભરાવ. એનો ઉપાય થઇ શકશે. હું તમને મદદ કરવાને તૈયાર છું."

"શું ? તમે ? ડૉકટર ! તમે આ કમનસીબ બાળકને ઉછેરવાનું માથે લેશો ? ઓ ડૉકટર ! અમે તમારો આભાર કદિ ભુલીશું નહિ એ સહાય માટે તમને ઉદાર બદલો મળશે."

"હું તૈયાર છું. પણ તમે તમારી સરતો પાળશો તેની જામીન-ગીરી શી ?" ડૉકટરે મુદ્દાની વાત ઉપાડી.

"સાંભળો. આ બાળકને તમે તમારે ઘેર લઇ જાઓ. જોઇએ તો તમારા પાલક પુત્ર તરિકે એને પાળો. તમારે ગમે તે નામ એને આપજો અને તમારા સગાં વ્હાલાંમાં એને વિષે તમને ઠીક લાગે તે કહેજો પણ પ્રભુના કસમ ખાઇને મને વચન આપો કે કાળાંતરે પણ તમે એના માત પિતાની શોધ કરશો નહિ જો તમે તમારી સરતો પ્રમાણિકપણે પાળશો તો તમને દશ હંજાર પાઉંડનો બદલો આપવામાં આવશે."

"દશ હજાર પાઉંડ ?"

"હા. વધુ જોઇએ છે ?"

"નહિ. એટલા પુરતા છે. મારે તમારી સરતો કબુલ મંજુર છે"

"તમે કબુલ કરો છો કે આ બચ્ચાની માનો ભેદ તમે સ્વપ્નામાં પણ કોઇને નહિ કહી દો ?"

"નહિ."

"એક બીજી વાત ! કદાચ તમે કોઇ વાર મારી સખીને રસ્તાપર કે કોઇ પણ જગ્યાએ મળી જાઓ તો ભૂલે ચૂકે તેની સાથે તમને પરિચય છે એવું બતાવવાની કોશેષ ના કરતા."

"હું ધર્મના કસમ ખાઈ તમારી શરતો મંજુર રાખું છું."

"મારે માટે પણ એજ સરત યાદ રાખજો. અને તમે કદિ આક-સ્મિક રીતે મળો તો મારી સાથે એક બોલ પણ ના બોલતા."

"વારૂ બીજું કંઇ છે ?"

"નહિ. આજે સાંજે તમને દશ હજાર પાઉંડ મળી જશે. અને અમે કાલે અહિંથી વિદાય થઇશું."

"કાલેજ ? આવી શરદીમાં તમે મીસીસ મોરડોંટને લઇ જશો ?"

"હા. કાલે જવુંજ પડશે." મિસીસ સ્મિથ નિશ્ચયાત્મક સ્વરે બોલી ને ડોકટરે દલીલ કરવાનું માંડી વાળ્યું.

ડોકટર સારું નક્કી કરી વિદાય થયો. મિસીસ સ્મીથ પ્રસુતાના ઓરડામાં ગઇ તેનું હસતું વદન જોતાંજ પ્રસુતા સમજી ગઇ કે બાજી પાર પડી છે ભોજન લીધા પછી મિસીસ સ્મીથે ઓકટેવીઆ પાસેથી ખડીઓ કલમ ને કાગળ મંગાવ્યા અને પોતે ચુપ ચુપ નીચેનો પત્ર લખ્યોઃ—

"......ને ગઇ રાતે અકાળે સુવાવડ થઈ છે. અને છોકરો અવ-તર્યો છે બાળક સુંદર અને તંદુરસ્ત છે. તેનું ઠેકાણું સારી રીતે કરી નાખવામાં આવ્યું છે. બધું ગુપ્ત રીતે થયું છે અને .....મઝામાં છે. એક બે દિવસમાં બીજો પત્ર લખીશ. કાલે અમે ઘેર જઇશું.

ઇ. ડી.

મિસીસ સ્મીથે કવરપર "જનરલ બાથ', પો. ઓ. વેમાઉથ" નું ઠેકાણું લખ્યું અને એ પત્ર ટપાલની પેટીમાં નાખવા માટે તે પોતે ઓક્ષફર્ડ સ્ટ્રીટમાં ગઇ. પત્ર નાખી તે વેસ્ટ એન્ડની એક બેંકમાં પહોંચી. ત્યાં તેણે એક મોટી રકમનો ચેક વટાવ્યો અને પછી ઝવેરીની દુકાનમાંથી સ્ત્રીઓને લાયક બે રીસ્ટ વોચ અને બીજા દાગીના ખરીદયા.

ખરીદી કરી તે ઘેર આવી. અને પોલીન તથા ઓકટેવીઆને ઘડી-આળ અને વીંટી ભેટ આપવા લાગી. બન્ને બ્હેનોએ આભાર સાથે ના પાડી.

"હું બદલો આપતી નથી પણ તમારી સખી તરીકે ભેટ આપું છું.' મિસીસ સ્મીથ બોલી અને તેણે આગ્રહ કર્યો કે બન્ને બ્હેનો તેની ભેટને ઠેલી શકી નહિ.

"કાલ રાતની વાત પેટમાંજ રાખજો હો બ્હેન !' મિસીસ સ્મીથ મર્મભરી નજરે બંને તરફ જોઇ વિનંતી કરતી બોલીઃ "જો કોઇને ખબર પડશે તો અમારા મ્હોં કાળાં થઇ જશે."

"અમે કોઇને કહીશું નહિ પણ બાપુ જ્યારે ઘેર આવશે ત્યારે તેમને કહ્યા વિના અમારો છુટકો નથી. પણ તમે ચિંતા ન કરો. અમારા પિતાજી કોઇની એબ ખોલે એવા નથી."

સાંજે ડોકટર આવ્યો. મિસીસ સ્મીથે તેને કરાર પ્રમાણે દશ હજાર પાઉંડ ગણી આપ્યા. અને ડોકટર બચ્ચાને લઇ જવા તૈયાર થયો. આ પળે મિસીસ મોરડોંટની દશા કરૂણ થઇ ગઇ. તેણે સમાજના નિયમનો ભંગ કર્યો હતો, આ બાળક તેના પાપના જીવંત પુરાવા રૂપ હતું; છતાં તેનું હૃદય પ્રેમાળ હતું. બાળકને વિદાય કરતાં તેની છાતી ચીરાઇ ગઇ. તે પોકેપોક રોવા લાગી. બાળકને વ્હાલથી ચુમીઓ લેવા લાગી. પણ લાચાર! એ લાડકા બાળકને વિદાય કર્યા વિના છુટકોજ ન્હોતો. મટીલ્ડાએ શાલમાં વીંટાળી બાળક ઉંચકી લીધું. ડોકટર આગળ ચાલ્યો ને તેની પાછળ મટીલ્ડા ગઇ.

ડોકટરને ઘેર બાળકને સોંપી થોડી વારમાં મટીલ્ડા પાછી આવી તેણે પ્રસુતાને આશ્વાસન આપતાં કહ્યું: "ચિંતાનું કંઇ કારણ નથી· મિસીસ ચસ્ટ'ને એક જવાન ધાઇ રાખી લીધી છે. ડોકટર અને તેની સ્ત્રી બચ્ચાને પોતાના પુત્ર તરીકેજ પાળશે."

બીજે દિવસે હજુ રાત પુરી થઇ ન્હોતી એટલામાં દરવાજા આગળ ગાડી આવી ઉભી. શાલ ઓઢી મીસીસ મોરડાન્ટ અને મિસીસ સ્મીથ બન્ને બહેનોનો આભાર માની ગાડીમાં જઇ બેઠી. મટીલ્ડા કોચ બોક્ષપર પેમ્બ્રોકની પાસે બેઠી અને ગાડી પવન વેગે ઉપડી ગઇ.

પ્રકરણ ૬ ઠું.

પોલિસ અમલદાર.

કોન્સ્ટેબલોને ભાડાના પૈસા આપી પેજ શોકમગ્ન ચહેરે નીચે નાસ્તો લેવા ગયો. તે વખતે ત્યાં બીજું કોઇ ન્હોતું. પેજની ચિંતાનો પાર ન્હોતો. ગઇ રાતે સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડને પકડવા જતાં તેની દશા 'લેને ગઇ પૂત ઓર ખો આઇ ખસમ' જેવી થઇ હતી. તેનું ઘડિયાળ ગયું, વીંટી ગઇ, તેની કંપનીની હુંડીઓવાળી પાકીટ બુક ગઇ અને આજે રાતે નવ વાગે તે પાછી મેળવવા માટે તેને ૫૦ ગીની તોલવાની હતી. તે મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો: 'હવે શું કરૂં ? કંપનીને મારા લંડન આવવાની ખબર મળી હશે. જો હું જલ્દી નહિ જઇશ તો મેસર્સ હડસન એન્ડ મોલીને મારાપર શક આવશે. પણ હું કયે મ્હોંડે ત્યાં જાઉં ? હુંડીઓ ચોરાઇ ગઇ છે એ વાત કહેતાં મારી હિમ્મત કેમ ચાલશે ? કદાચ મારી વાત શેઠીઆઓ માની લેશે પણ મારી મૂર્ખાઇ પર હસશે ને નોકરીપરથી રજા આપશે તો ? આજે નહિ જાઉં. કોઇ દોસ્ત પાસેથી ૫૦ ગીની ઉધાર લઇ પાકીટ બુક લાવી કાલેજ ઓફિસમાં જઇશ...પણ નહિ જઇશ તો ગેરહાજરનું કારણ પૂછશે..."

અશાંત મને તે નાસ્તો લેવા બેઠો. સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડ, એલ્સબરીના કોન્સ્ટેબલો, અને મવાલી મેકસમેન તેની નજર સામે તરી આવ્યા તે પોતાની મૂર્ખાઇ માટે પોતાની જાતનેજ ધિક્કારવા લાગ્યો તેને કંઇ ખાવાનું ન ગમ્યું. કાફી, ઇંડા પાઉં માખણ વિ. નાસ્તો જેમનો તેમ પડી રહ્યો. તે નકામો બિચારા નોકર પર બખાળા કાઢી રહ્યો હતો એટલામાં ઓરડાના દ્વાર અચાનક ખુલી ગયા અને મી૰ હડસન તેની સામે આવી ઉભો રહ્યો. તેને જોતાંજ પેજના હોસ ઉડી ગયા. તેનું મ્હો ઉતરી ગયું.

મી૰ હડસન વુડ કોટમાં આવેલી મેસર્સ હડસન એન્ડ મોલીની કંપનીનો ભાગીદાર હતો. તેની ઉમ્મર લગભગ પચાસ વર્ષની હતી. પોષાક કિમતી પણ જુના જમાનાનો હતો. તેણે હાથમાં સોનાની મુઠવાળી લાકડી પકડી હતી અને જાકીટ પર સોનાના ઘડીઆળનો છેડો લટકી રહ્યો હતો. હડસનના ચહેરાપર શંકા અને દીલગીરીની ચોકખી છાપ હતી.

ઓરડામાં જતાંજ તેની નજર પેજપર પડી. પેજનો ચ્હેરો જોતાંજ તેનો ગભરાટ તે સમજી ગયો પણ તે તેને જાણવા ન દેતાં ખુરશીપર

ધીમી શાંત અવાજે તે બોલ્યોઃ "મી૦ પેજ! કેમ છો? મઝામાં તો છોને? તમારા પત્ર પરથી ખબર પડી હતી કે તમે કાલે સાંજે આવવાના હતા તેથી આ રસ્તેથી જતાં હું તપાસ કરવા આવ્યો."

"તમારો આભાર સાહેબ! મી૦ મોલીની તબિયત કેમ છે?"

"હા. શરીરે તો સારા છે પણ—"

"પણ શું?"

"વાત એમ છે કે બકલી અને ત્રેન્ટની કંપનીને તાળા લાગવાથી આપણી કંપનીને પણ કંઇક નુકસાન થયું છે."

"બકલી અને ત્રેન્ટ! એ કંપની તો આબરૂદાર ગણાતી હતી!" પેજે અજાયબીથી પૂછ્યું.

"હા. હું પણ એમ માનતો હતો પણ વસ્તુ સ્થિતિ તેથી ઉલટીજ જણાઇ. આજેજ એ લોકોની બે હુંડીઓ પાછી ફરી."

પેજની હવે ખાત્રી થઇ કે હડસન જરૂર હુંડીઓ માગશે. તેનો ગભરાટ વધ્યો. તે લથડતા અવાજે બોલ્યોઃ "આ વાત સાંભળી મને ઘણી દિલગીરી થાય છે. તમને બહુ નુકસાન તો નથી ગયું ને?"

"નહિ બહુ હાનિ થાય એમ નથી પણ આપણું લ્હેણુ જલદી વસુલ કરી માગનારાઓનો હિસાબ તત્કાળ ચુકવવો પડશે. એલ્સબરીથી તમે જે હુંડીઓને બીજા કાગળપત્રો લાવ્યા છો તેની મને જરૂર છે."

પેજ એટલો ગભરાયો કે તેણે ચ્હામાં દુધ નાખવાને બદલે ટેબલ પર ઢોળી દીધું. મી૦ હડસન તેને સ્થિર નજરે જોઇ રહ્યો હતો.

'લાવો, હુંડીઓ લાવો–કાલે મી. મોલીને જે કહેવું હોય તે કહેજો."

"હમણાંજ હુંડીઓની જરૂર છે?"

"હમણાં નહિ તો ક્યારે?" હડસન ગુસ્સે થયો.

"માફ કરો સાહેબ! આજે રાતે દશ વાગે હું સઘળી હુંડી આપને સ્વાધીન કરીશ" પેજ કંપતો કંપતો બોલ્યો.

"નહિ. નહિ. હમણાંજ જોઇશે. મને દાળમાં કંઇ કાળુ જણાય છે"

"સાહેબ! એક મવાલી મારી પાસેથી હુંડીઓ પડાવી ગયો છે."

"મવાલી પડાવી ગયો? અત્યાર સુધી એ વાત કેમ ન કરી?"

"તમારા ભયથી! આજે રાતે મને હુંડીઓ મળી જશે એવી મારી ખાત્રી છે. એ બદમાસે ૫૦ ગીની લઇ હુંડીઓ પાછી આપવાની ગોઠવણ કરી છે."

"તમે તેને મળવા જાઓ ત્યારેજ પોલીસને સ્વાધીન કરાવી દોને?"

"હિમ્મત નથી ચાલતી એ બદમાસ ઘણો ભયંકર માણસ છે. તે ૫૦ ગીની લેવાને એક કાળા પોષાકવાળી સ્રીને મોકલશે. તેને પોલીસ પાસે પકડાવી દેવાની તજવીજ કરૂં તો મારો જાન જોખમમાં પડશે એવી તે ધમકી આપી ગયો છે." પેજે કહ્યું.

"આ તો ન્યાયને છેતરવા જેવી વાત છે. નહિ, નહિ, બદમાસોને એમ નમી જવામાં સાર નથી. ચાલો, ટોપી પહેરી લો ને મારી સાથે ચાલો.

પેજ હા કે ના કંઇ કહી શકયો નહિ. તેને હૅટ પહેરી ગુપચુપ હડસનની સાથે જવું પડયું. મી૦ હડસનને અત્યારે દ્રવ્યની કેફ ચઢી હતી. પૈસાના જોરે તે લંડનના નામચીન બદમાસને જેર કરવાના ઇરાદાથી સીધો પેજની સાથે બો સ્રીટ પોલીસ સ્ટેશનપર ગયો અને ત્યાં જઇ પીટર ગ્રમલેને મળવાની માગણી કરી. ગ્રમલે નીપુણ પોલીસ અમલદાર હતો. ભલભલા ચોરો તેનાથી ડરતા હતા. પેજ અને હડસનને આ અમલદાર માટે વધુ રાહ જોવી પડી નહિ થોડીજવારમાં છ ફીટ લાંબો પહેલવાન જેવો આધેડ ઉમ્મરનો સખસ તેમની પાસે આવી હાજર થયો. તેના હાથમાં એક ભારી લાકડી હતી. ગજવામાં ભરેલી પીસ્તોલ પડી હતી. બેદરકારીને લીધે તેનાં કપડાં કંઇક મેલા થયા હતા. એજ નામદારનું નામ પીટર ગ્રમલે હતું.

સાહેબ સલામ થયા બાદ હડસને પોતાના આગમનનું કારણ જણાવ્યું. તેણે પેજનો આખો કીસ્સો સુણાવ્યો ત્યાં સુધી પીટર ટેબલના એક ખુણા આગળ ચુપ ચુપ બેસી સાંભળી રહ્યો. પેજ તેની પાછળ ઉભો ઉભો કંઇ વિચાર કરતો હતો.

"સાહેબ! આ ગૃહસ્થ લુંટાયા હતા કે!" પીટર ગ્રમલેએ વાત પૂરી થયા પછી પેજ તરફ આંગળી કરી પૂછ્યું.

"હા. એ અમારી કંપનીના નોકર છે. તમારે એને જે પૂછવું હોય તે ખુશીથી પૂછો." મી૦ હડસને પોલીસ અમલદારને કહ્યું.

ગ્રમલેએ પેજ તરફ ખુરશી ફેરવી કહ્યું:

"તમે ગાડીમાં બેસી ઘર તરફ જતા હતા?"

"જી નહિ. પગે ચાલ્યો જતો હતો."

"ચોરી કઇ જગ્યાએ થઇ?"

"જ્યોર્જ એન્ડ બુલ્વર હોટલથી આશરે એક માઇલ દૂર એજવર રોડની ડાબી બાજુની એક સાંકડી અંધારી ગલીમાં" પેજે જવાબ વાળ્યો

"કંપનીના કિંમતી ઓચરીયાં લઇને તમે મોડી રાતે ત્યાં શા માટે ગયા હતા?" મી૦ હડસન ગુસ્સાથી બોલ્યો.

પેજ ગભરાયો. જો તે ખોટી વાત કહેશે તો તેનાપર શક જશે એવા ભયથી ગઇ રાતે બનેલો આખો કીસ્સો તેણે કહી દીધો.

"ત્યારે તમે મેકસમેનના પંઝામાં ફસ્યા હતા ખરૂં?" ગ્રમલે બધી વાત સાંભળી બોલ્યો.

"જી હા."

"મી૦ હડસન! તમારો માણસ ખરેખર લુંટાઇ આવ્યો છે. આ ગૃહસ્થ જુઠું બોલતા નથી" પેજની છાતીપરનો સઘળો ભાર પોલીસ અમલદારના આ શબ્દો સાંભળી હલકો થઇ ગયો.

"હવે શું કરવું?" મી૦ હડસને આતુરતાથી ગ્રમલેને પૂછ્યું.

"હું ઘણા દિવસથી બદમાસ મેકસમેનની શોધ કરી રહ્યો છું પણ એ ઘણો ચાલાક છે." પીટર ગ્રમલેએ કહ્યું: "એના જેવો દાદો આખા લંડનમાં બીજો કોઇ નથી. એ એટલો સાહસિક અને હિમ્મતવાન છે કે કોઇથી ડરતો નથી. પોલિસને થાપ આપવી એ એને મન રમત વાત છે. આજે રાતે જે સ્ત્રીને ૫૦ ગીની લેવા માટે એ મોકલનાર છે તે એની માશુક છે. બે ત્રણ વર્ષ પર એ સ્ત્રીના ધણીને ખુનને માટે ફાંસીની સજા થઇ હતી ત્યારથી તે શોકદર્શક કાળાં વસ્ત્રો પહેરે છે અને * "ગેલોઝવીડો" ને નામે ઓળખાય છે. એ પતિમરણથી દીલગીર થઇને કાળાં વસ્ત્રો પહેરતી નથી પણ દુનિયાની નજરે આબરૂદાર ગણાવાને માટે એવો ઢોંગ કરે છે. "બેગસ'સ્ટાફ" ના માલીક સાથે બદમાસોને ગાઢ સંબંધ છે. જો એકવાર એ બદમાસોને હું પરહેજ કરૂં તો મારૂં નામ પ્રખ્યાત થઇ જાય."

"મી૦ ગ્રમલે! આ બદમાસોને કાયદાની ચુંગાલમાં ફસાવી સમાજને નિર્ભય બનાવવા માટે તમને હું યથાશકિત મદદ કરવાને તૈયાર છું." મી૦ હડસને પોલિસને મદદ કરવાની ઇચ્છા પ્રકટ કરી."

* "ગેલોઝવીડો" એટસે ફાંસીએ લટકેલા સખસની વિધવા.

"જો મી૦ પેજ હિમ્મત રાખે તો જરૂર બદમાસો શકંજામાં આવે" પોલીસ અમલદાર પગ હલાવતો બોલ્યો: "કેમ મી૦ પેજ તમે તૈયાર છો?"

પેજ કંઇ ન બોલ્યો. તેનો બાપ આજેજ મરી ગયો હોય એટલો તેને શોક થયો હતો.

"તૈયાર કેમ ન થાય?" હડસન બોલ્યો: "મી૦ પેજ! તમે પોલીસને મદદ કરશોને?"

"હા, હા, હું તૈયાર છું" પેજ જેમ તેમ આટલા શબ્દો બોલી શક્યો. તેને પેલી કાળી વિધવા અને મેકસમેનનો ડર કંપાવી રહ્યો હતો.

અત્રે પીટર ગ્રમલેએ ટેબલનું ખાનું ખોલી થોડાક કાગળો કાઢ્યા. તેમાંથી જોસફ વેરન નામના સખસને લગતું એક હેંડબીલ કાઢી તે બોલ્યો: "જુઓ, આ મેકસમેનને પકડવા માટે સો પાઉંડના ઇનામનું જાહેરનામું છે. જો એ ગીરફતાર થાય તો હું અને મી. પેજ અરધું અરધું ઇનામ વહેંચી લઇશું."

પેજ ફરી ઇનામની લાલચમાં પડ્યો. "હા. હા, બરાબર છે."

"તમે મેકસમેન સાથે થયલા કરાર પ્રમાણે આજે રાતે લંડન પુલ પર જજો ને પેલી બાઇને મળી તેને કહેજો કે તમારે મેકસમેનને જરૂરી કામ માટે મળવું છે. જો મેકસમેન તેની નજીક છુપાયો હશે તો તે તરત તમને તેની પાસે લઈ જશે; નહિ તો એ બદમાસોના ઠેકાણા પર તમારે જવું પડશે. ગમે તેમ થાય પણ "બેગસં સ્ટાફ" ગયા વિના તમારો છુટકો નથી. પછી બધું હું સંભાળી લઇશ."

"હું એકલો જાઉં કે પોલીસ સાથે આવશે?"

"તમે પણ કેવી વાત કરો છો? પોલીસ કોન્સ્ટેબલોને તમારી સાથે જોશે તો સઘળા છુ થઇ જશે ને પછી આખું લંડન ખુંદી નાખશું તો પણ કોઇનો પતો નહિ મળે."

"વારૂં હું પેલી બાઇ પાસે જઇને શું કહુ?" પેજે આકળ વકળ થઇ પુછ્યું.

"એમ કહેજો કે હું લંડનની એક મોટી કંપનીનો કેશીઅર છું, હિસાબમાં થોડાક ઘોટાળો થઇ ગયો છે. મારા પર માલીકોનો શક ગયો

છે અને હવે નોકરીમાં ચાલુ રહેવાની આશા નથી. જ્યારે નોકરીજ છોડું છું તો ખાલી હાથે શા માટે જાઉં ? એવા વિચારથી હું મેકસમેનની મદદ માગું છું. આટલું સાંભળતાંજ પેલી બાઇ તમને મેકસમેન પાસે લઇ જશે અને મેકસમેન પણ તમારી વાત માની જશે. પછી એ બચ્ચાને હું સંભાળી લઇશ પણ જો જો; ચાલાકીથી કામ કરજો; નહિ તો સઘળી બાજી બદલાઇ જશે."

બસ સઘળો બંદોબસ્ત થઇ ગયો. અમલે રાતના સાહસ માટે કોન્સ્ટેબલોની ગોઠવણ કરવા જવાને તૈયાર થયો. અને મી૦ હડસને તેના હાથમાં થોડીક ગીનીઓ મૂકી વિદાય લીધી

પ્રકરણ ૭ મું.

ફાંસીએ લટકેલા અહમાસની વિધવા.

રાતના નવ વાગ્યા હતા. વરસાદ ઝરમર ઝરમર પડતો હતો રસ્તા પરના ફાનસો જાણે ધુમ્મસ પડયો હોય તેમ ટીમટીમ થઇ રહ્યાં હતાં. રસ્તામાં કાદવ કીચ્ચડ થઇ રહ્યું હતું. ખાસ ફરજ પડયા વિના બ્હાર નીકળવાનું કોઇને ગમે એમ ન્હોતું છતાં ભયંકર લંડનના રસ્તાઓ ખાલી ન્હોતા. જેઓ પાસે છત્રી હતી તેઓના ચહેરાપર જરા ઓછી ગમગીની હતી પણ છત્રી વગરના ચીથરેહાલ માણસોની દશા દયાજનક હતી. કોઇ મોટી મોટી દુકાનમાં ખુશામત કરીને સીવવાનું કામ લઇ આવેલી ગરીબ દરજણો ટાઢથી ધુજતી, વરસાદથી ભીંજાતી રસ્તો કાપી જતી હતી. ગરીબ મજુરોની સ્ત્રીઓ કોઇ સસ્તી દુકાનેથી રાતનું વાળુ ખરીદવા જતી હતી જ્યારે કેટલીક શ્રીમંત સ્ત્રીઓ બની ઠનીને ગાડીમાં બેસી નાટક જોવા યા નાચ કરવા જતી હતી.

રસ્તાપરથી જતા પુરૂષોમાં કંગાળ પગારના કારકુનો, દિવસની મજુરીથી થાકીને કોઇ પીઠામાં એકાદ પેગ શરાબ ઢીંચીને ઘેર જતા કારીગરો અને મજુરો, કોઇ ખીશા કાતરૂઓ અને આવતી કાલના માગનારને આપવા માટે કોઇ પાસેથી પૈસા માગવા નીકળેલા કરજદારો નજરે પડતા હતા. રસ્તાપર કેટલીક છટકેલ સ્ત્રીઓ પણ ભાડુતી આશકો શોધવા નીકળી પડી હતી અને આવી સ્ત્રીઓ બ્હાર નીકળે ત્યારે ધોળા થવા છતાં આખી જીંદગી વિષય વાસનાના કુંડમાં બાળી નાખનાર લહેરીઓ બહાર પડયા વિના રહે ખરા? કેટલાક છટકેલ યુવાનો સીગારેટનો ધુમાડો કાઢતા, રસ્તે જતી યુવતીઓને આંખ મારતા માર્ગ કાપતા હતા. દારૂડીઆઓ પીઠાંમાં જતા આવતા માલુમ પડતા હતા અને પાઇ પૈસા માટે કાદવ કીચડમાં ઉભા રહી વરસાદથી ભીંજાતા ભીખારીઓ રાહદારીઓ તરફ આશાભરી કરૂણ નજરે જોઇ રહ્યા હતા. કેટલાક ચોરો કોઇના ખીસામાં હાથ નાખવાની જાણે જરાપણ દાનત ન હોય તેમ પાટલુનના ખીસામાં હાથ નાખી સીટી વગાડતા ચાલી જતા હતા. દુકાનોની બારી વરસાદના પાણીથી ઝાંખી પડી ગઇ હતી. દવા વેચનારાઓની દુકાનપરથી રંગીન બત્તી રાહદારીઓપર દુષ્ટ ભાવનાનો પ્રકાશ નાખી રહી હતી અને ઝવેરીની દુકાનમાંના ઘડીયાળો, વીંટીઓ અને બીજા અલંકારો જાણે બનાવટી હોય એવા લાગતા હતા.

શ્રીમંત સુખી માણસો જ્યારે પોતાના મહેલોમાં ગરમ સગડી પાસે બેસી ગરમ કપડાંની હુંફમાં વીંટળાઇ સ્વાદીષ્ટ ભોજન ખાઇ પોતાની માશુકો સાથે પ્રેમચેષ્ટા કરી રહ્યા હતા ત્યારે હજારો લાખો ઘર બ્હાર વિનાના કંગાળો રસ્તે રખડતા હતા! શ્રીમંતોને કોઇ ચીજની કમી ન્હોતી ત્યારે એજ શહેરમાંજ એજ સમયે ગરીબોનાં બાળકો સુકી રોટી અને દુધ વિના ટળવળી રહ્યાં હતાં.

દુનીયાની આવી વિચિત્રતા કંઇ નવી છે?—પણ એ વાત જવા દો. આપણે આપણી નવલકથાજ આગળ ચલાવીએ.

રાતના નવ વાગ્યા હતા. એ સમયે મી૦ પેજે મોટો કોટ પહેર્યો અને ગળામાં ગરમ ટુવાલ વીંટાળી તે જુના લંડન પુલ આગળ ગયો કે જ્યાંથી ટુલી સ્ત્રીટ નીકળે છે.

શરદી સખત પડતી હોવાથી તે જરા ગરમી લાવવા માટે એક બારમાં ગયો. અને ત્યાં એક ટેબલપર બેસી દારૂ પિવા લાગ્યો, તે શરાબ પી રહ્યા હતો તે સમયે તેની નજર બારના એક ખુણામાં બેસી પાઇપનો ધુમાડો કાઢતાં મી. ગ્રમલેપર પડી. તે એવા આરામથી ચિંતા રહીત દીલે પાઇપ પી રહ્યો હતો કે તેને ન પીછાનનાર માણસ એમજ સમજે કે તે દુનિયાનો સૌથી બેદરકાર અને લહેરી જીવડો હશે! દારૂનો ગ્લાસ એક ઘુંટડે ખાલી કરી થોડી પળ પછી ગ્રમલે ઉભો થયો. પેજ તરફ એક અર્થ ભરી નજર ફેંકી અને પૈસા ચુકાવ્યા વિના પીઠામાંથી બ્હાર નીકળી ગયો વેપારી વૃત્તિના પીઠાંવાળાએ તેની પાસે પૈસા ન માગ્યા કારણ કે તે જાણતો હતો કે પોલિસ અમલદારને ખુશમીજાજમાં રાખવા માટે મફત છાંટો પાણી પાવાની ફરજ છે.

તે પીઠાંમાંથી બ્હાર નીકળ્યો કે તરતજ પેજ બ્હાર ગયો. તેનાથી થોડાંક ડગલાં દૂર એક કાળાં વસ્ત્રમાં સજ્જ થયલી સ્ત્રી નજરે પડી. ફાનસના ઝાંખા પ્રકાશમાં પણ તે એ સ્ત્રીનું ફીકકું પડેલું પણ સુંદરતાના થોડાંક ચિન્હોવાળું વદન જોઇ શકયો પેલી સ્ત્રીએ તેના તરફ વિચિત્ર નજરે જોયું. એ સ્ત્રી મધ્યમ કદની અને સુડોળ બાંધાની હતી. તેની જુવાની અને સુંદરતા હજુ તેને છેક તજી ગઇ ન્હોતી. તે પેજ તરફ બે ત્રણ પળ એકી ટસે જોઇ રહી અને પછી જાણે કોઇ આબરૂદાર સ્ત્રી હોય તેમ તે એક બે ડગલાં આગળ વધી.

પેજ સમજી ગયો કે તેને આ બલા સાથે કામ પાડવાનું છે. તેની પાછળ જવું કે નહિ તેનો વિચાર કરતો હતો એટલામાં તે સ્ત્રી પાછી ફરી અને ફરીથી તેણે પેજ તરફ અર્થભરી નજર ફેંકી.

"માફ કરજો બાનુ! તમે કોઇની રાહ જુઓ છો?" પેજે હિમ્મતથી તેની પાસે જઇ કહ્યું .

"મને એક ચીજ મળી છે તેના માલીકને હું શોધું છું.' પેલી કાળાં વસ્ત્રવાળી બાઇએ જવાબ વાળ્યો અને તે હસી. પેજે જોયું કે તેના દાંત પણ દાડમકલિ જેવાજ છે.

"હુંજ એ ચીજનો માલીક છું અને તમને તે માટે ૫૦ ગીની આપવા આવ્યા છું." પેજે ધીમે સ્વરે જવાબ આપ્યો

"મને અહિં મળવાનું તમને કોણે કહ્યું હતું?"

"મેગ્સમેન નામના સખસે–" પેજે તરત જવાબ આપ્યો.

"ઠીક મારી સાથે ચાલો–"ફાંસીને લાકડે લટકેલા સખસની વિધવા બોલી.

આટલું કહી તે એક અંધારી ગલીમાં ગઇ નજીકજ એક મારવાડી (યાહુદી) ની દુકાન હતી. ત્યાંના ઝાંખા ફાનસ નીચે ઉભી રહી ગેલોઝવીડો બોલી: 'પૈસા લાવ–"તરતજ તેણે પેજની પોકેટબુક પણ બ્હાર કાઢી

પેજે તેને ગીનીવાળી એક નાની કોથળી આપી. પેલી સ્ત્રીએ તેમાંના થોડાક સીક્કા બ્હાર કાઢયા અને તે પર તીક્ષ્ણ ઝડપી નજર ફેંકી તે બનાવટી નથી એની ખાત્રી કરી પાછા કોથળીમાં નાખ્યા. અને પછી પેજને તેની પોકેટબુક સ્વાધીન કરી.

"ઉઘાડીને જોઇ લો સાહેબ! તમારી એકેએક ચીજ સલામત છે. અમને એ હુંડીઓ નકામી છે."

પેજે પોકેટબુક ઉઘાડી બધા કાગળીઆ સલામત હોવાની ખાત્રી કરી લીધી અને પેલી બાઇ તેને છોડી જવાની અણીપર હતી એવામાં તેને અટકાવી તે બોલ્યો: "હું તમારા મિત્ર મેગ્સમેનને મળવાને ઘણોજ આતુર છું. જો બની શકે તો આજે રાતે પણ બેગર્સ સ્ટાફમાં આવવાને હું તૈયાર છું."

પેલી સ્ત્રીએ તેના પર તીક્ષ્ણ ભરી નજર ફેંકી પણ પેજ સ્થીર રહ્યો તેના દેખાવથી એ બલાને વિશ્વાસ આવ્યો ને તેણે કહ્યું : "ઠીક હું ત્યાંજ જાઉં છુ. તમારે આવવું હોય તો ચાલો."

મી૦ હાર્લીએ અચાનક ઓકટેવિયાનો હાથ પકડ્યો. (પાનું ૫૬)

"ખુશીથી આવો" પેજ તૈયાર થયો.

હવે તેઓ થેમ્સ નદીના દક્ષિણ કિનારા પરના જંગલી, ગંદા, ભયંકર અને મવાલી લતામાં દાખલ થયા. આ રસ્તાપર ફાનસો ન્હોતા પણ કોઇ કોઇ દુકાનમાં ટીમટીમ થતી બતીનોજ પ્રકાશ નજરે પડતો હતો અંધારાને લીધે કાદવના ઢગલા અને ખાડાઓ પેજ જોઇ શકયો નહિ તેથી થોડીકવાર સુધી તેણે પોતાની સાથી સાથે ગુપચુપ કદમ ભર્યાં કર્યાં આ મવાલી લતામાંથી પસાર થતાં તેને ભારે મુશ્કેલી નડી. એકવાર તેનો પગ મોટા પત્થર સાથે અથડાયો બીજીવાર તે મુએલા કૂતરા પરથી પસાર થઇ ગયો. અને પછી એક ખાબોચીયામાં ફસકી પડવાથી તેના મ્હોપર પણ ગંદા કાદવના ડાઘા ઉડયા. આગળ જતાં ખરાબ વાસ મારતો કચરો આવ્યો તે જેમ જેમ આગળ જતો ગયો તેમ તેમ અંધકાર વધતોજ ગયો કેમકે દુકાનો બંધ થતી જતી હતી અને આકાશમાં એટલું ઘનઘોર થયલું હતું કે એક તારો પણ દેખાતો ન્હોતો.

ટુલી સ્ટ્રીટમાં થોડેક દુર ગયા પછી ગેલોઝ વીડો (આ બદમાસ બલાને હવે આપણે આજ નામે ઓળખીશું) મીલ લેનમાં ફરી. પેજે હવે ચુપકીદી તોડી "આ ભયંકર લતો જણાય છે."

"હા. જેઓને આદત નહિ હોય તેઓ માટે."

"પણ તમે તો જાણે અહિંની દરેક જગાથી માહિતગાર હો તેમ અથડાયા વિના ચાલી શકો છો." પેજે અજબ થઇ પૂછયું.

"અહિંની તસુએ તસુ જગા મારા પગ નીચે આવી ગઈ છે." જવાબ મળ્યો.

"હવે આપણે કયાં જઇએ છીએ ?" તેની ભોમીયણ જમણી બાજુએ ફરતાં તેણે બીજો સવાલ કર્યો.

"પીકલીડ હેરીંગ સ્ટ્રીટ તરફ-"

આ લતામાં સઘળા ઘરો બંધ હતાં. અને કોઇ બારીમાંથી સહેજ અજવાળું આવતું ત્યારેજ પેજ કઇ જાતની ગલીમાંથી જઇ રહયો છે તેની તેને ખબર પડતી. લંડનનો તે ભોમિયો હતો તે પરથી તથા નદિના વહી જતા પ્રવાહના અવાજથી તે સમજી શકયો કે અહિંથી થેમ્સ નદિ નજીક છે. આજ પળે તેને અચાનક એવો ખ્યાલ આવ્યો કે આ ભયંકર લતામાં એકલા અટુલા માણસને લુટી લઈ અથવા મારી નાખી તેની

લાશને નદિના પૂરમાં ફેંકી દેતાં નીચ મવાલીઓને કોણ અટકાવી શકે? આ વિચારથી પગથી માથા સુધી થરથરી ગયો અને કોઇ કોન્સ્ટેબલ પાછળ આવે છે કે નહિ તે જાણવાને તેણે પાછળ નજર કરી પણ અંધારૂં એવું ઘોર હતું કે ત્રણ ચાર વાર છેટેની ચીજ પણ દેખી શકાતી નહિ.

આખરે પેલી બલા હૉસ'લી ડાઉનના નાકા આગળ થોભી અને પેજને અટકાવી બોલી: "અહિંયા જરાવાર થોભો."

"શા માટે?" પેજ અજબ થઇ બોલ્યો.

"ચૂપ રહો." કહી તેણે પેજને એક ઝાડના થડ પાછળ પોતાની સાથે ઉભો રાખ્યો. થોડીક વાર ત્યાં મૌન છવાયું. અને પછી કોઇના પગલાંનો અવાજ સંભળાયો. ગેલોઝ વાંડાએ એક પુરુષને ત્યાંથી પસાર થતો જોયો અને તે હોસલીં ડાઉનમાંજ દાખલ થયો તેની ખાત્રી કરી લીધી.

"હજુ જરા થોભો.' ગેલોઝ વાંડા બોલી.

થોડીજ પળમાં બીજો માણસ પહેલા માણસની પેઠેજ ત્યાંથી પસાર થયો.

પેજ આગળ જવાને આતુર થઇ રહ્યા હતા પણ ગેલોઝ વાંડાએ તેને પકડી રાખ્યો. પેજને લાગ્યું કે પેલા માણસો પોલીસના જાસુસોજ હશે એજ વખતે તેને ખ્યાલ આવ્યો કે કદાચ ગેલોઝ વાંડા તેના ટાંટીઆ થરથરે છે કે નહિં તે જોવા માગતી હશે. જો તેને કંઇ શક ગયો તો જે ભયંકર બદમાસને પોલીસને સ્વાધીન કરવાને તે તૈયાર થયો હતો તે પેજને એક પળ પણ જીવવા દેશે નહિ એવા ખ્યાલથી તેની છાતી ફાટી ગઈ. આ સમયે તેને હિમ્મત રાખી સ્થિર રહેવાની અત્યંત આવશ્યકતા જણાઇ અને તે સ્થિર સ્વરે બોલ્યો: "પણ તમે શા માટે ઉભાં રહો છો?"

"ચુપ રહો. વધુ પગલાં સંભળાય છે." ગેલોઝ વાંડા બોલી.

"પણ મને એ પસંદ નથી."

"ચુપ રહો." પેજની સાથીના સ્વરમાં દમામની છટા આવી ને તેજ પળે પેજના ગાલપર પીસ્તોલની નળી અડકી. પેજ જો ઝાડના થડને અઢેલીને ન ઉભો હોત તો ભયથી લથડી પડત તે ગુપચુપ શબ જેવો સ્થિર રહ્યો.

એક ત્રીજો માણસ ત્યાંથી હોસ'લી ડાઉનમાં દાખલ થયો.

"હજુ જરા થોભો, જો જરા અવાજ કરશો યા એક ડગલુ ભરશો તો પાગલ કુતરાની પેઠે હું તમને ગોળીથી ઠાર કરીશ." ગેલોઝ વીડો ભયંકર પણ ધીમા સ્વરે બોલી. તેના જુસ્સાથી પેજ સ્તબ્ધ થઇ ગયો. જે સ્ત્રીને તેણે ફીકકી કોમળ અને સુંદર જોઇ હતી તે આટલી ક્રુર હશે એવી તેને કલ્પના પણ ન્હોતી. ગેલોઝ વીડોએ તેના ગાલ આગળથી પીસ્તોલ ખેંચી લીધી હતી પણ તેના વર્તનપરથી પેજની ખાત્રી થઇ ચુકી હતી કે અહીંયા તે ચું કે ચાં કરે તે ચાલવાનું નથી.

લગભગ દશ મિનિટ પસાર થઇ ગઇ પણ કોઇ નજરે પડયું નહિ.

"હવે ચાલો." ગેલોઝ વીડો બોલી બન્ને છુપી જગાએથી બહાર નીકળી હોસંલી ડાઉનમાં દાખલ થયા, પેજને હવે બીલકુલ આગળ વધવાની હોંસ ન્હોતી તે ગેલોઝ વીડોને થાપ આપી ઉભી પૂછડીએ નાસી જવા માગતો હતો કારણ કે હમણાંજ જે બે સખસો પસાર થઇ ગયા તે આ બલા જોઇ ગઇ તેથી તેને પોતાની સલામતી જોખમમાં આવેલી જણાઇ. તે નાસી જવાનો વિચાર કરતો હતો તેજ પળે તેને બીજા વિચારો આવ્યા તે મી. હડસનના ગુસ્સાથી બ્હીતો હતો. તેને નોકરી જવાનો ભય લાગતો હતો. અને તેને મેગ્સમેનને પકડાવી ઇનામમાં ભાગ મેળવવાની લાલચ હતી. વળી જો તે નાસી જાય તો તેને દગાબાજ ધારીને ગેલોઝ વીડો પાછળથી ગોળીથી ઠારજ કરે એ વિચાર પણ તેને ચુપ રાખવાને પુરતો હતો. શું કરવું ને શું નહિ તેનો વિચાર કરતો તે ડગલાં ભરી રહ્યો હતો એવામાં ગેલોઝ વીડો એક મકાન આગળ ઉભી રહી અને પેજનો હાથ ધીમેથી પકડી તેને બેગર્સ સ્ટાફના દરવાજામાં દાખલ કરતાં બોલી "ચાલો, આપણે આવી પહોંચ્યાં."

પ્રકરણ ૮ મું.

મવાલીઓનો અડ્ડો.

એક મોટા, ગંદા અને ઝાંખી બતીવાળા ઓરડામાં એક ટેબલ પર કેટલાંક સ્ત્રી પુરૂષો બેઠાં હતાં; બધાની સામે દારૂનાં પ્યાલાંઓ અને બાટલીઓ પડી હતી અને કેટલાક રાતનું વાળુ કરતા હતા.

રૂતુ ઠંડી હતી પણ આ જગાએ સખ્ત ગરમી પડતી હતી કેમકે એક ખુણા પર પડેલી સગડીમાં ધગધગતા અંગારા બળી રહ્યા હતા અને આખા ઓરડામાં બેઠેલા માણસો સીગાર પીને ધુમાડા કાઢી વાતાવરણ ગરમ કરતા હતા. જમીનપર કચરો અને ધુળ ભેગાં થયા હતાં છતપર કાળાકાળા ડાઘ પડયા હતા અને વાસ એવી મારતી હતી કે પેજ ત્યાં પગ મુકતાંજ ગુંગળાઇ ગયો.

ગલીની છેક નજીક આવેલા ઓરડાને એક લાંબી સાંકડી બારી હતી જે પર એકવાર લીલો પડદો લટકતો હતો. પણ હવે તે એટલો ગંદો થઇ ગયો હતો કે તેનો અસલ રંગ કયો હશે તેની કલ્પના થઇ શકતી નહીં. તેની સામે દારૂ વેચવાનો કાઉન્ટર હતો અને તેની પાછળ ગરગરદાસોને બેસવાનું "દિવાનખાનું" હતું.

બારમાં એક જાડો, લાલ મ્હોવાળો, મવાલી જેવો પુરૂષ ઉભો હતો તેના માથાપર ગંદી ટોપી હતી. અને મ્હોમાં ટુંકી પાઇપ હતી ગરમીને લીધે ડગલો કાઢી નાખી તે ખમીશની બાંહે ચઢાવી ઉભો હતો. તેના ચહેરામાં દુષ્ટતાની છાપ સ્પષ્ટ જણાતી હતી. અને તેનું લાલ નાક કસમપુર્વક ખાત્રી આપતું હતું કે તે તેના દારૂનો ઓછો શોખીન ન્હોતો.

આ માણસ બેગર્સ સ્ફાટનો માલીક હતો. તેનું ખરૂં નામ સ્ટીફન પ્રાઇસ હતું અને પીઠાનાં બારણા પર તે લખેલું હતું; છતાં તેને તેના ઘરાકો "બીગ બેગરમેન" (મોટા ભીખારી) ના નામથીજ ઓળખતા. તેને તેના ધંધામાં તેની સોળ-સતર વરસની દીકરી મદદ કરતી હતી. એ દીકરી પણ બાપના જેવીજ હતી. તેનાં લાલ વાળ એટલા વીખરાયેલા હતા કે તે નરી વાઘણ જેવી લાગતી અને કોઇ દિવસ તેણે કાંસકી જોઇ હશે કે કેમ તે વિષે શંકા ઉત્પન્ન થતી. તેના ગંદા હાથ અને ગંદુ મ્હો જોનારને એમજ લાગતું કે તેને સાબુ સાથે ભયંકર દુશ્મનાવટ હશે! તેનો ગાઉન અગાઉથી ખુલ્લો હોવાથી તેની છાતી અને ગરદન ખુલ્લાં દેખાતા.

તેનું નામ મેરી હતું પણ અહીંઆ તે કેરોટી પોલ અથવા કેરોટને નામેજ ઓળખાતી.

બારની પાછળ દિવાલપર અભરાઈઓ હતી અને તે પર જુદીજુદી જાતના શરાબોની બાટલીઓ ગોઠવવામાં આવી હતી. તમાકુના ડબ્બા, સીગરેટ અને સીગારની પેટીઓ, રકાબીઓ અને પ્યાલીઓ પણ એજ અભેરાઇઓ પર ગોઠવી હતી.

દારૂ વેચનારનાં કાઉન્ટર આગળથી દારૂ પીવાના દિવાનખાનામાં જવા માટે એક નાનું બારણું હતું. અને તે પર નીચેની કવિતા લખવામાં આવી હતી:—

હાથમાં પ્યાલી બગલમાં તું અને રોટી;
મળે જો યાર! તો દુનિયા મહિં જન્નત બસાવી લો.

આ નામચીન પીઠામાં આવતાં મરદોના મ્હોપર બદમાશી અને નીશાબાજીનાં ચિન્હો હતાં, સ્ત્રીઓનાં મ્હોપર વ્યભિચાર અને નીચતા જણાતી હતી. ઘણુંખરા સ્ત્રીપુરૂષો ચીંથરે હાલજ હતા. કેટલાકનો પોષાક સારો હતો પણ અનિતી અને બદમાસીનો સીકકો બધાપર પડી ચુકયો હતો. નવા આવનારને આ બદમાસોમાં કોઇપણ સારો માણસ હશે એવી આશા ઉપજતી તો તેઓની વાતચીત સાંભળી તરતજ નાબુદ થઇ જતી. ત્યાં બેઠેલી સ્ત્રીઓમાં લજ્જાનું નામ નિશાન ન્હોતું. ઉલટું તેઓ અનેક આશકોની માશુકો હોવાની વાત મગરૂરી સાથે કરતી અને પુરૂષો કરતાં પોતે ઉતરતી નથી એવું બતાવવાને એવી નીચ ભાષા વાપરતી કે ભલભલા બદમાશને કાને હાથ દેવા પડતા. કેટલીક યુવાન અને ખુબસુરત રમણીઓ નયનનાં ઇસારાથી પોતાનાં સાથીઓને પાગલ કરી વધુને વધુ દારૂ પાઇ વધુ પઇસા ખરચવાને લલચાવતી હતી અને લગભગ અડધો ડઝન ચોરો અને ખીસા કાતરૂઓ હરામના પઇસાથી આવી વંઠેલ વાંદરીઓ સાથે ચમન કરી રહ્યા હતા. કેટલીક સ્ત્રીઓ પોતાનાં આશકોના ખોળા પર બેસી શરાબ ઢીંચી રહી હતી અને તેમની ગરદન પર કોનો હાથ પડયો છે તેનુ પણ તેમને નીશામાં ભાન ન્હોતું.

આ ભયંકર સ્થળે ગેલોઝ વીડો સાથે પેજ દાખલ થયો ત્યારે ધુમાડાના ગોટામાં પ્રથમ તે કંઇ ચીજ જોઇ શકયો નહિ પણ થોડીજ મિનિટમાં તે બધા સ્ત્રી પુરૂષોને જોઇ શકયો અને એક પળ તેનું આખુ શરીર ધ્રુજી ઉઠયું.

આ સ્થળેથી વીજળીક વેગે નાસી જવાનું તેને ફરીથી મન થયું પણ ગેલોઝવીડોની પીસ્તોલ યાદ આવતાં તે થંભી ગયો. જો એ દુષ્ટ બલાને કંઇ શક જશે તો પેજ જીવતો ન જવા પામે એવી તેની ખાત્રી થઇ ચુકી હતી. તેથી ગમે તેમ થાય પણ ભીંજવેલું માથું મુંડાવ્યા વિનાં તેને બીજો રસ્તો જણાયો નહિ.

મવાલીઓના એ અડ્ડામાં પગ મુકતાંજ ત્યાંના સ્ત્રી પુરૂષોએ ગેલોઝવીડોને હસીહસીને આવકાર આપ્યો. એ ત્રણ જણે તેને બાજુમાં લઇ જઇ તેના નવા સાથી વિષે કંઇ પુછપરછ કરી લીધી અને પેજને લાગ્યું કે અત્યાર સુધી તેના વર્તનથી પેલી બલાને કંઇ શક ગયો ન્હોતો. ગેલોઝવીડો તેને હાથના ઇસારાથી સમજાવી બારના ઓરડા આગળ લઇ ગઇ. પીઠાવાળાની દીકરી કેરોટી પોલ મયખાનામાં જવાનું બારણું ઉઘાડી ઉભી રહી અને ગેલોઝવીડો તેના તરફ જોઇ માર્મિક હાસ્ય કરી પેજની સાથે શરાબખાનામાં દાખલ થઇ. અને દાખલ થતાં દ્વાર બંધ કરી બીગ બેગરમેન તેમની તહેનાતમાં હાજર થયો. પેજે જોયું કે આ ઓરડો ભાગ્યે ત્રણ માણસ બેસી શકે એટલો નાનો હતો અને તેમાં ફકત એકજ મીણબત્તી સળગતી હતી. દિવાલો ધુમાડા અને કચરાથી કાળી પડી ગઇ હતી. જમીનપર ધુળ ભેગી થઇ હતી અને ફરનીચર જુનું અને ભાંગ્યું હતું. એ ઓરડાને બીજે નાકે એક નાનું અને નીચું બારણું આવેલું હતું.

"શા સમાચાર છે પ્યારીજાન ?–" બીગ બેગરમેને ગેલોઝવીડો સાથે ગાઢ મિત્રાચારી બતાવતાં પૂછ્યું: "અને આ નવા રાવસાહેબ કોણ છે ?"

"પોકેટ બુકવાળો કીસ્સો ?" ખુરશીપર બેસતાં પેલી ડાકણ બોલી.

"શું હજુ એ કીસ્સાનો નીકાલ આવ્યો નથી ?" બેગરમેને તાજુબ થઇ પૂછ્યું.

"નીકાલ તો થઇ ગયો છે પણ આ સખસ મારા માણસને મળવા માગે છે. ખરી વાત એ છે કે મને કંઇક શક ઉપજ્યો છે. મને લાગે છે કે કંઇક જાળ છે તેથી પહેલા એને કસી જોવાની જરૂર છે."

"એમ છે ? તો મને જોવા દે. જો એ દગાબાજ હશે તો એના ચહેરાપરથીજ હું પારખી કાઢીશ. તું જાણેછ તો ખરી કે આપણી સાથે દગો રમીને કોઇ જીવતો રહ્યો નથી–" એમ કહી પેજનો ચેહેરો જોવા માટે

તે પીઠાના મવાલી માલીકે હાથમાં મીણબત્તી લીધી. તેના શબ્દો સાંભળતાંજ પેજનું લોહી ઠરી ગયુ હતું. પણ જો આ સમયે ચેહેરામાં જરાપણ ફેરફાર થશે તો જાન જશે એવા ભયથી તેણે સઘળી હિમ્મત એકઠી કરી અને બીગ બેગરમેનની તીક્ષ્ણ આંખો સામે સરલતાથી જોઇ રહ્યો તેણે સામે એવી તીક્ષ્ણ અને સ્થિર નજર ફેંકી કે આવી ભયંકર કસોટીમાંથી તે કેમ પસાર થયો હશે તેની તેને પોતાનેજ અજાયબી લાગી.

" ઇટસ ઑલરાઇટ— .." ટેબલપર મીણબત્તી મૂકતો બેગરમેન બોલ્યો: "એ કહેવા શું માગે છે તે તો જોઇએ. વારૂ. એ દારૂ બારૂ લેશે ?"

" ખુશીથી " પેજ બોલી ઉઠયો, અને તેણે ગજવામાં હાથ નાખ્યો.

"પોર્ટ ?" પીઠાવાળાએ ગેલોઝવીડો તરફ જોઇ પૂછયું અને તેણે ડોકું હલાવી હા પાડતાં તરત પોર્ટવાઈનની બાટલી હાજર થઇ. ત્રણ ગ્લાસ ટેબલ પર મૂકી, ખુરશીપર બેસી. પેજને બીજી ખુરશીપર બેસવાનું કહી પ્યાલી ભરતો તે મવાલી બોલ્યો: "હવે શરાબ પી લો અને તમારી વાત કરો."

"શરાબ લહેજતદાર છે." પોર્ટવાઇન ખરાબ હોવા છતાં ગ્લાસ ખાલી કરી તેની તારીફ કરતો પેજ બોલ્યો: "હવે હું મુદ્દાપર આવીશ પહેલી વાત તો એ છે કે ધારો કે તમે ને તમારા સાથીઓ હું જે યોજના કહેવાનો છું તેમાં જોડાવાની ના પાડો તો મારી વાત તમે ખાનગી રાખશો તેની જામીનગીરી શી છે ?"

"આવો સવાલ પૂછવાની આ જગાજ નથી દોસ્ત !" બીગ બેગર-મેન બોલ્યો: "વિશ્વાસઘાત થવા દગો કરનારની છાતીમાં કાતીલ છુરીનો ત્રણ ઇંચ ઉંડો જખમ અમે ઇનામમાં આપીએ છીએ અને થેમ્સ નદી નજીકજ વહી જાય છે એટલે એવા દગાબાજોની લાશને ઠેકાણે પાડતાં મુશ્કેલી નડતી નથી."

"ઠીક. ત્યારે હું તમારા પર વિશ્વાસ રાખીશ" બાહોશીથી આખો નાટક ભજવવાનો નિશ્ચય કરી પેજ બોલ્યો: "વાત એમ છે કે હું એક ત્રાવેલીંગ એજંટ છું.—"

"ને હડસન ને મોલીંના નોકર છો-તમારૂં નામ પેજ—વારૂ પછી ?" બેગરમેન વચ્ચે બોલી ઉઠયો.

"તમે એ બધું શી રીતે જાણ્યું ?"

"તમારી પોકેટ બુકપરથી. અમે એનું પાનેપાનું તપાસી જોયું હતું—" પીઠાવાળાએ જવાબ વાળ્યો.

"બરાબર!–" પેજે આગળ ચલાવ્યું: "પોકેટ બુકમાંના બીલો ચોરાવાથી મારા માલીકોને કુદરતી રીતે એટલો બધો શક ગયો કે તેઓએ આખો હિસાબ જોવાની માગણી કરી અને હું આખો હિસાબ બતાવવાને તૈયાર ન્હોતો–"

"તમારા જેવા ત્રણાની દશા એવીજ હોય છે–વારૂ પછી?"

"હા, તમારી વાત સાચી છે. અમે ખાનાર પીનાર લ્હેરી બંદા રહ્યા."

"મહેરબાની કરી મુદ્દાની વાત આગળ ચલાવો–" ગેલોઝવીડો અધીરી થઈ બરાડી.

"માફ કરો બાનુ!–" પેજ હસીને બોલ્યો: "વાત એમ છે કે હું કફોડી હાલતમાં આવી પડયો છું. મારા હિસાબમાં ગોટાળો છે ને પરમ દિને જો બસો પાઉંડ ન ભરાય તો મારે વગર ભાડાની કોટડીમાં જવું પડે એવો મામલો છે."

"એટલે તમે મીયાની જુતી મીયાને શીર મારવા માટે તમારા શેઠની તીજોરીમાં કાણું પડાવવા માગો છો ને? હું તમારી વાત સમજી ગયો" બીગ બેગરમેને હસીને કહ્યું.

"હા, તમે મારા મનની વાત બરાબર સમજી ગયા. હવે નોકરી તો જવાનીજ છે, કોર્ટ પણ જોવી પડવાની–પછી નાણામાં ગોટાળો કરવાનો આરોપ મૂકાય કે ચોરી કરવાનો તેની પરવા કરવાની શી જરૂર છે!"

"મરદ બચ્ચા જેવી વાત કરી દીકરા!" પીઠાવાળો પેજ તરફ પ્રશંસાની લાગણીથી જોઇ બોલ્યો અને પછી ગેલોઝવીડો તરફ નજર ફેંકી તેણે કહ્યું: "આ ગૃહસ્થ એના શેઠને ત્યાં ચોરી કરવામાં આપણને મદદ કરશે એટલે એની કંપનીમાં રોકડ રકમ ક્યાં રાખવામાં આવે છે તે એ જાણતાજ હશે."

"હું જાણું છું અને મારી ખાત્રી છે કે કોઇપણ વખતે ૭૦૦ કે ૮૦૦ પાઉંડથી ઓછી રકમ કૅશ બોક્ષમાં હોતી નથી. જો ફતેહની ખાત્રી ન હોય તો એવું જોખમ ખેડવા જેટલો હું મુર્ખો નથી."

"હવે એને મેગ્સમેન પાસે જવા દો" ગેલોઝવીડોની આગલી બધી શંકા નાબુદ થવાથી તે બોલી: "ચાલો, મારી સાથે ચાલો સાહેબ!"

તે ઉભી થઇ અને ઓરડાને નાકેનું નાનું બારણું ઉઘાડી ઉભી રહી.

"મીણબતી સાથે લઇ જા—હું બારમાં રહીશ કેમકે આજે ઘરાકોની તુટાતુટ છે." બેગરમેન બોલ્યો.

ગેલોઝવીડોએ હાથમાં મીણબની લીધી અને તે પેલા નાના બારણા માંથી બહાર નીકળી એક સાંકડા અને સીધા દાદરપરથી ઉપર ચઢવા લાગી. પેજ આ દાદરના પગથીયાં ચઢતાં પેલો જાડો બેગરમેન ત્યાંથી શી રીતે પસાર થતો હશે એ ખ્યાલથી અજબ થયો.

પહેલે માળે જતાં બે નાનાં બારણાં જણાયાં. ગેલોઝવીડો ત્યાં ન થોભતાં બીજો દાદર ચઢવા લાગી અને ઉપર જઇ તે એક કાતરીયામાં દાખલ થઇ. તેઓ જે બારણામાં ત્યાં દાખલ થયાં હતાં તે સિવાય બીજું કોઇ દ્વાર ન હોવાથી પેજ સમજ્યો કે મેગ્સમેન અહિંજ છૂપાઇ રહેલો હશે પણ નહિ તેની ભૂલ થતી હતી.

કાતરીયામાં ગયા પછી ગેલોઝવીડોએ પેજના હાથમાં મીણબતી આપી અને પોતે ત્યાં પડેલો ઘાસનો ઢગલો દૂર ફેંકી એક છુપું બારણું ઉઘાડયું અને હવે તે પાછી એક છુપો દાદર ઉતરવા લાગી.

પેજ ગેલોઝવીડોની પાછળ પાછળ દાદર ઉતરવા લાગ્યો. પણ આ પળે તેને એવો ખ્યાલ આવ્યો કે જો મેગ્સમેનને કંઇ શક જશે તો આ ભેદી ભયંકર અને છુપા સ્થળે પોલીસ અમલદારો શી રીતે આવશે? પુનઃ તેનું આખુ શરીર ભયથી થરથરી ગયું પણ હવે છેલ્લે પાટલે બેઠા વિના છુટકોજ નથી એમ ધારી તે હિમ્મત રાખી દાદર ઉતરવા લાગ્યો. એ દાદરને નાકે જતાંજ ગેલોઝવીડોએ એક બારણું ઉઘાડયું અને તેજ પળે પેજ લંડનના મહાન મવાલી—મેગ્સમેનની હાજરીમાં ખડો થયો.

લંડનનો એ પ્રખ્યાત દાદો, મવાલી અને લુટારો એક નાના ઓરડામાં બેઠો હતો. પેજે અત્યાર સુધી જોયલા ઓરડાઓ કરતાં આ ઓરડામાં ઠીકઠાક રાચ રચીલું ગોઠવવામાં આવ્યું હતું. પલંગપર સ્વચ્છ બીછાનું પડયું હતું. જમીનપર શેતરંજી પાથરેલી હતી. નાની બારીપર જાડો પરદો લટકતો હતો અને દીવાલોપર રંગબેરંગી ચિત્રો ચોંટાડેલાં હતાં.

મેગ્સમેનની ઉમ્મર આશરે ચાલીસેક વર્ષની હતી. તેનો બાંધો ઉંચો અને કદાવર હતો. તેના કાળા વાળ સીમ્બીના વાળ જેવા ખરબચડા અને સખ્ત હતા તેની ઝીણી ચુંચી આંખો પર મોટી કાળી કાળી પાંપણો

હતી અને મ્હોંપર મોટા થોભીઆ હતા. તેણે ગંદા કપડા બેદરકારીથી પહેર્યાં હતા અને પેજને લઇ ગેલોઝવીડો આવી ત્યારે તે આરામ ખુરશી પર પડી પાઇપ પી રહ્યો હતો.

"ઓહ! તમે! આવો, આવો. ગઇ રાતે તમને જોયા પછી હું ભૂલી ગયો નથી. ખુશીથી આવો ને જે કહેવાનું હોય તે કહો. લીઝી! ડીઅર! જરા છાંટોપાણી લાવ તો!–"

ગેલોઝવીડોને ને "લીઝી ડીઅર" કહેતો. તેનો હુકમ થતાંજ તેની માશુકે એક ટેબલપર ત્રણ પ્યાલા અને દારૂની બાટલી મૂકી દીધી અને પછી પોતે પોતાના આશકની બાજુમાં બેઠી.

"પોકેટ બુકનો મામલો તો પતી ગયોને?" મેગ્સમેને પૂછ્યું.

"હા. આ પૈસા–" કહી ગેલોઝવીડોએ ૫૦ ગીનીની કોથળી બ્હાર કાઢી જે લઇ મેગ્સમેને બેદરકારીથી બીછાનાપર ફેંકી: "આ ગૃહસ્થ એક બીજું કામ કરાવવા માગે છે. બેગરમેને એમની વાત સાંભળી છે અને અમે બન્નેને એમ લાગ્યું કે એમને વગર વિલંબે તમારી સાથે મેળવવાની જરૂર છે."

"કામ કઇ જાતનું છે?" મવાલીના સરદારે પૂછ્યું.

પેજે બેગરમેનને કહેલી વાત અથથી ઇતિ સુધી પાછી કહી સંભળાવી.

"તને કેમ લાગે છે લીઝી?" મવાલીએ પોતાની માશૂકનો મત માગ્યો.

"મને બધું ઠીકઠાક લાગે છે; નહિ તો હું એને અહિં લઇ ન આવત." ગેલોઝવીડોએ જવાબ વાળ્યો: "તેમ છતાં મારે કહેવું જોઇએ કે અમે આ ઘરમાં દાખલ થયાં તે પહેલાં મને શક ઉપજ્યો હતો. કોઇ અજાણ્યાને અહિં લાવતી વખતે મારા હંમેશના ધારા પ્રમાણે હું આજે પણ એક અંધારી જગ્યાએ થોભી ગઇ હતી અને અમે થોભ્યા પછી એક, પછી બીજો ને પછી ત્રીજો એમ ત્રણ સખસો પસાર થઇ ગયા હતા. એ ત્રણ જણ પોલીસ કોન્સ્ટેબલો હતા કે નહિ તે અંધારાને લીધે જણાયું ન્હોતું પણ એ ત્રણે જણ હોસંલી ડાઉનમાં ગયા હતા તે મને ઠીક લાગ્યું ન્હોતું."

પુનઃ પેજની કસોટીનો વારો આવ્યો. મેગ્સમેને શંકાભરી નજરે નહી પણ તિક્ષણ નજરે, જાણે પેજના દીલનો ભેદ જાણવા માગતો હોય તેમ તેનાપર નજર ફેરવી. અને પેજ હિમ્મતથી જરાપણ ભયભીત થયા વીના તેની સામે જોઇ રહ્યો. મેગ્સમેનને સંતોષ થયો હોય એમ લાગ્યું. એટલે પેજનાં જીવમાં જીવ આવ્યો.

"તમે આ કામ શીરીતે પાર પાડવા માગો છો?" મેગ્સમેને મુદ્દાની વાત ઊપાડી.

"હડસન એન્ડ મોરલીની કંપની વુડ સ્ટ્રીટમાં આવેલી છે, અને તે મકાનમાં હડસન રહે છે," પેજે કહ્યુ.

"રાતે એ મકાનમાં કેટલા માણસો રહે છે?'

"ત્રણ! હડસન, એક હજુરીયો અને ત્રીજો પોર્ટર જે રાંધણીમાં સુએ છે."

"તેની પાસે બંદુક રહે છે?"

"તેની મને ખબર નથી પણ રસ્તાપર આખી રાત ચોકીદાર પહેરો ભરે છે. મહોલ્લાના રહીશો તેને પગાર આપે છે."

"અને તેટલા માટે તે આ નાકાથી પેલા નાકા સુધી આંટા મારે છે એટલે કે તે પેલે નાકે જાય ત્યારે આ નાકે આપણે કામ શરૂ કરી શકીએ." મેગ્સમેને ચાલાકી બતાવી.

"હા બરાબર છે. કેશબોક્ષ પાછળના ગોડાઉનમાં દીવાલની અંદર રાખેલી લોખંડની તીજોરીમાં છે. એ તીજોરીનું તાળું તોડતા જરા મુસ્કેલી નડશે."

"તેની તમે ચિંતા ન કરો...લીઝી! મને તાળાં તોડતાં કદિ મુસ્કેલી નડી છે?"

"નહિ–" કહી ગેલોઝવીડોએ એવું વિકટ હાસ્ય કર્યું કે આ સ્ત્રી ગમે તેવાં નીચ કામ કરતાં ન ડરે એમ પેજને લાગ્યું.

"મકાનમાં દાખલ કયાંથી થવું?" મેગ્સમેન થોડીકવાર પછી બોલ્યો.

"એજ મુસ્કેલી છે. આગલો દરવાજો તો ઘણો મજબુત છે. અને પાછળના ગોડાઉનની બારીના સળીઆ પણ જેવા તેવા નથી. જો વધુ અવાજ થાય તો નીચેનો પોર્ટર જરૂર જાગી જાય–"

"પાછળથી મકાનમાં દાખલ થવાનો કોઇ રસ્તો નથી ?"

"નહિ."

"તો આગળની બારણેથીજ દાખલ થઇશું. ગમે તેમ કરીને એકાદ બારી તોડી એક નાના છોકરાને ચોકીદાર બીજે નાકે હોય ત્યારે અંદર દાખલ કરી દેવો પડશે. પછી એ છોકરો બારણું ખોલશે એટલે આપણે દાખલ થઇશું. આ રસ્તો જરા જોખમ ભર્યો છે પણ એવા તો મેં ઘણા કામ કર્યાં છે."

ગેલોઝવીડો અત્રે ધીમું વિકટ હાસ્ય હસી.

"વારૂ, હવે આવતી કાલે રાતે આશરે બાર વાગે તમે કયાં મળશો ?"

"તમે કહો ત્યાં હું હાજર થઇશ. પેજે મેગ્સમેનને વધુ ખાત્રી આપવાના ઇરાદાથી કહ્યું.

મેગ્સમેને થોડીક પળ વિચાર કરી કહ્યું: "બ્રબ સ્ટ્રીટમાં ફીંચીન કેન નામનો એક અડ્ડો છે ત્યાં પોણાબાર વાગે આવજો...પણ આ કપડાં ના પહેરતા. જેમ બને તેમ ગંદા મવાલી જેવા પોષાકમાં આવજો."

"વારૂ-તેમ કરીશ."

"તમે અમારા જેવાજ છો એવો દેખાવ કરજો. ફીંચીન કેન જુવાન મવાલીઓનો અડ્ડો છે ને પોણા બાર વાગે ત્યાં ઘણા નાના ખીસા કાતરૂ હશે. માટે ભીખારી ને મવાલી જેવાજ થઇ આવજો." મેગ્સમેને વધુ સુચના આપી.

"હું તમારા કહેવા પ્રમાણે કરીશ."

"ચાલો ત્યારે સાહેબજી !–" તે મવાલીના સરદારે પેજ તરફ પોતાનો લાંબો કદાવર હાથ લંબાવ્યો જે હાથમાં લઇ શેકહેંડ કરવાની પેજને ફરજ પડી. શેકહેંડ કરી તે બહાર જવા માટે બારણા આગળ ગયો તેજ પળે અત્યંત ધીમે સ્વરે મેગ્સમેને ગેલોઝવીડોના કાનમાં કહ્યું.

"આની પાછળ એક ચુહાને મોકલજે."

ગેલોઝવીડોએ પોતાના આશક તરફ મર્મભરી નજર ફેંકી અને પછી તરતજ મીણબતી લઇ પેજની સાથી થઇ બંન્ને આવ્યાં હતાં તેજ રસ્તે પાછાં ગયા અને પેજ, બીગ બેગરમેન, તેની જુવાન દીકરી અને ગેલોઝવીડોને સલામ કરી બેગર્સ સ્ટાફમાંથી જીવતો બ્હાર પડયો !

તે ભાગ્યેજ દશ ડગલાં ગયો હશે કે એક નાનો છોકરો એગસ' સ્ટાફમાંથી બીલ્લાડીની પેઠે બ્હાર નીકળ્યો અને પેજને ખ્યાલ પણ ન આવે એવી રીતે તેની પાછળ જવા લાગ્યો.

પોલીસ અમલદાર ગ્રમલે અને તેના કોન્સ્ટેબલો આટલા ચુપ કેમ રહ્યા હશે તે વિષે વિચાર કરતો પેજ હોસ'લી ડાઉનને નાકે ગયો અને પીકલીડ હેરીંગ સ્ટ્રીટમાં દાખલ થતો હતો એવામાં કોઇએ ધીમે સ્વરે બુમ મારીઃ "કોણ મી૦ પેજ?"

"હા" પેજે જવાબ વાળ્યો. જે જગ્યાએ પેજને લઇ ગેલોઝગીડો છુપાઇ હતી અને ત્રણ સખ્સો પસાર થઇ ગયા હતા. તેજ જગ્યાએ એક પોલીસ અમલદાર પેજની રાહ જોતો છુપાયો હતો.

"અહિં આવો મી૦ પેજ! મી૦ ગ્રમલેએ તમને જોવા માટે મને અહિં મોકલ્યો છે. બીજો એક માણસ અહિંથી થોડે દુર હશે. મી૦ ગ્રમલેનો મત એવો છે કે આજે રાતે ત્યાં ઘણા માણસો છે એટલે છાપો મારવામાં સાર નથી. કાલે વાત!–"

"હા, મેં બધુ નક્કી કર્યું છે. કાલે મેગ્સમેન જરૂર આપણા પંઝામાં સપડાશે." પેજ મલકાઇને બોલ્યો.

"ઠીક ત્યારે ગુડનાઇટ!"

"ગુડનાઇટ!"

પેજ અને પોલીસ અમલદાર પોતપોતાને રસ્તે ગયા. બીજી બાજુએ પેજની પાછળ પડેલો ચુહો એગસ' સ્ટાફમાં જઇને પેજ અને પોલીસ અમલદાર વચ્ચે થયેલી વાત અક્ષરે અક્ષર કહી આવ્યો.

પ્રકરણ ૯ મું.
પહેલો પ્રેમ.

હવે એજવર રોડપર "સ્વર્ગ સદન" અથવા "પેરેડાઇઝ વીલાઝ' માં રહેતી પેલી બે સુંદર બ્હેનો—ઓકટેવીયા અને પોલીન તરફ આપણે નજર કરીશું. વાંચનારને યાદ હશે કે પેલી કુમારી કન્યા (મીસીસ મોરડોંટ) ને ગાડીમાં જોઇ અકસ્માતવાળી રાતે પેલો ભેદી શખ્સ હાર્લી બંને એનો ની મીઠી મહેમાનગીરી ચાખી અચાનક પોલ થઇ ગયો હતો. મીસીસ મોર- ડોંટને લઇ માસીસ સ્મીથ વિદાય થઇ ત્યાર પછી થોડાક કલાક પછીની આ વાત છે.

બંને બ્હેનો પાછલા પહોરે નાસ્તો લેવાની તૈયારી કરતી પાછલા ઓરડામાં બેઠી હતી, એવામાં બગીચાની સામે એક ઘોડાગાડી આવી ઉભી રહી, અને તેમાંથી એક કાળા વસ્ત્રમાં સજ્જ થયેલો સખ્સ ઝડપથી ઉતરી બગીચામાં દાખલ થયો. બારણા પર ટકોરા મારતાં એક દાસીએ દ્વાર ખોલ્યાં અને પેલો માણસ કે જે કોઇ અમીર યા રાજવંશીનાં હજુરીઆ જેવો લાગતો હતો. તેણે મીસ કલેરંડનને મળવાની માગણી કરી. દાસી તરતજ તેને પેલી બે યુવાન બ્હેનોવાળા ઓરડામાં લઇ ગઇ.

"બાનુઓ!" નીચા વળીને નમન કરી માનભર્યા સ્વરે હજુરીઓ બોલ્યો: "હું મી. હાર્લીનો નોકર છું. પરમ દિને રાતે મારા શેઠ અચાનક ચાલ્યા ગયા તે માટે તમારી માફી માગવાને તેમણે મને અહિં મોકલ્યો છે. મારા શેઠ એમ અચાનક શા માટે ચાલ્યા ગયા તે તેઓ જાતેજ તમને કહેશે. તેમણે મારી સાથે થોડાંક ફળફળાદી મોકલ્યાં છે જે ભેટ તમે સ્વી- કારશો એવી તેમને આશા છે. છેવટે તેમણે કહેવડાવ્યું છે કે આજે સાંજે જો તમને ફુરસદ હોય તો મારા શેઠ જાતે તમારી મુલાકાત લઇને પોતાની ભેદી વિદાય માટે ખુલાસો કરવા ચાહે છે." આટલું કહી હજુરીયાએ ફળ ફળાદીની ભેટ ટેબલ પર નજર કરી.

"મી. હાર્લીને અમારા અભિનંદન સહિત કહેજો કે વિવેકને ખાતર અમે તેમની ભેટ સ્વીકારીએ છીએ પણ અમારી નજીવી મહેમાનગીરીનો બદલો વાળવાની તેમણે જે તક લીધી છે તેથી અમને દુઃખ થયું છે—" મી. હાર્લીના નોકરની વાત સાંભળી અનિર્વચનીય આનંદથી પ્રફુલ થતી ઓકટેવિયા બોલી: "આજે સાંજે અમને કાંઇ કામ નથી પણ જો એ રાતની મી. હાર્લીની અચાનક વિદાય વિષેજ ખુલાસો

કરવાને તેઓ આવવાના હોય તો તેમને કહેજો કે નકામી તસ્દી લેવાની જરૂર નથી."

"તમારો સંદેશો હું શબ્દે શબ્દ પહોંચાડીશ મીસ કલેરંડન !–" મી. હાલીંનો નોકર બોલ્યોઃ "મારા શેઠે અકસ્માતમાં સપડાયલી સ્ત્રીઓની પણ ખબર પુછાવી છે."

"તેમને કંઇ ઇજા થઇ નથી અને હવે તેઓ અહિંથી ચાલી ગઇ છે." ઓકટેવીયાએ જવાબ આપ્યો,

"માફ કરજો બાનુ !–" કહી ફરીથી નીચા વળીને સલામ કરી નોકર ત્યાંથી વિદાય થયો.

બન્ને બ્હેનો હવે મી હાલીંની ભેટ જોવા લાગી. તાજાં મધુર સ્વાદિષ્ટ ફળો જોઇ બંનેને લાગ્યું કે આ ફ્રુટસ કોવેન્ટ ગાર્ડન મારકેટના હશે અને તેની કિમ્મત વીશ ગાનીથી ઓછી નહિ હોય. મી. હાલીંના નજરાણાથી બંને બ્હેનોને સંતોષ થયો. ઓકટેવીયાએ પરમ દિને રાતે મી. હાલીં અચાનક છું થઇ ગયો, તે માટે જે સખ્ત શબ્દો વાપર્યા હતા તે માટે તેને પસ્તાવો થવા લાગ્યો અને મી. હાલીં ક્યારે મળે એમ તેનું હૃદય જંખવા લાગ્યું. તે પોતે પણ જાણી શકી નહિ કે હાલીં તરફ તેને આટલો બધો ભાવ કેમ ઉપજ્યો છે !

સાંજે પાંચ વાગે શ્રીમંત ઉમરાવો અને ઉમરાવજાદીઓમાં ફરનાર મહેમાનને ઠીક લાગે એવા શણગાર સજવાની ઓકટેવિયાએ સૂચના કરી અને પોલિન એ વિષે જરા બેદરકાર હતી છતાં તેને એ વાત માન્ય રાખી. બંનેએ સુંદરમાં સુંદર વસ્ત્રો ધારણ કર્યાં અને મિસીસ સ્મિથે જે અલંકારો ભેટ આપ્યાં હતાં તે પહેરવાથી બંને બ્હેનોની ખુબસુરતી અજબ કામણગારી થઇ ગઇ! આજના જેટલી તેમની ખુબસુરતી કદિ ખીલી નહોતી. તેમના ખુલ્લા અને મોહક ખભાંપર લાંબા વાળનાં ઝુલફાં લટકી રહ્યાં હતાં અને છાતીપર પણ વાળોની લટો નાચી રહી હતી બંનેને જોતાં કોઇ પણ અનુભવી આંખ કહી શકત કે ઓકટેવિયાએ આજે શણગાર સજવામાં કંઇ કચાશ રાખી નહોતી. પોલિન આયનામાં પોતાનું વદન સુંદર દેખાય છે એટલાથી સંતોષ માની બેઠી હતી પણ ઓકટેવિયાએ તો જાણે મનમોહનને રીઝવવા માટેજ તૈયારી કરતી હોય તેમ શણગાર સજવામાં પોતાની સઘળી કુશળતા ખર્ચી નાખી હતી. તેના લાંબા ચળકતા રેશમ જેવા નરમ વાળો આટલી કાળજીથી તેણે કદિ ગુંથ્યા નહોતા. તેની ઉંડા નીલી આંખો

જેમાં હમણાં હમણાં અજબ અધીરાઇ તરવરી રહી હતી તેની મોહકતા જોતી તે આયના સામે કદિ પણ આટલો વખત ઉભી નહોતી. વળી કઇ જાતના સ્મિતથી તેના રક્ત પ્રવાળસમ ઓષ્ઠની સુંદરતા વધુ લાગશે અથવા કેવા હાસ્યથી તેના દાડમ કલિ જેવા દાંતો સુંદર રીતે બીજાની નજરે પડશે તેના પ્રયોગો આયનાની સામે ઉભીને તેણે આજે પહેલીજવાર ફરી જોયા. શણગાર સજ્યા પછી તેણે પોતાના પ્રતિબિંબ પર નજર ફેંકી અને પોતાની અજબ જેવી મોહકતાથી તે મગરૂર થઇ. તેના ગાલપર વગર કારણે શરમની લાલી ધાઇ આવી અને તેની મોહકતાથી તે આજે કોઇ મહાન વિજય મેળવવાની હોય એમ તેને લાગ્યું.

શણગાર સજી બન્ને બ્હેનો આગલા ખંડમાં ગઇ. અને સગડીની બન્ને બાજુએ બેઉ જણી બેઠી. બારીઓ પર પડદા ટાંગી દેવામાં આવ્યા હતા, ટેબલપર છુરી કાંટા અને ખાલી રકાબીઓ વિ. વ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવવામાં આવ્યાં હતાં. આ બધું જોતાં એવા આદર્શ ઘરસંસારનો ખ્યાલ આવતો કોઇ રાજકુમાર પણ આ બે ગરીબ બ્હેનોની સાથે બેસી સુકી રોટલી ખાવામાં લ્હાવો માની લેત.

પોલિન એક નવલકથા વાંચીને સમય પસાર કરતી હતી અને ઓક્ટેવિયા પોતાના તાનમાંજ મસ્તાન હતી; આ ઉમ્મરે તેને માટે એ સ્વભાવિકજ હતું. યુવાનીને આંગણે હમણાંજ પગ મેલતી ઓક્ટેવિયા વિચારમાં ને વિચારમાં અને ભાવી સુખની કલ્પના કરતી સોનેરી રેતી પર ભવ્ય મહેલો ચણી રહી હતી. ને મી૦ હાર્લી વિષે રમ્ય તરંગોમાં લીન થઇ ગઇ હતી. મી. હાર્લીનો ખુબસુરત ચ્હેરો, તેની વાત કરવાની અદભુત છટા, તેની અમીરી રીતભાત, તેનો મધુર પણ પુરૂશોચિત અવાજ, તેના હાસ્યની અજેય મોહકતા, અને તેની મીઠી અમૃતભરી વાચાળતાથી ઓકટે વિયા મુગ્ધ થતી હતી. વિચાર સમાધીમાં તેને એ પણ યાદ આવ્યું કે મી. હાર્લી હજી સુધી કુંવારો છે. એ વાત પ્રથમ મુલાકાત વખતે મી. હાર્લી એજ વાતમાં ને વાતમાં જણાવી દીધી હતી. એ બીનાનું સ્મરણ થતા ઓક્ટેવિયાની છાતીમાંથી એક દીર્ઘ નિસાસો નીકળ્યો. તેના શરીર પર શરમની રતાશ ધાઇ આવી. તેની નાડીઓમાંથી જોસથી રક્ત વહેવા લાગ્યું, તેની છાતી ધમણની પેઠે ઉંચી નીચી થવા લાગી. એક પળ તે અજબ થઇ. આવા મીઠા સંસ્મરણમાં ગરકાવ થવા માટે તે જરા મુંઝાઇ, પણ

પુનઃ ડ.લાંએ તેને બાથમાં જકડી લઇ તેના ગાળપર......
ચુમા લેવા માંડી (પાનું ૫૮)

ફરીથી તે એવાજ વિચારમાં લીન થઇ ગઇ, અને મી. હાલીં તેની રમ્ય મધુર સ્વપ્નસૃષ્ટિનો રાજા થઇ બેઠો.

અચાનક કોઈએ બારણા પર મોટેથી ટકોરા મારતાં પોલિન વાંચન-માંથી અને ઓકટેવિયા પોતાની મીઠી સમાધીમાંથી બીદાર થઇ જે માણસ આ પળે ઘરમાં આવવાની અણી પર હતો તેને પોતાનો હૃદયનો નાથ થવા દેવા માટે જાણે ઓકટેવિયાનું અંતર ડંખતુ હોય એમ તેને લાગ્યું. ફરીથી તેના ગાલ પર રતાશ ધાઇ આવી અને મી. હાલીં અંદર દાખલ થયો તો પણ તે પોતાનો આવેશ શાંત કરી શકી નહિં.

મી. હાલીંએ દીલોજાન મિત્રની ઢબે પોલિનનો હાથ દાબ્યો, પણ ઓકટેવિયાનાં શરમથી લાલ લાલ થએલાં વદન તથા તેની નીચી નમેલી આંખો જોઇ તે એટલો બધો મુગ્ધ થઇ ગયો કે તેણે તેનો હાથ હોઠ સુધી ઉંચકયો અને તે પર ઉતાવળથી ચુમીની મ્હોર મારી લીધી. આ બનાવ આંખનાં પલકારામાં બની ગયો જેથી ઓકટેવિયાની નામરજી હોત તોપણ તે હાથ પાછો ખેંચી શકત નહિં. પોલીન તો એ ધીમા ગુપ્ત ચુમી જોઇ પણ ન શકી. ઓકટેવિયાની સ્વપ્ન સૃષ્ટિ તેને સાચી પડેલી જણાઇ. અચાનક તેને અનિર્વાચ્ય, અકલ્પ્ય આનંદનો અનુભવ થયો અને જાણે શીરાઝીનું જામ પીધું હોયની તેમ તે બ્રહ્માનંદમાં મસ્ત થઇ ગઇ.

મી. હાલીં દુનીઆ ખાધેલ માણસ હતો. મનુષ્યના જીવનની લાગ-ણીઓ અને ભેદી આવેશોનો તેણે બારીક અભ્યાસ કર્યો હતો. ખાસ કરીને સ્ત્રી હૃદયનો તો તે જબરો ઉસ્તાદ હતો. સ્ત્રી હૃદયને પીછાની લઇ તેના એકેએક સુક્ષ્મ આવેશો જાણી લેવા એ હાલીંને મન સહજ હતું. ઓકટે-વિયાનો આવેશ તે જોઇ શકયો હતો. અને તેની ખાત્રી થઇ ગઇ હતી કે તેની બાજી હાર તરફ ઢળતી નથી. ઓકટેવિયાએ પોતાનો હાથ પાછો ખેંચી લીધો નહોતો હાલીંએ તે પર ચુંબન કર્યું ત્યારે તેણે બુમ પાડી ન હોતી તેમ તે ગુસ્સે પણ થઇ નહોતી. તેના ગાલ પરની રતાશ નવા આનંદની હતી ક્રોધની નહોતી. તેની આંખોમાં તોફાન હતું તે પણ મી. હાલીંની નજર બ્હાર નહોતું. ઓકટેવિયાની મોહક છાતી પ્રેમના પ્રથમ ઉચ્છવાસથી ઉંચીનીચી થઇ રહી હતી અને તેની નસેનસમાં રતિપતિના જાદુઇ ઝંકાર થઇ રહ્યા હતા, તેથી હાલીંને લાગ્યું કે હવે એ રમણીનાં પ્રેમની યાચના કરવાનીજ જરૂર છે.

ખાણાં માટે જે તૈયારી કરી મુકવામાં આવી હતી તે જોઇ મી. હાર્લી હસીને બોલ્યો; 'હમણાં મને એક કપ ચ્હાનીજ જરૂર છે." તરતજ પોલિન ચ્હા બનાવવામાં રોકાઇ ગઇ, અને હાર્લી ઓકટેવિયા સાથે બેઠો.

"મી. હાર્લી ! તમે-તમે જે કિમતી ભેટ મોકલી છે તે માટે અમે તમારી ઘણીજ આભારી છીએ–" ગુપ્ત આનંદથી ધ્રુજતા સ્વરે ઓકટેવિયા બોલી.

"અંહ ! એ તે કંઇ તમારે લાયક ભેટ કહેવાય ?" હાર્લી હસીને બોલ્યો; 'મને ઉતાવળમાં જેવાં મળ્યાં એવાં ફુલો મેં મોકલી આપ્યાં અને તે એટલુંજ બતાવવાને કે હું તમને ભુલ્યો નથી... અને એ તમને ભૂલી શકાય ખરાં ?" છેલ્લું વાકય તેણે ધીમેથી એકટેવિયાનેજ સંભળાવ્યું; પણ મેં મારી અચાનક વિદાય માટે તમારી સમક્ષ ખુલાસો કરવાનું વચન આપ્યું હતું. હું ધારૂં છું કે મારો નોકર એડવર્ડ તમને એ બીના કહી ગયો હશે !"

"તમારા નોકરે તમારો સંદેશો બરાબર પહોંચાડયો હતો પણ અમને કંઇ ખુલાસો જોઇતો નથી. તમે જાણી જોઇને અવિવેક વાપર્યો હોય એમ, હું માનતીજ નથી." ઓકટેવિયા શરમાતી શરમાતી બોલી.

"મારે માટે તમારા આવા ઉમદા અભિપ્રાય માટે આભાર મીસ કલેરંડન !" મી. હાર્લી પોતાની મોહક છટાથી બોલ્યો; "છતાં મારે તમારા તરફના મારા માનને ખાતર ખુલાસો કરવોજ જોઇએ. પ્રથમ એ બે સ્ત્રીઓ કોણ હતી તે હું જાણવા માગું છું."

"એકે મીસીસ સ્મિથ અને બીજીએ મીસીસ મોરડોંટનું નામ આપ્યું હતું પણ અમને એ નામ વિષે શક ઉપજ્યો હતો–" પોલીન બોલી.

"ખરેખર ! તમને શી શંકા ઉપજી હતી મીસ પોલિન ?" હાર્લીએ પોલિન તરફ તિક્ષણ નજર કરી પૂછ્યું.

"એજ કે એ કોઇ મોટા ઘરની સ્ત્રીઓ હતી." પોલિન હસીને બોલી અને તેજ પળે તેણે ચ્હાના કપ તૈયાર કર્યા.

"બનવા જોગ છે–" શુષ્ક અવાજે મી. હાર્લીએ કહ્યું અને બીજીજ પળે પોતાની છટાથી તે બોલ્યો "મને લાગે છે કે મિસીસ સ્મિથ યા મિસીસ મોરડોંટે મારે વિષે તમને કંઇ કહ્યું નહિ હોય !"

"નહિ. એક બોલ પણ નહિ, પણ તમે એ સ્ત્રીઓને ઓળખતા

હશો ! નહિ તો તમે એમ અચાનક નાસી ન જાત !" પોલિન રમતિયાળ ઢબે બોલી.

"વાત એમ છે કે એ ભાગેલી ગાડીમાં જે સ્ત્રીઓ હતી તે જે બેવફા મિત્રે મને તે દિને આફતમાં ફસાવ્યો હતો તેની નજીકની સગીઓ હતી. તેમને જોતાંજ હું એટલો બધો ગુસ્સે થઇ ગયો હતો કે મેં શું કર્યું ને શું નહિ તેનુંજ મને ભાન નથી. જે સ્ત્રીઓને જોઇને મને મારા દગાબાજ દોસ્તનું દુઃખભર્યું સ્મરણ થયું હતુ તેમની સાથે એક બોલ પણ ન બોલવો પડે એવા વિચારથી હું આવેશમાં ને આવેશમાં તે રાતે ચાલ્યો ગયો હતો—" મી૦ હાર્લીએ "ખુલાસો" કર્યો.

"ત્યારે તમે એ બે સ્ત્રીઓને ઓળખો છો?" ઓકટેવિયા બોલી: "ત્યારે કહોને કે એ લોકોએ ખરાં નામ આપ્યાં હતાં કે? પોલિન ધારે છે તેમ એ ખોટાં નામ આપી ગઇ હતી?"

"નહિ, મીસ કલેરંડન! એ તમને છેતરી ગઇ નથી અને તમને કોણ છેતરી શકે?" પુનઃ હાર્લીએ શબ્દજાળથી નિર્દોષ યુવતીને મુગ્ધ કરવા માંડી. પોલિને ચ્હાના પ્યાલા ગોઠવ્યાં અને રકાબીમાં કેકની સ્લેસ કાપીને મુકી. હાર્લીને કેક સ્લેસ પસંદ નહોતી તો પણ તેણે તે ખાધી ને ચ્હાના બે પ્યાલા ખાલી કર્યા. દુનિયાદારીના પ્રપંચોથી અજાણ આ બે બાળાઓના ગાઢ મિત્ર થવા માટે તેમના ઘરની સાદી ચીજો ખાવાની મી. હાર્લીને જરૂર જણાઇ હતી. પરિણામ એ આવ્યું કે જ્યારે ટેબલ સાફ કરવાને દાસીને બોલાવવામાં આવી ત્યારે તે જાણે બન્ને બ્હેનોને વર્ષોથી ઓળખતો હોયની એવો મિત્ર થઇ ગયો હતો. તેની વાતચીત અને ઢબછબ મોહક હતી. ઓકટેવિયા પરની તેની નજર કોઇને પણ જણાય એવી હતી છતાં તે વિવેકની મર્યાદા કુદી ગયો નહોતો. પંડિતાઇ બતાવવાનો ડોળ કર્યા વિના તેણે દેશના ઉત્તમ સાહિત્યની વાત કરી અને મહાન પુરૂષોના જીવનની કેટલીક રમુજી વાતોથી બન્ને બ્હેનોને તેણે ખુશ ખુશ કરી નાખી. ધીમે રહીને તેણે પ્રખ્યાત નાટકશાળામાં ભજવાતા નાટકોની વાત કાઢી અને સંગિતમય ભાષામાં રંગભૂમિ વિષેનું પોતાનું જ્ઞાન તેણે ખાલી કરી નાખ્યું.

આ રીતે સમય વીજળીક વેગે વહી ગયો. ઘડિયાળમાં દશના ટકોરા થયા એટલે પોલિન રાતના ખાણાનો હુકમ કરવા માટે એરડામાં

ચાલી ગઇ. ઓકટેવિયા હાર્લી સાથે એકલી પડી. એ પળે તેને ભયની નહિ —આનંદની નહિ—પણ બન્નેની ભેગી લાગણી થઇ.

"આજે કેવા અનહદ સુખમાં મારી સાંજ પસાર થઇ!" શરમાતી ઓકટેવિયા તરફ સ્નેહાળ નજરે જોઇ હાર્લી બોલ્યો "મિસ ઓકટોવિયા! તમારી સાથે જે થોડાક કલાકો પસાર કરવાનું મને સદ્ભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું છે તેથી મને આજે એવું સ્વર્ગીય સુખ મળ્યું છે કે એવોજ આનંદ ફરીથી મેળવવા માટે મને મારા આયુષ્યના દશ વર્ષ આપી દેવાનું મન થઇ જાય છે!...ઓકટેવિયા! મેં તમને જોયાં ત્યારથીજ તમે મારા હૃદયમાં જડાઇ ગયાં છો ને ત્યાર પછી એક પળ પણ હું તમને ભુલી શકયો નથી. મારા હૃદયમાં તમારી મૂર્તિ કોતરાઇ ગઇ છે ને આ જીવનના અંત સુધી તે ત્યાંજ રહેશે." તેની આંખમાં વીજળી ઝબકી રહી—તેની નસોમાં ગરમ લોહી કુદકા મારવા લાગ્યું અને અચાનક ઓકટે-વિયાનો હાથ પકડી તે પર તેણે ચુમી લેવા માંડી.

"મી. હાર્લી! છોડો—હું તમને પગે પડું—નહિ-તમને હુકમ કરૂં છું કે મને છોડી–દો—" ભય અને આનંદથી ધડકતી છાતીએ લાલ લાલ ગાલ સાથે, અજબ મદીલાં અને ભયચકિત નેત્રે ઓકટેવિયા લથડતા અવાજે બોલી.

"નહિ. નહિ. મને આ સુંદર મોહક હાથ છોડી દેવાનું ન કહે—" પોતાના હોઠ સાથે હજુ સુધી ઓકટેવિયાનો હાથ અરાડી રાખી, ઘુંટણીએ પડીને હાર્લી બોલ્યો: "ઓકટેવિયા! સુખ અને આશાનો પ્યાલો જે તેં મારા ઓઠ સુધી આવવા દીધો છે તેને ઝટકો મારી ઢોળી ન નાખ. હું તને ચાહું છું. ઓકટેવિયા! હું તને પૂજું છું. તું સુંદર છે, ભલી છે, પ્રેમાળ છે, દેવી છે—અરે! તુંજ મારા જીવનનું સર્વસ્વ છે! મારી મધુરી મેના! હું પરમાત્માના કસમ ખાઇને કહું છું કે તને આ આંખે જોઇ ત્યાં સુધી પ્રેમ શી ચીજ છે તે હું જાણતો ન્હોતો. તારા સુંદર વદનપર મારી નજર પડી એ સુખદ, મંગલ પળ સુધી કોઇ પણ રમણીએ મારા હૃદયને બેચેન બનાવ્યું ન્હોતું. તારા સિવાય કોઇપણ સ્ત્રી આ જીગરને બેચેન બનાવી શકી નથી. મારા તરફ જો-નજર ફેરવી ન લે—ઓકટે-વિયા!..." તેની વાણી વધુ ને વધુ મોહક થતી ગઇ: "તારી આંખો કે જે મારી નસોમાં વીજળીક ચેતન લાવે છે તેને મારા વદન પર સ્થિર કર અને પ્રેમની ગંભીર, ભેદી ભાષા મને વાંચવા દે—તારા સુંદર વદનપર નજર કરી

મને મારી આશાનો મિનારો ચણવા દે—"

ઓક્ટેવિયાને શું કરવું તે સુઝયુંજ નહિ. તેના દીલમાં ભય અને પ્રેમની લાગણી તોફાન મચાવી રહી હતી. તે અરધી શરણે થઇ, પુષ્પધન્વાના કાતિલ બાણ તેને પણ વાગી ચૂકયા હતા. અચોકસ અને અસ્થિર મને તે નીચી નમી. તેના લાંબા ઝુલફા તેની સમક્ષ ઘુંટણીએ પડેલા હાલીંના શરીર સાથે અથડાયા અને અંતે ઓક્ટેવિયાનું સુંદર રેશમી વાળવાળું માથું મી. હાલીંના કપાળે અડકયું. તરતજ તે ઉભો થયો અને તેણે ઓક્ટેવિયાની ગરદનની આસપાસ હાથ નાખી તેને ગાઢ આલિંગન દીધું. તેના વીખરાયલા વાળ વ્હાલથી વ્યવસ્થિત કર્યા. ઓક્ટેવિયાએ તેના તરફ શોકભરી–ઠપકાભરી નજરે જોયું પણ તેણે તેનો હાથ હજુય પકડી રાખ્યો હતો.

"મને છોડી દો! ખુદાને ખાતર મને છોડી દો. મારી બ્હેન આવી પહોંચશે—" નીચું જોઇ, હાલીંના હાથમ પોતાનો હાથ રહેવા દઇ ઓક્ટેવિયા બોલી.

"તેથી શું? હું તેને કહીશ કે હું તને ચાહું છું—વ્હાલી ઓક્ટેવિયા!—"

"નહિ–નહિ–મી. હાલીં! હમણાં નહિ. વિચાર કરો—"

"હવે મને મીસ્ટર ના કહે—મને જ્યોર્જ કહીને બોલાવ વ્હાલી!" ઓક્ટેવિયાની કમ્મરની આસપાસ હાથ વીંટાળી તેને નજીક ખેંચી, તેના સુંદર માથા સાથે પોતાના ગાલ અડાડતો હાલીં બોલ્યો.

"વિચાર કરો," જ્યોર્જ! ભય ભર્યા, ધીના પણ સ્નેહાળ રૂપેરી ઘંટડી જેવા અવાજે ઓક્ટેવિયાએ કહ્યું: "વિચાર કરો કે આપણે થોડાજ સમયથી એક બીજાને પીછાનતા થયાં છીએ—મારા પિતા ઘરમાં નથી–"

"ત્યારે મારી પરી! હમણાં આપણે આપણો પ્રેમ ગુપ્ત રાખીશું પણ તું મને ચાહે છેને? આ સવાલના જવાબ પર મારા સુખનો આધાર છે." મી. હાલીંએ છેલ્લું તીર ફેંકયું.

"જો હું હકારમાં જવાબ આપું તો તમો શું ધારશો?'

"એટલુંજ કે તું જેટલી મોહક અને સ્નેહાળ છે તેટલીજ કોમળ અને પ્રેમાળ છે."

"તમે મારી પાસે શું બોલાવવા માગો છો? ઓહ! તમને સુખી કરવા માટે હું શું બોલું?" આવેશમાં આવેલી ઓકટેવિયા બબડી.

"હું તારી પાસેથી એ સાંભળવા માગું છું કે તું મને ચાહે છે. હું તને એટલા પ્રબળ પ્રેમથી ચાહું છું તેવીજ રીતે તું મને ચાહે છે એટલુંજ હું જાણવા માગું છું. બોલ વ્હાલી-મીઠી-પ્રેમાળ ઓકટેવિયા! એ જાદુભર્યા શબ્દો તારે મ્હોડે બોલ અને મને દુનિયાનો સૌથી ભાગ્યશાળી પુરૂષ થવા દે."

"પણ-પણ..." તે બબડી: "જો હું એમ કહીશ તો તમે મને અણસમજુ, અધીરી, અવિચારી ગણશો."

"નહિ. કદિપણ તારે માટે એવા વિચાર મારા મનમાં આવવાના નથી," ઓકટેવિયાને એક ખુરશી પર બેસાડી અને તેની બાજુમાં બેસી જ્યોર્જ હાલી' બોલ્યો: "વ્હાલી! મને કહે કે હું તને અણગમતો નથી. મને જાણવા દે કે તું મને ચાહે છે. મ્હોં ના ફેરવી લે મીઠી! મને તારા મધુરા ઓઠોએ "હું તમને ચાહું છું" એ શબ્દો બોલાતા જોવા દે—"

"ઓહ! તમને કોણ પહોંચી શકે?" સ્નેહથી મદમસ્ત થતી, લજ્જાથી મુઝાતી ઓકટેવિયાએ જવાબ આપ્યો: "હું-હું-તમને ચાહું છુ."

પુનઃ હાલી'એ તેને બાથમાં જકડી લઇ તેના વાળપર, મ્હોંપર, ઓઠપર સેંકડો ચુમીઓ લીધી અને ગાઢ આલિંગનથી ઓકટેવિયાને મુઝવી નાખી. ઓકટેવિયાની છાતી ધડકી રહી હતી. તે જાણે કોઇ નવીજ દુનિયામાં જઇ પડી હતી. અચાનક તે એવા પ્રદેશમાં જઇ પહોંચી હતી કે જ્યાંના ઝરણાં પ્રેમગીત ગાતાં હતાં. વનસ્પતિ લીલી છમ થઇ આશુક માશુકોને શીતળ છાંયો આપવામાં મોજ સમજતી હતી અને જ્યાંના પવનમાં પ્રેમની મધુર કેરી સુગંધ હતી. પ્રેમની પ્રથમ મસ્તીમાં તે ભૂતકાળ ભૂલી ગઇ ભવિષ્યની તેને પરવા નહિ રહી, વર્તમાન પલના અનિર્વાચ્ય આનંદમાં તે મસ્ત થઇ ગઇ. તેની આંખોમાં મહોબતની ખુમારી હતી મગજમાં પ્રેમનું તાન હતું. તે પોતાની બ્હેનને ભુલી ગઇ હતી અને હાલી'ના બાહુપાશમાં તેને કોઇ જોઇ જશે તેનો ભય પણ તેને હવે રહ્યો ન્હોતો. આ નવીન આનંદમાં તે આખા જગતને ભૂલી ગઇ હતી અને જો હાલી' સમયસૂચક ન રહ્યો હોત તો બન્ને એજ દશામાં પકડાઇ ગયાં હોત. ધીમેથી ઓકટેવિયાને જરા દુર ખસેડી હાલી'એ કહ્યું:

"વ્હાલી ! આ એવું સુખી સ્વપ્ન છે કે જ્યાં આખું જગત ભૂલી જવાય છે. પણ આપણે ડાહ્યા થવાની જરૂર છે. પોલિન હમણાંજ પાછી આવશે. બોલ મીઠી ! બોલ, આવતી કાલે સાંજે તું એક બે કલાક એકલી બ્હાર નીકળી શકશે ?—ચમક ના—વ્હાલી ઓકટેવિયા ! મારે તને એટલી બધી વાત કરવાની છે—"

"મારી બ્હેન સાથે ડગાઇ કરવાનું મને ના કહેતા—"

"ડગાઇ !—" મીઠું મોહક હાસ્ય કરતો હાર્લી બોલ્યો.

"ડગાઇ નહિ તો બીજું શું ?"

"પ્રભુ માફ કરે ! હું તને કોઇપણ અયોગ્ય કામ કરવાનુ કહુંજ નહિ—"

"ત્યારે તમે શું કહેવા માગો છો ?"

"તેં પોતેજ કહ્યું ને કે હમણાં પોલિનને આપણા પ્રેમની વાત કરવાની તારી મરજી નથી. જો તારી મરજી ન હોય તો મને ના મળતી—" હાર્લીએ જરા ગુસ્સે થવાનો ડોળ કર્યો.

"જાઓ, ગુસ્સે ન થાઓ !" ઓકટેવિયાનો જીવ પ્રિયતમનો ગુસ્સો જોઇ ઉડી ગયો.

"નહિ, નહિ. વ્હાલી ! હું ગુસ્સે થયો નથી. મને વચન આપ. તું મને કાલે મળીશ ને ?" ઓકટેવિયાની આંખોપર ચુમી લેતો હાર્લી બોલ્યો.

"હા." ઓકટેવિયા અસ્પષ્ટ સ્વરે બબડી.

"આભાર, વ્હાલી ! આભાર ! ત્યારે કાલે સાંજે છ વાગે આપણે ફરીથી મળીશું. પોલ મેલમાં મીસીસ બ્રેસની નામાંકિત દુકાન તો તેં જોઇજ હશે ! હું તારી ત્યાં રાહ જોઇશ."

"વારૂ" ઓકટેવિયાએ વચન આપ્યું. હાર્લીને આ વિજયથી હર્ષ થયો. તેણે પોલિન ઓકટેવિયાનો અસ્થિર અને આવેશમય ચહેરો જોઇને શકમંદ ન થાય તે માટે તેને શાંત થવાની સલાહ આપી. પણ ઓકટેવિયા એવા નટક ભજવવામાં નીપુણ નહોતી જેમ તેમ તે શાંત થઇ. પોલિન આવી. ટેબલ પર ખાણું રજુ થયું. ખાણા પર મી. હાર્લીની વાતચીત વધુ મોહક થઇ. કોઇ કોઇ વાર ઓકટેવિયા તેના પર એટલી બધી મુગ્ધ થઇ જતી કે સઘળો દંભ છોડી દઇ, પોલિનની હાજરીમાં

હાલી'ને પોતાના પ્રેમી તરીકે જાહેર કરવાનું તેને મન થઇ જતું. પણ મહા મેહનતે તે પોતાની લાગણી કાબુમાં રાખી ચુપ રહી. પોલિનને હાલી'ની વાત ગમી ખરી પણ જ્યારે તે પ્રેમાળ કાવ્યો કે સાહિત્યની વાત કરતો ત્યારે પોલિન પર તેની કંઇ અસર થતી નહિ.

લગભગ મધરાતે મી. હાલી'એ બન્ને બ્હેનોની રજા માગી. ઓકટેવિયા બગીચાના દરવાજા સુધી તેને વળાવવા ગઇ. ત્યાં તેનો હાથ ઉતાવળથી ચુમી લઇ હાલી'એ કહ્યું: "વ્હાલી! આવતી કાલનું વચન ભુલી નહિ જાય ને?"

'નહિ." તે બોલી.

બન્ને છુટાં પડયાં. હાલી' પોતાના વિજય માટે મલકાતો રસ્તે પડયો અને પોતાના હૃદય પર સામ્રાજ્ય મેળવનાર યુવાનનાં સ્વપ્નાં જોવા માટે ઓકટેવિયા પાછી ફરી.

તેનો જમણો હાથ એક ગંદી છોકરીની કમ્મરની આસપાસ વીંટાયેલો હતો. (પાનું. ૯૨)

પ્રકરણ ૧૦ મું.
ભેદી ભોંયરામાં.

હાલમાં મીલ્તાં સ્ટ્રીટને નામે ઓળખાતી ક્રીપલગેટ, જીલ્લામાં આવેલી એક ગંદી ગલી અમે જે સમયની વાર્તા લખીએ છીએ તે સમયે ગ્રબ સ્ટ્રીટને નામે ઓળખાતી હતી અઢારમી સદીની આખરે આ લત્તો ઘણો અત્યંત ધિક્કારપાત્ર અને નીચ બદમાસોથી ભરપૂર હતો. રસ્તો ખડબચડો અને ખાડા ટેકરાવાળો હોવાથી જવલ્લેજ કોઇ ગાડું આ રસ્તે જઇ પહોંચતું. કેમકે સુકી રૂતુમાં પત્થરથી ગાડું ખોખરૂં થઇ જવાનો અને વરસાદમાં ગાડાનાં પૈડાં કાદવમાં દટાઇ જવાનો ભય રહેતો હતો.

આ લત્તામાંના મકાનો અત્યંત કંગાળ અને દુકાનો પણ ગંદી હતી. દરેક ઘરમાં અનેક કુટુંબ રહેતાં હતાં અને ગરીબીને લીધે પ્રમાણિક કારિગરને બદમાશ ચોરની પડોશમાં રહેવાની ફરજ પડતી હતી. પરિણામે પ્રમાણિક કારિગર ચોરની સંગતમાં ચોર બની જતો અને એ રીતે દુનિયામાં બદમાશીનું જોર વધ્યું જતું. બાળકોને કાને જન્મતાં વાર બીભત્સ શબ્દો સંભળાતાં અને આવા વાતાવરણમાં ઉછરેલા બાળકો મોટા થતાં જેલ મહેલના વાલી થવાનાજ ધંધા કરતાં.

ગ્રબ સ્ટ્રીટમાં ચોરી કરવાની, બદમાસ થવાની અને એવીજ ભાત ભાતની નીચતાની તાલીમ આપનારા અનેક અડ્ડા હતા. વ્યભિચાર. ચોરી, છેતરપીંડી વિ. દુર્ગુણોની કેળવણી ખુદ માબાપોજ પોતાનાં બાળકોને આપતાં હતા. આ લત્તામાં અનેક અનીતિના ગંદા ધામો હતાં. ગરીબી અને કંગાળયત પોતાનો જાલિમ દોર ચલાવી રહી હતી. ટુંકમાં અહિંના ઘરો જેલની અંધારી કોટડી કરતાં પણ બદતર હતાં. અહિં સમાજની બેદરકારીથી પેદા થયલા ઝેરી કીડાઓ વસતા હતા અને એ કીડાઓ આખા સમાજને ફોલી ખાવાની તક શોધી રહ્યા હતા. ભવ્ય લંડન શહેરના અમીર ઊમરાવો જ્યારે પાણી પેઠે પૈસા વેરી અમનચમન કરી રહ્યા હતા ત્યારે ગ્રબ સ્ટ્રીટમાં ગરીબી બદમાસી પેદા કરતી હતી અને છતાં એજ લંડન શહેરમાં શેંકડો દેવળોના મિનારાઓ આકાશ તરફ નજર કરી "પ્રભુના મંદિરની" સાક્ષી આપતાં ઉભાં હતાં એ મંદિરોના ધર્મગુરૂઓએ અને સમાજપર શાસન ચલાવતા બંડખાંઓએ ગ્રબ સ્ટ્રીટના કંગાળોના નિરાશ જીવનમાં આનંદનું એક પણ કિરણ રેડવાની કદિ કોશીષ કરી છે ! નહિ. શિક્ષણ ખાતાના અધિકારીઓને આ કંગાળોના બાળકોને

કેળવવાની દરકાર ન્હોતી રાજ્ય તેના તરફ ઝાંખીને પણ જોતું ન્હોતું,

ગ્રબ સ્ટ્રીટમાં અનેક દુષ્ટતાના મકાનો હતાં પણ આ નવલકથાના સમયે * 'ફીંચીન કેન" જેવો નીચ અડ્ડો બીજો કોઇ ન્હોતો. જુવાન ચોરો અને નાદાન વેશ્યાઓનું એ વડું મથક હતું અને આ નાદાન કોમળ વયના બદમાસો નિર્લજ્જતાની એટલી હદે ગયાં હતાં કે જેવી નિર્લજ્જતા 'એગર્સ સ્ટાફ' માં પણ જણાતી ન્હોતી.

એ ગંદા મકાનમાં બે ઓરડા હતા. આગલા ઓરડા કરતાં પાછલો ઓરડો વધુ નાનો હતો અને બંન્ને ઓરડા વચ્ચેનું દ્વાર ખુલ્લું રાખવામાં આવ્યું હતું. મકાનની છતપર ધુમાડાના ડાઘ પડયા હતા. દીવાલોપર કોલસાના લીસોટા હતા અને બે ત્રણ મીણબત્તી ટીમ ટીમ થતી ત્યાં સળગી રહી હતી લગભગ ત્રણ ડજન મુગ્ધાઓ અને કુમારો અહિંયા સ્વચ્છંદ વિહાર કરી રહ્યાં હતાં. વાતાવરણ તમાકુ કાંદા અને દારૂની વાસથી અસહ્ય થઇ ગયું હતું બધાં બાળકોના કપડાંમાંથી પણ બદબો નીકળતી હતી.

આ બાળકોની ઉમ્મર દશથી સોળ વર્ષની વચ્ચે હતી. કુમારોની મંડળી "ફીંચીન પ્રીન્સ" (બાળ ચોરો) ને નામે ઓળખાતી અને એક સરદારની સરદારી નીચે ચાલતી. આ મંડળનો સરદાર અત્યારે હાજર હતો તે એક ભાગેલી ખુરશીપર લાંબા ટાંટીઆ કરી બેઠો હતો. તેના હાથમાં ટુંકી પાઇપ હતી. તેનો જમણો હાથ તેની પડખે બેઠેલી એક ગંદી છોકરીની આસપાસ વીંટાયલો હતો અને ડાબા હાથમાં તેણે એક નાની હથોડી રાખી હતી. જ્યારે અવાજ વધી પડતો ત્યારે આ હથોડી ટેબલપર અફાળતો એટલે બધા ચુપ થઇ જતા. સોળ વર્ષના એ સરદારનું નામ ફીંચીન ગ્રાન્ડ હતું અને બધા તેને માન આપીને વર્તતા હતા. આટલી નાની વયમાં તેનામાં વ્યભિચાર, શરાબી, લુચ્ચાઇ, બદમાસી વિ. બધા દુર્ગુણો ખીચોખીચ ભરાઇ ગયા હતા, તેનું મ્હો શીકારી કુતરા જેવું હતું અને તે આ યુવાન ચોરોમાં "પ્રતિષ્ઠીત" ગણાતો હતો.

તેની માશુક તેના જેટલીજ ઉમ્મરની હતી. તેનો ચેહરો ફીકકો અને બીમારીની ગવાહી પુરતો હતો. બાર વર્ષની વયે તે કોઇ બુઢ્ઢીની જાળમાં ફસી માબાપની છાયા છોડી નાસી ગઇ હતી અને ત્યારથી અનીતિનો પેશો કરી હાલની કંગાળ સ્થિતિમાં આવી પડી હતી. તેના સાથીઓ તેને શીફસ્ટર સેલને નામે ઓળખતા હતા.

---

* ફીંચીન કેન—બાળકોનું ઘર.

આટલા વર્ણન પછી અમે અમારી નવલકથા આગળ ચલાવીશું.

મધરાત થવાને વીશેક મીનીટની વાર હતી. એ સમયે મી. હડસનના નોકર પાસેથી મી. પેજે ગંદા કપડાં ઉછીના લીધાં અને તે પહેરી લઇ જાણી જોઇને પોતાના હાથ મેલા કર્યા: આવા ચીથરે હાલ પોષાકમાં સજ્જ થઇ તે ફીંચીન કેનમાં આવ્યો પણ ઉંબર પર પગ મૂકતાંજ તેણે જે શરમભર્યો દેખાવ જોયો તેથી તેનુ દીલ ધિક્કાર અને ભયની લાગણીથી ધબકી ગયું. ચીથરે હાલ કુમારો મોટા બરાડા પાડીને એક બીભત્સ ગીત ગાઇ રહ્યાં હતાં. ફીંચીન કેન સાથે સરખાવતાં પેજને 'એગર્સ રડાક" નો અડ્ડો સ્વર્ગ જેવો લાગ્યો.

"ઓ બીલ? આ કોઇ અજાણ્યો માણસ આવ્યો લાગે છે–" પેજને જોઇ એક છોકરો બોલ્યો:

"અહિ આવો–આમ ઉભા રહેવાની જરૂર નથી. અમે તમારે માટે જગ્યા કરીશું."

પેજ સાવધ થયો અને બીલના આમંત્રણથી ખુશી થયો હોય તેમ તેની પાસે ગયો. તરતજ બેચાર છોકરીઓ ને છોકરાઓએ તેને માટે ટેબલપર જગા કરી અને પેજ બેઠો.

"બોલો, હવે તમે શું પાશો? અમારા નાક સુકાઇ ગયાં છે સમજ્યા?" બીલ બોલ્યો.

"ખુશીથી બીર મંગાવો–" કહી પેજે પોતાના ગંદા કોટના ખીશામાંથી બે ત્રણ શીલીંગ કાઢી ટેબલ પર ફેંકી.

"શાબાશ! શાબાશ!" બધાં બરાડયા અને ઘોંઘાટ એટલો વધી પડયો કે ચોરોના સરદારને હથોડી અફાળી શાંતિ સ્થાપવાની ફરજ પડી. એ વખતે પીઠાંનો બુઠ્ઠો માલીક હાજર થઇ બોલ્યો:

"હવે શી ધમાલ છે?"

"જો બુઠ્ઠા!–" ફીચીન ગ્રાંડ બોલ્યો: "અમારા આ મિત્ર અમને બધાને છાંટો પાણી પાવા માગે છે માટે જરા હસતું મ્હોં રાખ ને બીર લઇ આવ–"

પીઠાંના માલીકે પેજના હાથમાંથી સીક્કા લઇ તે ટેબલ પર અફાળી જોયા ને તે સાચા છે એવી ખાત્રી થતાં તે જરા હસીને દારૂ લેવા ગયો.

દારૂ આવ્યો. પેજની સલામતી લેવાડતાં અશ્લીલ અને અસભ્ય ભાષામાં ફ્રીંચીન ગ્રાંડે એક ભાષણ કર્યું અને બધાએ ભારી ખુશાલી વચ્ચે પોત પોતાના ગ્લાસ ખાલી કર્યાં. આ ક્રિયા ખતમ થઇ તેજ પળે એ અડ્ડામાં જાણીતો બદમાસ મેગ્સમેન દાખલ થયો.

મેગ્સમેનને જોતાંજ જુવાન ચોરોના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ. તેમને મન મેગ્સમેન નકલ કરવા જોગ માણસ હતો. ડીક ટરપીન, અને જેક શેપર્ડ જેવા ન્યુગેટ જેલના અઠંગ બદમાસોને પાણી પાય એવો મેગ્સમેન હતો અને ફ્રીંચીન કેનના બાળચોરોની મહત્વાકાંક્ષા આ મવાલી જેટલા પ્રખ્યાત થવાની હતી. કુમારિકાઓ આ બદમાસ તરફ માનની નજરથી જોઇ રહી. આ પળે જો ઇંગ્લંડનો રાજા ત્રીજો જ્યોર્જ આવ્યો હોત તો આ યુવાન વેશ્યાઓ તેની આટલી દરકાર ન કરત

મેગ્સમેને ફ્રીંચીન ગ્રાંડ અને સેક્સ્ટર સેલ સાથે શેકહેંડ કરી પેજ સાથે હાથ મીલાવ્યા અને પછી યુવાનો અને યુવતીઓને મીજબાની ઉડાવવા માટે થોડાક પૈસા આપી પેજને સાથે લઇ તે ત્યાંથી બહાર નીકળ્યો.

"વેલ, આ જગા માટે તમે શું ધારો છો?" ફ્રીંચીન કેનમાંથી બહાર નીકળી ગ્રીપલગેટ તરફ જવાના રસ્તા પર આવતાં મેગ્સમેને પૂછ્યું.

"પોતાની દોલત, સંસ્કૃતિ અને દયા માટે ડિંગ મારતા શહેરમાં આવી જગાની હસ્તી હશે એ હું માનતો ન્હોતો." પેજે જવાબ વાળ્યો.

"ઓહ! હું તમને કહી શકું તેના કરતાં પણ અજબ જેવી જગાઓ લંડન શહેરમાં છે–" મેગ્સમેન બોલ્યો: "કદાચ તમે કોઇ દિવસ એ બધી જગા તમારી આંખે જોશો. આહ! જો આમની સભાની કમીટી આગળ મારી જુબાની લેવામાં આવે તો હું કેવી કેવી વાતો કહું? ગરીબ મજુર વર્ગની કંગાલ્યત, તેમના દુ:ખો, તેમની આપત્તિ અને તેમની અસહ્ય હાલતની જરા પણ માહિતી ન ધરાવનાર વડા પ્રધાન વિષે તમે શું ધારશો? એ કંઇજ જાણતો નથી—"

"અફસોસ! દિલગીરીની વાત છે–"

"અરે! આ બીના ધિક્કારપાત્ર છે—"

"ખરેખર!"

આ સમયે તેઓ ફ્રીટ સ્ટ્રીટ સાથે મળી જતી ગલીને નાકે આવ્યા. રસ્તામાં એક ગાડી ઉભી હતી અને ફક્ત એકજ જણ જઇ શકે એટલી

જગા હોવાથી મેગ્સમેનને આગળ જવા દેવા માટે પેજ તેની પાછળ રહ્યો પણ પેજ જમણી બાજુના મકાન અને ગાડીની વચ્ચેની જગામાંથી બે ડગલાં આગળ આવ્યો કે એકદમ મેગ્સમેન પાછો ફર્યો અને પેજને પોતાના બંને હાથે જોરથી કમરમાંથી ઉંચકી લઇ ગાડીમાં નાખી દીધો ગાડીમાં એક પુરૂષ અને એક સ્ત્રી હતાં. બંનેએ પેજને પકડી લીધો. તેના મ્હોંમાં ડુચો મારવામાં આવ્યો અને તેની આંખે પાટા બંધાયા. આટલું થયા પછી મેગ્સમેન ગાડીમાં બેઠો અને ગાડી જોરથી ચાલવા લાગી હવે ગાડીનું બારણું બંધ કરવામાં આવ્યું અને પેજે મેગ્સમેનનો અવાજ સાંભળ્યો: "અમે તને ગુંગળાવી નાખવા માગતા નથી એટલે તારા મ્હોંમાંનો ડુચો કાઢી નાખવામાં આવશે. પણ ખબરદાર! જો બુમ પાડી યા જરા મ્હોટેથી અવાજ કર્યો તો તારો જાન જશે. લીઝી! એના મ્હોંમાંનો ડુચો કાઢી નાખ"

ગેલોઝવીડોએ મેગ્સમેનના કહ્યા પ્રમાણે કર્યું. પેજે છુટથી દમ લીધો પણ તેના મોતીયા મરી ગયા હતા.

"હવે સાંભળો મી० પેજ!–" થોડીક વાર પછી મેગ્સમેન ઠંડા અવાજે બોલ્યો: "તમને હાથના કર્યા હૈયે વાગ્યા છે–તમારી જાળમાં તમે પોતેજ સપડાયા છો માટે હવે પરિણામ માટે તૈયાર થઇ જાઓ સમજ્યા?"

"તમે મારો જાન લેશો?" થરથરને અવાજે પેજ બોલ્યો. "હું એવો મૂર્ખો નથી. તમારા શબની કૂતરાના શબ જેટલી પણ કિમ્મત મળે એમ નથી જ્યારે તમને કેદ કરી અમે ઓછામાં ઓછી ૫૦૦ ગીની કમાઇશું."

"મને છોડવા માટે તમે ૫૦૦ ગીની લેશો?" પોતાના મૂર્ખાઇભર્યા સાહસ માટે પસ્તાતો પેજ બોલ્યો.

"કેમ? બહુ થઇ ગયા!–" બીજો અવાજ સંભળાયો આ અવાજ બીગ બેગરમેનનો હતો તે પેજ ઓળખી શક્યો.

પેજ નિરાશા અને ભયથી થરથરી ગયો ને એક બોલ પણ બોલી શક્યો નહિ અને ગાડીમાં એક બાજુએ મૌન પડી રહીને અનેક શોકજનક વિચારો કરવા લાગ્યો.

ગેલોઝવીડો, મેગ્સમેન અને બેગરમેને હવે છુટથી વાતચીત કરવા માંડી અને ઘોડાઓને વારંવાર ચાબુક મારતો ડ્રાઇવર ગાડી જોરથી હાંકવા લાગ્યો.

લગભગ પોણો કલાક મુસાફરી ચાલુ રહી આખરે ગાડી થોભી પેજને નીચે ઉતરવાનો હુકમ થયો. તેની આંખપર પાટા બાંધેલા હતા. તેની એક બાજુએ મેગ્સમેન અને બીજી બાજુએ બીગ બેગરમેન આવ્યો અને બન્ને જણુ તેનો ડાબો જમણો હાથ પકડીને તેને કાઇ ગંદી ગલીમાંથી લઇ જવા લાગ્યા.

"ચુપ રહેજો—નહિ તો મરી જશો." ડગલાં ભરતો મેગ્સમેન બોલ્યો.

"તમારા માથામાંથી ગોળી પસાર થઇ જાય તે ખુશકારક નથી હો !" બીગ બેગરમેને ઉમેયુઁ.

પેજને બિચારાને બોલવાની શુદ્ધિજ ન્હોતી તે ભયથી ચુપ રહ્યો. થોડીવારમાં તેને કાઇ મકાનના બે ત્રણ પગથીઆ ચઢાવવામાં આવ્યા. આ મકાનનો દરવાજો ગેલોઝવીડોએ અગાઉથી જઇને ખોલી મૂકયો હતો. મેગ્સમેન પેજને લઇ તેમાં દાખલ થયો મકાનમાં થોડાંક ડગલાં ભર્યા બાદ પેજને એક પત્થરની સાંકડી સીડીપરથી નીચે ઉતારવામાં આવ્યો તળીએ જતાં ગેલોઝવીડોએ એક બારણાંની લોખંડી સાંકળ ઉઘાડી. દ્વાર ઉઘાડતાં થોડીક પળ ગઇ અને દ્વાર ઊઘડયુ કે તરતજ અંદરથી કાઇનો દર્દભર્યો અવાજ સંભળાયોઃ

"ભાઇઓ, મહેરબાની કરી મને છુટો કરશો ?"

"જ્યાં સુધી તમે અમારી સરતો મંજુર ન કરો ત્યાં સુધી નહિ–" મેગ્સમેને જવાબ આપ્યોઃ "પણુ અમે તમારે માટે એક સાથી લઇ આવ્યા છીએ તેની સાથે ગમ્મત કરજો."

"બદમાસો !—" અંદરથી ગુસ્સાભર્યો પોકાર થયો.

એજ પળે બીગ બેગરમેને તે ભેદી અને ભયંકર ભોંયરામાં પેજને ધક્કો મારી દાખલ કર્યો અને તરતજ પેલા લોખંડી દરવાજા બંધ કરવામાં આવ્યા.

પેજ સ્થીર, અવાક, સ્તબ્ધ બની ઉભો રહ્યો. બદમાસો પાછા જવાના અવાજો તેણે સાંભળ્યા. પછી તેણે પોતાની આંખપરનો પાટો છોડી નાખ્યો અને અફસોસ ! તેણે શું જોયું ? તે ભયંકર અંધારા ભોંયરામાં કેદ થયો હતો. તેની નિરાશાનો પાર રહ્યો નહિ. હતાશ થઇ તે ભાંયપર બેસી ગયો.

"કમનસીબ ગૃહસ્થ મારી સાથે આ ભોંયરામાં દુઃખી થવા આવનાર તમે કોણુ છો ?" પેજે અગાઉ સાંભળેલો અવાજ આવ્યો.

'હું ખરેખર કમનસીબ માણુસ છું ભાઇ!" પેજે બન્ને હાથે વાળો ખેંચતાં જવાબ વાળ્યો.

"હશે પણ તમે મારા જેટલા દુઃખી નહિ હો! ઓ પ્રભુ! મેં જે જે આફતો ખમી છે, જે જે ત્રાસ વેઠયા છે તેનો જ્યારે મને વિચાર આવે છે ત્યારે હું પાગલ બની જાઉં છું."

"આકસ્મિક રીતે બે કમનસીબ જીવો આ ભેદી ભોંયરામાં સાથે મળ્યા છે. આવો, આપણે એકબીજાની પીછાન કરી લઇએ. મારૂ નામ પેજ છે—ને—હું વુડ સ્ટ્રીટમાં આવેલી મેસર્સ હડસન એન્ડ મોરલીની પેઢીનો નોકર છું—નહિ—હતો—"

"મારૂં નામ સર રીચર્ડ સ્ટેન્ફર્ડ છે. ભાઇ!" ભોંયરામાંના બીજા સખસે જવાબ આપ્યો.

પેજની અજાયબીનો પાર રહ્યો નહિ. જે રીચર્ડ સ્ટેન્ફર્ડને ખુની દગાબાજ, સ્ત્રીઘાતક અને નીચ બદમાસ સમજીને તે તેની પાછળ પડતાં મેગ્સમેનના પંજામાં ફસી પડયો હતો તે આ બદમાસોની જાળમાં ફસી આ ભયંકર ભોંયરામાં શી રીતે આવી પહોંચ્યો? ત્યારે તેણે શું કંઇ ભયંકર ભૂલ કરી સર રીચર્ડને બદલે મળતા ચહેરાની મહોકાણમાં કોઇ ભળતાજ સખસની પૂઠ પકડી હતી? આ ગજબનાક ઘોટાળો શો છે? સર રીચર્ડ જે એલ્સબરીની બેંકમાં ઘોટાળો કરી, પોતાની પત્નીનું ખુન કરી, પોતાના આલીશાન મકાનને આગ લગાડી નાસી ગયો હતો તે મવાલીઓના પંઝામાં શી રીતે આવ્યો? શું એ ખરેખરો ગુનેહગાર છે કે કોઇ ભયંકર કાવત્રાંનો ભોગ થઈ પડયો છે? જો આ કેદી સર રીચર્ડ હોય તો આબાદ એનાજ જેવો પેલો મી૦ હાર્લી કોણ હશે? મી૦ હાર્લીએ નિર્દોષ ઓકટેવિયાને પોતાની પ્રેમજાળમાં ફસાવી ચોકસ જગ્યાએ બોલાવી હતી ત્યાં તે ગઇ હતી કે? એ નાદાન બાળાના પ્રેમનો અંજામ કેવો આવ્યો? એજ ઓકટેવીયાના ઘરમાં કુમારી અવસ્થામાં ગુપચુપ બાળકને જન્મ આપી, તેને ડોકટર થર્સ્ટનને ત્યાં મૂકી ચાલી ગયલી પેલી ઉમરાવજાદી જેવી યુવતી અને તેની ખુબસુરત સાથી કોણ હતી? અસાધારણ ભેદો, ગજબનાક કીસ્સાઓ અને ખાવાપીવાનું પણ ભૂલાવી દે એવા બનાવોની હવે શરૂઆત થાય છે. માટે પ્રિય વાંચનાર! સાવધ થા અને આગળ વધ!

પ્રકરણ ૧૧ મું.

સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડની કર્મકથા.

"સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડ" એ નામ સાંભળતાંજ પેજના આશ્ચર્યનો પાર રહ્યો નહિ. તે આંખ ફાડી ફાડીને પોતાના સાથીને જોવા લાગ્યો પણ ભોંયરાંમાં એવો ગાઢ અંધકાર હતો કે સર રીચર્ડનું મ્હોં તે જોઇ શકયો નહિ.

"તમે સર રીચર્ડ ?"

"હા. હુંજ એ કમનસિબ બેરોનેટ ! તમે મારી કરૂણ કર્મકથા સાંભળી છે ?"

"કરૂણ કર્મકથા ?"

"હા. મારા જેવો કમનસિબ માણસ આજે આખા લંડનમાં બીજો કોઇ નહિ હોય. તમારા અવાજ પરથી જણાય છે કે તમે મારી વાત સાંભળી છે. બોલો, ભાઇ પ્રભુને ખાતર કહો, લોકો મારે માટે શું કહે છે ? "સ્ટેમ્ફર્ડ હાઉસ" માં બનેલા બનાવો વિષે પ્રજા શું ધારે છે ? બદમાસ રામ્સે અને માર્ટિનને સજા થઇ ? ભાઇ હું તમને પગે લાગીને તમે જે જાણતા હો તો તેથી મને વાકેફ કરવાની વીનંતી કરૂં છું."

"તમે મને અજબ કરી નાખો છો. અરે ભલા માણસ ! તમને ખબર છે કે, મારી દુર્દશા માટે તમેજ જવાબદાર છો ?"

"હું ? મારે ને તમને શો સંબંધ ?"

"જો હું તમારા કમનસિબ કીસ્સામાં પડયો ન હોત તો આ ભોંયરામાં મને પૂરી જનાર બદમાસના સમાગમમાં હું ન આવત. પરમ દિને રાતે તમે જયોર્જ એન્ડ બુલ્વર હોટલમાં આવ્યા—પછી તમે કયાંક ગુમ થઇ ગયા..."

"અરે રામ ! એ બદમાસો મારી આગળ કોઇ પાગલને મૂકી ગયા કે શું ?" સર રીચર્ડના સ્વરમાં નિરાશા આવી. પેજ તે સમજ્યો.

"સર રીચર્ડ!—" પેજ બોલ્યો, "જો તમે સર રીચર્ડ હો તો કંઇ ભયંકર ગોટાળો થયલો હોવો જોઇએ. હું પાગલ નથી પણ જો આ ભયંકર સ્થળે વધુ વખત રહેવું પડશે તો હું જરૂર પાગલ થઇ જઇશ. કૃપા કરી શાંતિથી વાત કરશો તો આપણે જે ભ્રમમાં પડયા છીએ તેનો નિકાલ થઇ જશે"

"તમે કહો છો કે પરમ દિને રાતે તમે મને જ્યોર્જ એન્ડ બુલ્વર હોટલમાં જોયો હતો."

"હા મેં તમને જોયા હતા. તમારી સાથે જરા વાત કરી હતી પણ તમે અભિમાનથી મ્હોં ફેરવી બેઠા હતા; ને પછી તરતજ ગચ્છંતિ કરી ગયા હતા."

"તમારી ભારી ભૂલ થાય છે. એ રાતે હું એ હોટલમાં ગયો ન્હોતો એટલુંજ નહિ પણ એ ભયંકર રાત તો મ્હેં આ ભયંકર ભોંયરામાં ગાળી હતી."

'ત્યારે તમે સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડ નહિં હો."

"અરે હુંજ એ અભાગી માણસ છું."

"સબુર કરો આપણે તારીખ વાર મેળવી જોઈએ. એલ્સબરીનો ભયંકર બનાવ તા૦ ૪ થી જાન્યુઆરીને સોમવારે બન્યો હતો ને?"

"હા એ ઘાતકી બનાવ પછી બદમાસો મને એક બંધ ગાડીમાં નાખ્યો, મારા મ્હોમાં ડુચો મારી મને અહિં નાખી ગયા હતા. મારી સ્મરણ શકિત પ્રમાણે તા૦ ૫ મીની સવારે ૭ વાગે કેદ થયો હતો, અને ત્યારથી અહિંજ સડયા કરૂં છું'

"મેં તમને તા૦ ૫ મીએ હોટલમાં જોયા હતા—હા બરાબર છે મંગળ વારે રાતે હું તમારા પાછળ પડયો હતો. બુધવારે રાતે હું "બેગર્સ સ્ટાફ" માં ગયો હતો. આજે ગુરૂવારની રાત છે—નહિ શુક્રવારનું પ્રભાત છે—કેમકે બે વાગી ગયા છે."

"હું કસમથી કહુ છું કે હું હોટલમાં ગયોજ નથી. હશે પણ તમે મારી પાછળ શા માટે પડયા હતા?"

"ઇનામની લાલચે!"

"મને પકડવા માટે ઇનામ?-આહ! સમજ્યો. બદમાસ માર્ટીન ને રામ્સેએ સઘળા જુઠા આરોપો મારા પર ઢોળ્યા છે. ભાઇ! તમે મારા મિત્ર થશો?"

"હા હું પણ એજ ઇચ્છુ છું. મારૂં મગજ આ ગોટાળા ચક્રમાં મ્હેર મારી ગયું છે."

"વારૂ હું જે પૂછું તેનાજ જવાબ આપો. મારા પર કેવા આરોપો મુકવામાં આવ્યા છે?"

"સાચુંજ કહું ?"

"હા હું હવે ગમે તેવી કારમી વાતો સાંભળવાને તૈયાર છું."

"તમારા પર ભયંકર આરોપો છે."

'કયા કયા ?"

"વિશ્વાસઘાત, ખુન, આગ લગાડવી વિ."

"આહ ! દુનિયામાં કેવી નીચતા ચાલી રહી છે !" બન્ને થોડીવાર મૌન રહ્યા.

"હું તમને મારી કર્મ કથા કહીશ-" સર રીચર્ડે મૌન તોડી કહ્યું: "મારી આપવીતી તમે જાણશો ત્યારે તમને મારી દયા આવશે. મને કેદ કરનારા બદમાસો મારી પાસે એક એકરાર પર સહી કરાવવા માગે છે. તેમનો હેતુ હું હવે સમજ્યો. અત્યાર સુધી મેં સહી કરવાની ના પાડી છે. હવે તો પ્રાણ જાય તો પણ સહી કરવાનો નથી. હું તમને પ્રભુને હાજર ગણીને કહું છું કે હું નિર્દોષ છું. હું એક ભયંકર પ્રપંચજાળનો ભોગ થઇ પડયો છું. જો સદ્‌ભાગ્યે તમે મારા કરતાં વહેલા છુટી જાઓ તો, તમે આ કમનસિબ મિત્રને ભૂલી જશો ?"

"નહિ."

"સાંભળો. હું તમારી આગળ મારી છાતીનો બોજો ઓછો કરૂં. મારી ઉમ્મર છત્રીસ વર્ષની છે થોડા દિવસ પહેલાં હું મારી જાતને ધન્ય માનતો હતો. સુખ, પ્રેમ, આનંદ, દોલત સર્વની મારે ત્યાં વિપુલતા હતી. મારી સોળ વર્ષની વયે મારી માતા સ્વર્ગે સીધાવી હતી. હું ૨૧ વર્ષનો થયો ત્યારે પિતા પણ પરલોક ગયા. મારા પિતાની મિલ્કતની વાર્ષિક આવક સાત હજાર પાઉંડ હતી. તેનો વહીવટ એક વિશ્વાસપાત્ર માણસને સોંપી હું દેશાટન કરવા ગયો. બાળપણમાં હું એક વાર ફ્રાન્સ જઇ આવ્યો હતો. ત્યારથી પરદેશ જવાની મારી મહાત્વાકાંક્ષા વધી પડી હતી. હું જર્મની અને ઇટાલી ફરવા ગયો. પાંચ વર્ષ પછી હું સ્વદેશ પાછો ફર્યો ત્યારે મારી મીલકતના મેનેજરની કાર્યદક્ષતાથી મારી જાગીર આબાદ થઇ હતી. મારી પ્રજા પણ સુખી અને સંતોષી હતી. હું "સ્ટેમ્ફર્ડ-હાઉસ"માં પાછો ફર્યો ત્યારે પ્રજા આનંદથી ગાંડી ઘેલી થઇ રહી હતી. એ સમયે નૃત્યનો મેળાવડો થયો હતો. અહા ! એ સુખી પળ ? એ ધન્ય દિવસ ? આ નર્ક-પુરીમાં પણ એ સ્મરણના દિવસથી મને આનંદ થાય છે." સર

રીચર્ડ જરા મૌન રહ્યો એક દીર્ઘ નિશ્વાસ નાખી તેણે પોતાની કહાણી પુનઃ શરૂ કરી.

"આજથી દશ વર્ષ પહેલાની એ વાત છે. મારી ઉમ્મર છવીસ વર્ષની હતી. હું યૌવન વસંતની લહેરમાં ઝોલા ખાતો હતો. દેશાટન કરી આવ્યા પછી મારૂં યુવાન હૃદય જીવનસહચરીની ઝંખના કરી રહ્યું હતું. અકસ્માત એક વૃદ્ધ વિધવા ને તેની પરમ રૂપવતી કન્યા સાથે મને પીછાન થઇ. એલ્સબરીમાં એક નિર્જન મહોલ્લામાં તે રહેતી હતી. તેની કન્યાનું નામ એલીનર હતું. તેને જોતાંજ હું મુગ્ધ થઇ ગયો. મારા જીગરમાં પ્રેમનાં અંકુરો ફુટયાં. થોડા દિવસમાં અમારો પ્રેમ સંબંધ વધ્યો અને એ ગરીબ કન્યાને મેં મારી પત્ની બનાવી. મારી સાસુ મીસીસ સીડલી આ લગ્નથી ખુશ ખુશ થઇ ગઇ. "હનીમુન"નું પરમ સુખ ભોગવી અમે પતિપત્નિ આનંદથી જીવન ગુજારવા લાગ્યાં, મારી એલીનર પણ મને જાનોજીગરથી ચાહતી હતી. અમારા પ્રેમના મધુર ફળરૂપ બાળકની પ્રાપ્તિ અમને ન થઇ પણ અમે એક બીજાનાં સ્નેહમાં સુખી હતાં. પણ કોઇનું સુખ નિરંતર ટકી રહે છે? મિસીસ સિડલી અચાનક માંદી પડી ને વૈદ્ય ડોકટરોની ભારી મહેનત છતાં તે પરલોક ચાલી ગઇ. મારી એલીનર માતૃશોકથી વિકલ થઇ ગઇ. હું તેને ડેવનશાયર સહેલ કરવા લઇ ગયો. ધીમેધીમે તે માતાને ભૂલી ગઇ. પુનઃ અમારા સુખી જીવનની શરૂઆત થઇ. ડેવનશાયરથી પાછા આવ્યા પછી મને ફીલીપ રામ્સે નામના યુવાન સાથે ઓળખાણ થઇ. એ બદમાશનું નામ લેતાંજ મારા શરીરમાં ક્રોધની જ્વાલા ઉઠે છે. થોડાજ દિવસથી તે મી૦ માર્ટીનની બેંકનો ડીરેકટર થયો હતો. તે અત્યંત સ્વરૂપવાન હતો. તેની વાચાળતા મોહક છે, તે મારે ઘેર આવતો જતો થતાં મારો વિશ્વાસ જીતી શકયો. મી૦ માર્ટીનને મારા પિતા સાથે મૈત્રી હતી એટલે એ બંને જણ બેંક વિષે જે વાત કરતા તે હું લક્ષપૂર્વક સાંભળતો. તેઓએ ખેડુતોની કંગાળ દશા, તેમની કરજદારી વિ. ની વાતચીત કરી બેંકને મોટા પાયા પર મૂકી ગરીબ ખેડુતોને સહાય કરવાની મને વિનંતી કરી. હું પરમાર્થ કરવાના હેતુથી તેમની જાળમાં ફસી ગયો ને બેંકનો ડીરેકટર બન્યો. હવે રામ્સે સાથે મારે ગાઢ સંબંધ થયો. તે મારે ઘેર દરરોજ આવતો હતો. એ અરસામાં ડેવનશાયરમાં મારા એક પ્રિયજનનું મરણ થવાથી હું ત્યાં ગયો. એલીનરની તબિયત સારી ન હોવાથી તે ઘેર રહી. હું બે મહિને ઘેર પાછો આવ્યો ત્યારે એલીનર મને વિરહાગ્નિથી તડફડતી પ્રેમ પંખીણી પેઠે વ્હાલથી ભેટી પડી. પણ હવે મને ખબર પડી કે એ વ્હાલભર્યાં

આલિંગનમાં હલાહલ ઝેર ભરેલું હતું. મારી ગેરહાજરીમાં રામ્સે દરરોજ એલીનર પાસે જતો હતો. મેં મૂર્ખાએ મારી પત્નીની સંભાળ રાખવા માટે તે સમયે તેનો આભાર પણ માન્યો હતો. હું મહાન મૂર્ખ બન્યો હતો. સમજ નથી પડતી કે હું એટલો બધો પાગલ કેમ થઇ ગયો હોઇશ ! હું પાછો ફર્યો ત્યારે એલીનરે ભારી ધામધુમથી એક મેળાવડો કર્યો. નવા મિત્રોને મળવાની તેની લાલશા વધવા લાગી. તેને અયશ આરામ અને વિલાસ વાસનાનો શોખ લાગ્યો. કપડાંલત્તાં, જરઝવાહીર, ગાડીઘોડા અને નાચ, મેળાવડા આદિનો ખર્ચ બેશુમાર વધવા લાગ્યો. હું એલીનરને પ્રાણથી પણ વધુ ચાહતો હતો. તેનો ખર્ચ હદમાં રહ્યો. ત્યાં સુધી હું કંઇ ન બોલ્યો. જેથી તેને આનંદ થાય તેમાં દાખલ ન નાખવાની મારી ઇચ્છા હતી. રામ્સે હંમેશ તેની છાયા પેઠે તેની સાથેજ ફરતો હતો. તે તેની સાથે બૉલના મેળાવડામાં નાચતો, ડીનર વખતે તે એલીનરના જમણા હાથપર બેસતો ને ફરવા પણ સાથેજ જતો એ બધું જોવા છતાં મને કંઇ શક ન ગયો. હું રામ્સેને મારા સગા ભાઇ જેવો માનતો હતો. તે મારી પત્નીની આટલી બધી સંભાળ રાખે તેમાં મને કંઇ અનુચિત ન લાગ્યું. આમ ત્રણ ચાર વર્ષ વહી ગયાં. એ અરસામાં હું પણ વિલાસી બની ગયો. એક બાજુથી બેંકની હાલત સદ્ધર હોવાની માર્ટીન મને ખાત્રી આપ્યા કરતો હતો. બેંકનો હિસાબ હું કદિ જોતો ન્હોતો. રામ્સે ને માર્ટીનના અમીરી ખર્ચો જોઇ મને કંઇ શક ન આવ્યો. પણ મારા માથાપર આફતના ભયંકર વાદળાં ઘેરાઇ રહ્યાં હતાં તે હું સમજી શકયો નહિ."

સર રીચર્ડ જરા થોભ્યો બે ચાર શ્વાસ લઇ તેણે પુનઃ પોતાની વાત શરૂ કરી:

"અફસોસ ! મારા જીવન પર ઘનઘોર વાદળાં ઘેરાયાં જતાં હતાં પણ મને જરા શક પણ ન ગયો. હું ભોળો, વિશ્વાસુ ઠગાઇ ગયો. ગયા સોમવારે હું જરા પણ શંકા વિના પ્રસન્ન હૃદયે નીદ્રામાંથી બીદાર થયો ત્યારે મારા દીલમાં ચિંતાનું નામ નિશાન ન્હોતું. એલીનરના દીલમાં દગો હતો તેથી તે તે દિને અત્યંત મોહક, આનંદી અને પ્રેમાળ જણાઇ હતી. ઓ સુંદરી ! તું જ્યારે કપટી થાય છે ત્યારેજ શા માટે અત્યંત મોહક બને છે ? નાસ્તા વખતે લેડી પીંટવર્થની પાણીદાર ઘોટાની જોડીની એલીનરે વાત છેડી ને એલીસબરીના સોદાગર પાસે એવી બીજી જોડી છે એમ રામ્સેએ તેને કહ્યું છે એમ પણ તે બોલી. હું તેના પર પૂર્ણ આસકત

હતો તેથી હું પીગળી ગયો. નાસ્તો કરી હું મારી એલીનર માટે અશ્વોની જોડી ખરીદવા ગયો. ઘોડેસ્વાર થઇ હું એલ્સબરી ગયો. મારો હજુરીઓ મારી સાથે હતો. ઘોડાને તબેલામાં મોકલી નોકરને બેએક કલાકની રજા આપી હું નવી ચેક બુક લેવા માટે મારી બેંકમાં ગયો. ત્યાં મને ખબર પડી કે માર્ટીન અગત્યના કામ માટે લંડન ગયો હતો. રામ્સે આ વાત કરતાં ફીક્કો પડી ગયો હતો. કામના બોજાથી તે કંટાળ્યો હશે એમ માની હું સોદાગરને ત્યાં ગયો ને તેની કિંમત નક્કી કરી ચેક આપી હું તબેલા તરફ જતો હતો એવામાં મારા ઘડીઆળનો છેડો તુટી જવાનું મને યાદ આવ્યું. નવો છેડો ખરીદવા હું મારા ઝવેરીને ત્યાં ગયો. એક છેડો ખરીદ્યો હું કદી પણ કોઇ ચીજો ઉધાર લેતો ન્હોતો. ફક્ત ઘરગથ્થુ ચીજોનાંજ ખાતાં રહેતા ને દર મહિને હિસાબ ચુકતે થતા હતા. છેડાની કિમ્મત માટે ઝવેરીને મેં ચેક આપવા માંડ્યો ત્યારે તે મને કંઇક વાત કહેતાં સંકોચાતો હોય એવો મને ભાસ થયો મેં પૂછવાથી તે અત્યંત નમ્રતાથી બોલ્યો: 'ત્રણ વર્ષથી આપનાં નામ પર ૮૦૦ પાઉંડની રકમ બાકી ખેંચાતી આવે છે મારે હાલમાં નાણા ભીડ હોવાથી એ રકમ આપી દેશો તો આભાર થશે. આ વાત સાંભળતાં હું અજબ થયો. એલીનરને અલંકારો ખરીદવા માટે મેં રોકડા પૈસા આપ્યા હતા. છતાં આ કરજ શાનું? તપાસ કરતાં લેડી સ્ટેમ્ફર્ડને નામે એ રકમ ઉધાર હોવાનું જણાયું. એલીનરે મને આ કરજની વાત કદી કરી ન્હોતી તેથી મને ભારી દુઃખ થયું. હિસાબ જોતાં મને જણાયું કે જે અલંકારની કિંમત મારી પત્નિએ ૨૦ ગીની મને કહી હતી તેની ખરી કિંમત ૧૦૦ ગીની હતી. મારી પત્ની દગાબાજ નીવડી છે, એ વાત ઝવેરી ન જાણી જાય તે માટે મારો મનોભાવ છૂપાવી હું તેને ચેક લખી આપી ચાલતો હતો. ગમગીનીમાં ગીરફતાર થઇ હું જતો હતો એવામાં રસ્તામાં પેલો સોદાગર મળ્યો ને તેણે ચેક પાછો ફરવાની દીલગીર ચહેરે ખબર આપી. મારા ગુસ્સા અને અજાયબીનો પાર રહ્યો નહિ. "કંઇ ભૂલ થઇ હશે. હું તમને હમણાજ મળુ છું." એમ કહી હું બેંકમાં ગયો, એ વખતે રામ્સે હાજર ન્હોતો. ખજાનચીને પૂછતા તેણે કહ્યું કે 'બેંકમા પૈસા નથી' મારૂં માથું ભમવા લાગ્યું. બેંકનો હિસાબ તપાસતાં જણાયું કે બધી મુડી ખત્તમ થઇ ગઇ છે. પાયમાલી મારી સામે ડોળા ઘુરકાવતી ઉભી. બે કલાક સુધી હિસાબના ચોપડા ઉથલાવી હું ગમગીન થઇ રામ્સેના આગમનની રાહ જોવા લાગ્યો પણ તે આવ્યો નહિ. સાંજે પાંચ વાગે હું બેંકમાંથી બ્હાર નીકળી કોઇ એકાંત જગ્યાએ જઇ બેસવાના વિચારથી એક

હોટલમાં ગયો. ત્યાં બે એક કલાક બેસવાનો વિચાર રાખી મેં ડીનર મંગાવ્યું રાતના નવ વાગ્યા. એટલો સમય મેં કેમ પસાર કર્યો હશે, મને કેવી યાતના થઇ હશે તે હુંજ જાણું છું. બેંકની પાયમાલી હું ખુશીથી સહી લેત પણ મારી પ્રેમાળ પત્નીની દગાબાજીથી મારી છાતી ફાટી ગઇ હતી, વિચાર કરતાં હું એવા નિર્ણયપર આવ્યો કે તે ઉડાઉ ને વિલાસી થઇ ગઇ છે એટલુંજ નહિ પણ તેણે રામ્સેને પોતાની પ્રીતિ અર્પણ કરી હશે ! આ ખ્યાલ આવતાંજ મારા દીલમાં આગ લાગી. હું આવેશમાં ને આવેશમાં ઉભો થયો પણ મારા પગ થરથરી ગયા. એજ પળે બાજુના ઓરડામાં કોઇ બે જણ વચ્ચે કંઇ વાતચીત થવાનો અવાજ આવ્યો. મારા ને તેમના ઓરડાની વચ્ચે એક પડદો લટકતો હતો. અવાજપરથી રામ્સે ને માર્ટીનજ વાત કરી રહ્યા છે એવી ખાત્રી થતાં મારી જીજ્ઞાસા વધી અને હું તેમની વાતચીત છુપાઇને સાંભળવા લાગ્યો. માર્ટીને રામ્સેને કહ્યું: "બનાવટી સીક્કા એવી સફાઇથી બનાવવામાં આવ્યા છે કે બેંક ઓફ ઇંગ્લંડમાં તે વેચતાં જરાપણ મુસ્કેલી પડી નથી" મને સમજાયું કે માર્ટીન બનાવટી સીક્કા વેચવા માટેજ લંડન ગયો હતો અને ત્યાંથી વિજય પામી પાછો ફર્યો હતો. બન્ને ડીનર લેતા લેતા આ વાત કરી રહ્યા હતા. થોડીકવાર પછી રામ્સે બોલ્યો. "સર રીચર્ડ એલ્સબરી ગયા પછી હું તેને ઘેર ગયો હતો અને લેડી સ્ટેમ્ફર્ડને આપણી ચાલાકીની વાત કરી હતી. આપણા માર્ગમાં કાંટા રૂપ ખુંચતા સર રીચર્ડને દૂર કરવાની યોજના પણ મેં એલીનરને કહી. પહેલાં તો તેણે ના પાડી પણ પાછળથી મારા સમજાવ્યાથી તે સમજી ગઇ" એ બદમાસે મને દૂર કરવાની શી યોજના ઘડી હતી તે તે ન બોલ્યો: મારૂં લોહી ઉકળી આવ્યું. શું એ બદમાસો મારૂં ખુન કરવા માગે છે ? મારા ગુસ્સાનો પાર ન રહ્યો. એવામાં માર્ટીન બોલ્યો: "લંડનમાં મેં જોસફ વેરન અથવા જર્યોજ મેગ્સમેન નામના મવાલીને શોધી કાઢયો છે. તે પૈસાની લાલચે આપણું કામ કરવાને તૈયાર છે." રામસેએ પુછ્યું: 'તે વખતસર આવી પુગશે ?' માર્ટીને હકારમાં જવાબ આપ્યો. પછી રામ્સેએ એલીનર સાથેની પોતાની મહોબતની વાત કરી. બસ, હું એ વાત સાંભળતાં તો પાગલજ થઇ ગયો. તેજ પળે રામ્સેને ગળચીમાંથી દાબી દેવાને હું દોડી જતો હતો પણ મારૂં મગજ ચકરાઇ ગયું ને હું ખુરશીપર ફસડાઇ પડયો." સર રીચર્ડ આટલું કહી દીર્ઘ નિસાસા નાખવા લાગ્યો.

" એ બદમાસોને હું ન્યુગેટ જેલમાં પુરીશ ત્યારેજ જંપીશ. તમારી વાત પૂરી કરો સાહેબ !" પેજ આતુરતાથી બોલ્યો.

" હવેની બીના એથી પણ ભયંકર છે–" કમનસીબ બેરોનેટ બોલ્યો: " હોંસમાં આવ્યા પછી હું પાછો પરદા આગળ ગયો તો ત્યાં કોઇ ન્હોતું. હું શું કરૂં ? ઘેર જઇ એલીનરને મારી નાખું ? નહિ ત્યારે તેને ક્ષમા કરૂં ? એ બદમાસોને શી સજા કરાવું ? હું પોતે માજીસ્ટ્રેટ છું તેમને પકડવાનું વોરંટ કાઢવાનો મને વીચાર આવ્યો પણ હું એટલો બધો થાકી ગયો હતો કે બંનેને સવારે ગીરફતાર કરાવીશ એવો ખ્યાલ કરી હું મધરાતે ઘેર ગયો. નોકરે દરવાજો ઉઘાડી કહ્યું " મી. રામ્સે બે કલાકથી તમારી રાહ જોતા બેઠા છે." આ સમયે પણ હું કેમ શાંત રહી શકયો હોઇશ તે હું સમજી શકતો નથી. હું ડીનર રૂમમાં ગયો. એલીનરને રામ્સે સામ સામા બેઠા હતા. એલીનરે મને મોડું થવાનું કારણ પુછ્યું. રામ્સેએ ચંદનીની પ્રશંસા કરી મને કંઇ અગત્યની વાત કહેવા માટે બગીચામાં આવવાની વિનંતી કરી એજ વખતે એ બદમાસ મારૂં કાટલું કાઢી નાખવા માગે છે એ વાત મને યાદ આવી. મારૂં લોહી તપી ગયુ ને ગુસ્સાથી ઉભા થઇ મેં બન્નેને પાણી ઉતાર કરી નાખ્યા ક્રોધના આવેશમાં હું શું શું બોલ્યો હોઇશ તેનું મને ભાન નથી. બંને સમજી ગયાં કે પોતાનો પાપનો ઘડો ફુટી ગયો છે રામ્સે ખુરશીપર અવાક જેવો બેસી રહ્યો પણ એલીનર તેના જેટલી દુષ્ટ ન્હોતી. તે ગભરાઇ ગઇ–પસ્તાવાથી રડતી રડતી તે મારે પગે પડી માફી માગવા લાગી. મારી આંખમાંથી આગ વરસતી હતી. હું ગુસ્સાથી પાગલ થઇ ગયો હતો. એલીનરને મેં જોસથી લાત મારી. એજ પળે તે કરૂણ ચીસ પાડી વીજળી વેગે ઉભી થઇ ને પાસેના ટેબલપર પડેલી તીક્ષણ છુરી ઉપાડી લઇ તેણે પોતાની છાતીમાં ભોંકી દીધી. હું ને રામ્સે તેનો હાથ પકડવા દોડયા પણ અફસોસ ! એક પલકારામાં તેણે એ કામ કરી નાખ્યું ને મારા પગ પાસે લોહીમાં તરબોળ થઇ તડફડવા લાગી. એ કરૂણ દેખાવ જોતાંજ હું તેના પાપ ભૂલી ગયો. તેનું મોહક વદન મારી આંખ સામે તરવરવા લાગ્યું... .." અત્રે સર રીચર્ડ બાળક પેઠે રોવા લાગ્યો. પેજે તેની પાસે જઇ તેને વ્હાલથી દીલાસો દઇ શાન્ત કર્યો.

"હાય !–સર રીચર્ડ ગદગદ્ કંઠે બોલ્યો; તેનું શબ મારી પાસે પડયું ત્યારે તેને સજીવન કરવા માટે હું આખી દુનિયાનાં તાજ ઓવારી નાખવા

તૈયાર થયો. હું ચકભ્રમ બની ગયો. મેં પોતેજ તેનું ખુન કર્યું હોય એમ મને લાગ્યું. બ્હારની હવાથી મગજ કંઇક શાંત થાય એવા વિચારથી મેં દરવાજો ખોલી નાખ્યો ને પાગલની પેઠે હું બગીચામાં દોડી ગયો. પછી બધું કેમ બન્યું તે હું જાણતો નથી. કોઇ વિચિત્ર પ્રેરણાથી મ્હેં મ્હોં ફેરવી નજર કરી તો ડીનર રૂમમાંથી આગના સોલા નીકળતા જણાયા. હું જેટલી ઝડપથી બગીચામાં આવ્યો હતો તેનીજ ઝડપે પાછો મકાનમાં જવા દોડયો, પણ એટલામાં ચાર પાંચ માણસો મારા પર તુટી પડયા. અને તેઓ મને ઉંચકીને રસ્તા પર લઇ ગયા. રસ્તામાં એક બંધ ગાડીમાં મને નાખી મારા મ્હોમાં ડુચો મારવામાં આવ્યો અને ગાડી લંડન તરફ ચાલી ગઇ. માર્ગમાં બે વાર ઘોડા બદલાવવામાં આવ્યા હતા. સ્હવારે પાંચ વાગે ગાડી લંડનમાં દાખલ થઇ. પછી મારી આંખે પાટા બંધાયા ને ગાડીને આડી અવળી ફેરવી આખરે મને અહિં કેદ કરવામાં આવ્યો. ત્યાર પછી દરરોજ બે વાર મને ભોજન આપવાને એક બદમાસ આવે છે. જો તમે મારા સાથી ન થયા હોત તો હું થોડા દહાડામાં દુઃખથી પાગલ થઇ જાત. એ બદમાસો એક કોરા કાગળ પર મારી સહી લેવા માગે છે. ને પછી હું સુખચેનથી જીવી શકું એવો બંદોબસ્ત કરી મને અમેરિકા મોકલી આપવાની ખાત્રી આપે છે. દરરોજ ખાણું લાવતા સખસને હું વિધવિધ સવાલો પુછું છું, પણ તે કંઇજ બોલતો નથી. તમારે મ્હોડેજ મને ખબર મળી કે મારાપર ભયંકર આરોપો મુકીને મારા નામને કલંકિત કરવામાં આવ્યું છે. અફસોસ? હવે હું શું કરૂં? આ ભયંકર ભોંયરામાંથી છુટી મારા દુશ્મનોને હું ક્યારે સજા કરાવી શકીશ?"

"તમે એવી ચિંતા ન કરો. હિમ્મત રાખો. એક વાર અહિંથી છુટા થયા પછી તમારી નિર્દોષતા સહેલાઇથી સાબીત થશે. બેંક ઓફ ઇંગ્લાંડ સાથની માર્ટીનની ઠગાઇ તો તરતજ પુરવાર થશે. તમે બેંકમાં ગોટાળો કર્યો નહતો તેની શાક્ષી બેંકનો ખજાનચી આપશે. વળી તમને અહિં કેદ કરવામાં આવ્યા હતા. એ બનાવથી તમારા સાથીઓની નીચ દાનત સાબિત થશે પણ બે મુદ્દા જરા વિકટ છે." પેજે કહ્યું.

"કયા ?"

"એલીનરનું મૃત્યુ ને સ્ટેમ્ફર્ડ હાઉસની આગ. મેં વર્તમાન પત્રમાં વાંચ્યું છે કે આગ જલદીથી બુઝાવવામાં આવી હતી .."

" નહિ. ચુંબન પ્રેમની સોના મહોર છે. " દાસીએ કહ્યું.

(પાનું ૮૨)

"એલીનરની લાસ હાથ લાગી છે?" તે કમનસિબ બેરોનેટ કંપિત સ્વર બોલ્યો.

"જ્યાં તેની લાસ પડી હતી ત્યાં આગ પુગી નહોતી એટલે તમારી પત્નિની લાશ જેવી ને તેવી હાલતમાં મળી આવી હતી. છાતીમાં છુરી પણ કાયમ હતી. જુરીની તપાસ થવાની હતી."

"ડોકટરની તપાસથી સાબીત થઇ જશે કે એલીનરનું ખુન થયું ન હોતું પણ તેણે આપઘાત કર્યો હતો."

"પ્રભુ કરે ને તેમ થાય."

"એમજ થશે." સર રીચર્ડે ખાત્રીપૂર્વક કહ્યું. અને તે ભોંયરામાં પુનઃ ઘોર શાંતી છવાઇ.

પ્રિય વાંચનાર ! બદમાસોની ભયંકર પ્રપંચ જાળમાં ફસી પડી આ નિર્દોષ અમીર અહીં કેદ થયો છે. તેણે પોતાની નિર્દોષતા સાબીત કરી માર્ટીન ને રામ્સેને સજા કરાવવાની હોંસ છે. પણ આ ભયંકર ભોંયરામાંથી તેનો છુટકારો કોણ કરશે ?

મીસીસ બ્રેસનું આ મકાન વેસ્ટ એન્ડના શ્રીમંત લંપટ પુરૂષો અને કુલટા સ્ત્રીઓનો એક ભયંકર અડ્ડો હતો. સ્ત્રીઓ પોલમોલ સ્ટ્રીટમાંથી આવતી અને તેમના આશકો સેંટ જેમ્સ સ્કેવરમાંથી પધારતા.

ઘરવાળીની ઉંમર આશરે ચાલીસેક વર્ષની હતી. એની જુવાની ઢળી ગઇ હતી તો પણ તેના ચહેરા અને બદનનું તેજ હજુ જેવું તેવું ન્હોતું. એના અંગે અંગમાંથી વિલાસપ્રિયતા ઝળકતી હતી. એનું મોં કંઇક સપાટ અને પુરૂષ જેવું હતું પણ ઘાટ સારો હતો. દાંત મોતીને પાણી ભરાવે એવા હતા. આંખો કટીલી અને વાળ કાળા ભેર હતા, હજુ એની ખુબસુરતીના પ્રશંસકો મરી નહોતા ગયા.

હંમેશા એ ભપકામાં રહેતી. કોઇ કોઇ વાર એના પોષાક અચાનક કીંમતી થઇ જતા. આ ભેદનો જલદી પત્તો મળતો નહી. સવા અગીઆરેક વાગ્યા પછી એ એક વાર પોતાના રૂમમાં જઇ દશ મિનિટમાં નવિ ફેશનનો નવો ગાઉન પહેરી બહાર આવી શકતી. અને પોતાના સુંદર નાજુક પગો ને ઝુલફોનો બહુ શોખ હતો. ત્રણ વાગ્યાથી એ ચોટલો વાળવા માંડતી અને તે વખતે દાસીઓને પોતાની અનેક પ્રકારની વિલાસી વસ્તુઓ બતાવી અદેખાઇ ઉપજાવતી. એનો સ્વભાવ મનોહર, અવાજ મધુર અને મોં હસતું હતાં. સુંદર સુંદર નાદાન બાળકીઓ એની દુકાનમાં નોકરી કરતી હતી. એ જાતે સર્વની સાથે ખાવા બેસતી હતી. અને તેમનાં દીલ જીતી લઇ પોતાની નીચ યોજના પાર પાડતી. એક એકથી અદભુત રત્નો આ જગ નરકાગારમાં ભેગા થયા હતા. પણ હાલનાં ઇંગ્લાંડનાં અમીરો અને રાજાઓ ના પુત્રને પોતાની પ્રજાની કન્યાઓની પવિત્રતા માટે શમશેર ખેંચવાની તાકાત રહી નહોતી, કેટલીક ગરીબ સ્ત્રીઓ પૈસાના પાપી લોભથી એ ગરતામાં ફસી હતી. આ બલાની દુકાન પંદર વર્ષથી અહીં ચાલી રહી હતી એ આવી ત્યારે એ કોણ હતી? ક્યાંથી આવી? તે કોઇ જાણતું નહિ. એ વિધવા ગણાતી પણ એના ધણીનું નામ શું? તે શું ધંધો કરતો હતો? તે કોઇને તેણે જણાવ્યુ નહોતું એને દુકાન ખોલતા મુડીની તંગી નડી નહોતી આવકમાંથી ખરચ ચાલવા લાગ્યો. વળી શ્રીમંતોને એ આંખો મીચીને આપતીજ રહી અને બબ્બે ત્રણ ત્રણ વરસ સુધી ઉઘરાણી ન કરી આવી ભલી દરજણ એ વખતની ભીખારી અમીરજાદીઓને ક્યાંથી મળે? બ્હારથી એની દુકાન આબરૂદાર ગણાતી હતી પણ તેની અંદર શું થાય છે તે બહુજ થોડા માણસો જાણતા હતા.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

પ્રેમમાં ફસી.

આજ કાલનું મુંબઇ પચીસ પચાસ વરસ પહેલાના મુંબઇ કરતાં ચમત્કારિક ફેરફારો બતાવે છે તેવીજ રીતે અમે જે સમયની વાર્તા લખીએ છીએ તે પછી આજ સુધીમાં લંડન પણ અજબ રીતે ફેરવાઇ ગયું છે.

પોલમોલ સ્ટ્રીટ પાછળ બરાબર સેંટ જેમ્સ સ્કેવર છે. આ બંન્ને મહોલ્લાઓના મકાનના પાછળના ભાગો એક બીજા સાથે મળેલા હોય છે. ફેશનેબલ વર્ગને સુંદર કીંમતી વસ્ત્રો વેચવાવાળી મીસીસ બ્રેસનું રહેવાનું મકાન પોલમોલ મહોલ્લામાં હતું. એજ મકાનમાં પાછલા ભાગની જગા પણ તેણે ભાડે રાખી હતી. જેનો આગલો દરવાજો સેંટ જેમ્સ સ્કેવર તરફ હતો. પોલમોલ સ્ટ્રીટમાં તે દરજણ દુકાનમાં વિધવિધ ઓરડામાં સુંદર મુલાયમ વસ્ત્રો સુવ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવી યુવાનીના નીશાનો હમણાંજ સ્વાદ ચાખતાં યુવાન નરનારીઓને જાણે મસ્ત બનાવી રહ્યા હતા. આ દુકાનમાં ડગલું મુકવું એક વસ્ત્ર જોવું અને વગર ખરીદવે ચાલ્યા જવું એ કંજુસ સિવાય કોઇથી બની શકતું નહી. બંને મકાન એકમેકને અડોઅડ હતા અને અંદરથી એક ઘરમાંથી બીજા ઘરમાં જવા આવવાને સગવડ હતી.

વાંચનાર ! જરા સાવધ થા અને બરાબર સાંજના ૭ વાગે પ્રિયતમને મલવાને ધડકતી છાતીએ ત્વરીત વેગે પોલમોલ સ્ટ્રીટ તરફ એક ગાડીમાં બેસી ચાલી જતી ઓકટેવિઆની મનોદશા જોઇ લે. કિંમતી વસ્ત્રો, દુકાનની ભભક, રૂપરૂપની અંબાર જેવી કન્યાઓ વિગેરેને જોઇ પોતાનું રૂપ યાદ આવતા તે ગભરાઇ ગઇ, દુકાનમાં પ્રવેશ કરતાં ખંધી મીસીસ બ્રેસે એને ઓળખી લીધી અને તેનુ ભારે સ્વાગત કરવાની ધામધુમ કરવા લાગી. "આવો મીસ આવો. હમે તમારીજ રાહ જોતાં હતા." કહી મીસીસ બ્રેસ આગળ ગઇ અને ઓકટેવિઆ તેની પાછળ ગઇ. આમ તેઓ છ ઓરડા વટાવી ગયા. પછીના ઓરડામાં ઓકટેવિઆ દાખલ થતાંજ અગાઉથી હાર્લી તેની રાહ જોતો બેઠેલો નજરે પડયો. તે નિર્દોષ બાળા અંદર જતાંજ મીસ્ટર હાર્લીએ જોસથી તેને સેકહેન્ડ કરી મીસીસ બ્રેસ ગુપચુપ ખસકી ગઇ. જતાં જતાં મીસીસ બ્રેસે બહારથી દરવાજો બંધ કરી દીધો અને એક લાચાર બાળા પ્રેમના પ્રથમ પાગલપણાથી એક અજાણ્યા સખ્સ સાથે એકલી પડી.

"તું તારા વચન પ્રમાણે અહીં આવી તે માટે તારો કેમ આભાર માનવો તેજ હું સમજી શકતો નથી. મને ડર લાગતો હતો કે રખેને મને તું નિરાશ કરે-રખેને કોઇ કારણસર તું ન આવી શકે." મી૦ હાલીંએ કહ્યું.

"ધર્મ એમજ કહે છે કે મારે એકલાં કદી ન આવવું જોઇતુ હતું. પણ—"

ઓકટેવીઆના એ શબ્દો સાંભળી હાલીં બોલ્યો. "તારી આવવાની મરજી તો હતીને?"

"મરજી ન હોત તો આવત ખરી?" આટલું કહી ઓકટેવીઆએ ઓરડામાં પહેલીજવાર ચારે તરફ નજર કરી ભય તથા આશ્ચર્ય કંપિત સ્વરે હાલીં તરફ જોઇ તે બોલી. "જે સ્ત્રી મને લઇ આવી હતી તે ચાલી કેમ ગઈ?"

સ્નેહ ભરી નજરે પોતાની ફાંકડી સાથીને હાલીં દુનીઆદારી સમજાવતો બોલ્યો. "એ સમજુ છે. એ જાણે છે કે પ્રેમ શું ચીજ છે; એ એ જાણે છે કે પ્રિય જનોને એકાંત ગમે છે. આપણે એક બીજાને કંઇ કંઇ વાતો કહેવાની હશે તે એ માયાળુ બાઇ સારી રીતે જાણે છે તેથી એ ચાલી ગઇ.

"ડરે છે શા માટે? પ્રિયે! મારો પ્રેમ કેટલો અગાધ છે તે તું જાણે છે! કે કાલે રાતે શરાબના નીશામાં મેં એ વાત બકી દીધી હતી. હું હંમેશાં પ્રેમ અને દયાથીજ કામ લઇશ. જબરજસ્તી કે સખ્તાઇ તારા પર કોણ ગુજારી શકે?"

"નહિ જયોર્જ! નહિ. મને તમારા પર પુર્ણ વીશ્વાસ છે."

હાલીંએ એને કંમરમાંથી પકડી એવી રીતે પોતાના તરફ ધીમેથી ખેંચીને કહ્યું "ત્યારે વહાલી! હું જીંદગીભર તને ખુશ મીજાજ રાખવાની કોશીશ કરીશ."

હાલીંનો પોષાક રાજવંશી હતો. તેનું વર્તન અમીરી હતું. તેના ખમીશની કીંમતી લેસ ખાસ ધ્યાન ખેંચતી હતી. કોટ પાટલુન અને રેશમી મોજાં તથા કાળા બુટની શોભા પણ નીરાળી હતી. આ સમયે

એની પ્રેમીકાની નજરે એની આંગળીમાં ચમકતી રત્ન જડીત વીંટીથી એની સુંદરતા અજેય થઇ ગઇ. એની ખાત્રી થઇ કે એ કોઇ રાજવંશીનું જીગર મારી આવી છે. એને જરા ડર તો હતો પણ જ્યારે હાલીંએ એને જોસથી પકડીને પોતાની નીકટ ખેંચી ત્યારે એ થરથર ધ્રુજવા લાગી. એનું કલેજું કમકમી રહ્યુ હાલીં પોતાની જાળમાં ફસેલી બાળાના લબસે લબ મીલાવી અધરામૃતનું પાન કરવા લાગ્યો ત્યારેજ આ નિર્દોષ યુવતીને અનીર્વચનીય પ્રેમવીણાના સંગીતનો નાદ લાગ્યો અને તે પાંચ મીનીટ શાંત રહી.

તે તેના સોનેરી વાળો સાથે રમવા લાગ્યો. તેના રેશમ જેવા વાળ, કોમળ ગુલાબી ગાલોને ચુમતા ફરફરી રહ્યા હતા. હાલીં નિર્દોષ પ્રેમની મસ્તી કરે છે એમ માની ઓકટેવીઆ એ મધુર સુખ શાંતિથી ચાખી રહી હતી.

"જ્યોર્જ! તમે તો કહેતા હતા કે તમારે મને ઘણું ઘણું કહેવાનું છે!" ઓકટેવીઆમાં કંઇક કરૂણ છટા પણ હતી.

"હા બાળા!—" હાલીં અતિ કોમળ મધુર અવાજે બોલ્યો: "હું તમને કેટલા અચલ પ્રેમથી ચાહુ છું એ હું તને શી રીતે સમજાવું? આ વખત આપણે એક સ્થાને એકલાં છીએ. આ બીનાનું મને અભિમાન છે. એ આનંદનું વર્ણન કવિઓની શુષ્ક વાણીથી થવાનું છે? મને એ અસીમ આનંદનો અંત નથી મળતો. વિચારતાં વિચારતાં પાગલ થઇ જાઉં છું. જ્યારે સુવિજ્ઞ દર્શનશાસ્ત્રી અત્યંત વિચાર કરવા છતાં આ અનંત વિશ્વનો અંત નથી જાણતો ત્યારે અત્યંત ગભરાઇ જાય છે. તેવીજ રીતે હું પણ વ્યાકુલ થઇ ગયો છું. ખરી વાત એ છે કે મારો પ્રેમ અંતસૂન્યની પેઠે વિશ્વવ્યાપી અને ચીરસ્થાયી છે. આ શબ્દો સિવાય મારો પ્રેમ કેમ પ્રગટ કરવો તે હું જાણતો નથી. એ સિવાય તને મારા પ્રેમની સાબીતી આપવા માટે બીજુ કશું નથી. કહે વ્હાલી, કહે, કદી રાતને વખતે તારાપૂર્ણ આકાશને જોઇ તે કદિ એવો વિચાર કર્યો હતો કે તારો અંતરાત્મા અનંત આકાશની પેઠે અનંત ભાવથી વીકસીત થવા લાગ્યો છે? કલ્પનાબળે અંતમાં કદી મનમાં ને મનમાં એવો વિચાર કર્યો છે કે તારો આત્મા વધુ આગળ ન જતાં છેવટે ક્લાન્ત, અને ક્ષુબ્ધ થઇ ફરીથી પોતાના પાર્થીવ શરીરમાં આવી પુગ્યો

છે! જો તું એવા વિચારવાળી હશે તો મારો તારા પરનો અસીમ પ્રેમ સમજી શકશે. પણ મારો પ્રેમ તને કેવી રીતે સમજાવું તેજ મને સમજાતું નથી, ત્યારે મને કેટલું બધું દુઃખ થતું હશે?"

પોતપોતાનું મન પીગળાવવાની પોતાના આશકની આવી મીઠી વાતો કઇ રમણીને ગમતી નથી? ઓકટેવીઆને તે સાંભળી અપાર આનંદ થયો. પણ તેનું વર્તન તેના પવિત્ર આત્માને ન રૂચ્યું. તે બોલીઃ "જ્યોર્જ! તમે આવા બનાવટી પ્રેમથી મને કલંકિત કરવા માંગો છો?"

"નહિ ચુંબન પ્રેમની પવિત્ર સોનામહોર છે."

"તમે મને શું હુકમ કરો છો જ્યોર્જ?"

"તું મારી થઇ જા."

"હું તમારીજ છું."

"નહિ. એમ નહિ—આમ—" કહી આવેશથી ઓકટેવીઆનો હાલીંએ હાથ પકડયો. બાળા તેની આંખોમાંની નીચ વાસના ઓળખી ડરી ગઇ તે ઘુંટણીએ પડી કરગરતે અવાજે બોલીઃ

"મને માફ કરો."

"જા. તું મને નથી ચાહતી" કહી ધુર્ત હાલીંએ તેનો હાથ છોડી ઓરડો છોડી જવા લાગ્યો. આ સમયે ઓકટેવીયાનો ઉન્મત પ્રેમ પાગલ બન્યો તે હાલીંને કરુણ પ્રાર્થના કરતી વળગી પડી ને પવિત્ર ઓકટેવિયા પતીત થઇ.

પ્રકરણ ૧૩ મું.

ભેદમાં ભેદ.

દશ વાગ્યા પછી ઓકટેવીઆ મીસીસ બ્રેસની દુકાનમાંથી એકલી બહાર નીકળી. હાલીંએ એને સમજાવી દીધું હતું કે જો બન્ને સાથે બહાર નીકળશે તો દુકાનની "પ્રતિષ્ઠા"ને કલંક લાગી જશે. જુદા પડવા પહેલા હાલીંએ ચાલાકીથી ફરીથી મળવાનું વચન પણ લઇ લીધું હતું.

પ્રિય વાંચક ! હવે પેલા અંધારા ભોંયરામાં કેદ થયલા સર રીચર્ડ અને પેજ તરફ નજર કર. સર રીચર્ડની કરમ કથા પુરી થયા પછી બંને જણા ઉંઘી ગયા. આ કુદરતી નીંદ ન હતી પણ થાકની નીંદ હતી. જેમ તેમ રાત ગઇ. પણ ત્યાં સૂર્ય કીરણ જણાય તેમ ન્હોતું ચોગરદમ અંધકાર–ઘોર અંધકાર છવાઇ રહ્યો હતો

અચાનક દરવાજાની લોખંડી સાંકળ ખખડી. દરવાજો ઉઘડયો. અને એક આદમીએ કરડા સ્વરે પુછયું: "કેમ સર રીચર્ડ તમારો દોસ્ત કેમ છે ?"

" ઠીક છે. " સર રીચર્ડે જવાબ આપ્યો

"વાત એમ છે સર રીચર્ડ કે, એલ્સબરીમાં જે ભયંકર બનાવ બન્યો છે તે પછી લોકો તમારા માટે કેવા નીચ ખ્યાલ બાંધી રહ્યા છે. તે જો હું તમને કહેત તો તમે મારી વાત બનાવટી ગણી લેત પણ મી૦ પેજ સઘળી વાત જાણે છે અને એમની વાત પરથી તમે દુનીયાથી નજરે કેવા પાજી છો. તે સમજી શકયા હશો.' પેલા શખ્સે કહ્યું.

"ભાઇ, મને કેદ કરવા માટે મારા દુશ્મનોએ તને મોટી રકમ આપી હશે પણ હજુ હું સાધન વીનાનો નથી હું ! અત્યારે પણ હું એક એવા માણુસ ઉપર ચીઠ્ઠી આપી શકું છું કે જે મને છોડી દેવા માટે એક હજાર પાઉંડ ન્યોચ્છાવર કરી નાંખશે." સર રીચર્ડે લાંચનું પ્રલોભન બતાવ્યું.

"બસ બસ, ચાલાકી રહેવા દો. છુટવું હોય તો ગુપચુપ આ કાગળ પર સહી કરો નહિ તો કેદમાં સડયા કરો. પેલો શખસ છેલ્લે પાટલે બેઠો.

"ઠીક છે." રૂવાબથી બોલી બેરોનેટ ચુપ થઇ ગયો.

"કેમ મી૰ પેજ! જાગો છોને?" હવે પેલા મવાલીએ પેજ તરફ ફરીને પુછ્યું.

"હા" પેજે જવાબ આપ્યો."

"જો તમે કેદમાંથી છુટવા માગતા હો તો મેસર્સ હડસન એન્ડ મોર્લી પર ચીઠી લખી આપો. જો તે ૫૦૦ ગીની મોકલી આપશે તો કાલ યા પરમ દીવસે તમારો અહીંથી છુટકારો થઇ જશે."

"પાંચસો પાઉંડ!" નીરાશ થઇ પેજ પોકાર્યો. "એટલા તો એ લોકો કદી નહિ આપે."

"અરે! લખી તો જુઓ! લખવામાં શું જાય છે?"

"લાવો, ખડીયો કલમ લાવો" પેજ બોલ્યો.

તે ઓરડામાં ભયંકર અંધકાર હોવાથી પેલો મવાલી પેજને બાજુના ઓરડામાં લઇ ગયો. જતી વખતે તે ભોંયરૂં બરાબર બંધ કરવાનું ભૂલ્યો નહોતો. પેજ જે ઓરડામાં બેઠો હતો ત્યાંથી દૂર દૂર સુધી નજર કરવા લાગ્યો પણ તે મકાન લંડન અથવા કયા શહેરમાં આવેલું છે તેને સમજી શકયો નહિ. અંતે નીરાશ થઇ તેણે પોતાના માલીક ઉપર નીચેનો પત્ર લખ્યો:—

મી૰ હડસન,

વુડ સ્ટ્રીટ,

વ્હાલા સાહેબ,

જે લોકોને હું ફસાવા ચાહતો હતો. તેમના ફંદમાં હુંજ ફસી ગયો છું. નમાજ પઢવા જતાં મસીદ કોટે વળગવા જેવી વાત બની છે. હું એક ભયંકર ભોંયરામાં સડી રહ્યો છું. એ સ્થળ કયાં આવ્યું છે તેની કંઇ ખબર પડતી નથી. જે લોકોએ મને કેદ કર્યો છે તેઓ મને પાંચસો પાઉંડ લીધા વીના છોડવા માગતા નથી. તેમનાજ એક માણસના કહેવા પ્રમાણે આ પત્ર લખી રહ્યો છું. હવે મહેરબાની કરી સોનાની પાંચસો નગદ ગીનીઓ એક થેલીમાં ભરી તેપર જે. એચ. પી લખી હોર્સલી ડાઉનમાં એગર્સ સ્ટાફના શીરનામે મોકલી આપજો એટલું થયા પછી છ કલાકમાં હું આપની તહેનાતમાં ખડો થઇ જઇશ. ગ્રમલે અથવા બીજો કોઇ મને શોધી કાઢશે એવી ભ્રમણામાં પડશો નહિ.

લી૰ સેવક, જે. એચ. પેજ.

આ ચીઠી લઇ પેલો મવાલી બોલ્યોઃ "શાબાશ. તું ભલો માણુસ છે. ઉભો રહે તને જરા ગમ્મત કરાવું." એમ કહીને શરાબના વાસણો તથા પ્યાલા રકાબી રાખવાની અભરાઇ તરફ ફર્યો એજ પળે પેજની નજર ટેબલની નીચે પડેલી એક મજબુત કાનસપર પડી. વીજળીના ચમકારા જેવી સ્ફૂર્તીથી તેણે તે કાનસ ઉપાડી લઇ ડગલાના ગજવામાં છુપાવી દીધી.

પેલો માણુસ શરાબની બાટલી લઈ આવ્યો. પેજને એક પ્યાલી પાઇ અને બે ટીનના ડબ્બા તથા બે પાઉં રોટી આપી તે પેજને ભોંયરામાં પહોંચાડી આવ્યો અને પછી તરત દરવાજો બંધ કરી વીદાય થઈ ગયો.

ભોંયરામાં કેટલીકવાર પેજ અને સર રીચર્ડ ગુપચુપ ખાતાજ રહ્યા. પછી પેજે ધીમા સ્વરે કહ્યું:

"શું અહીંથી નાસી જવું તમે અશકય ધારો છો ?"

"ન્હાસી જવું !" આ શબ્દ સાંભળતાં બેરોનેટની નસો ઝણુઝણી રહી" એ કેમ થઇ શકે ? દરવાજા મજબુત છે દીવાલો પથ્થર જેવી છે અને આપણી પાસે એક બુટ્ઠો ખીલો પણ નથી."

મ્હારી પાસે એક સુંદર કાનસ છે. જરા જુઓ તો ખરા.

"બ્હારથી સાંકળ લાગી છે જો દરવાજો તોડવા જઇશું તો ઉપર અવાજ સંભળાશે."

"દરવાજાને હાથ લગાવવાની કાંઈ જરૂર નથી હું હમણાં બહાર ગયો ત્યારે બધું બરાબર જોઇ આવ્યો છું આ મકાન ઘણું ન્હાનું છે. જેટલું લાંબુ આ ભોંયરૂં છે એટલુંજ લાંબુ આ મકાન છે. એની બાજુમાં જો કોઇ ઓરડો હોય તો તે બીજા મકાનનો છે. માનીલો કે આ દીવાલની પાછળ એક ઓરડો છે. આપણે તેમાં જવાની કોશેષ કરીશું. મને આશા છે કે આ મકાનના લોકો આપણા દુશ્મન નહીં થાય. ગમે તે થાય પણ કોશેષ તો કરી જોઇએ. આ કાનસથી આપણે થોડા વખતમાં આ દીવાલમાં એવું મોટું કાણું પાડી શકીશું કે સહેલાઇથી આપણે આ મકાનમાંથી પેલા મકાનમાં જઈ શકીશું." પેજે ખુલાસો કર્યો.

"પ્રભુ કરે ને તમારી યોજના ફળે આપણે બંને મહેનત કરીશું. લાવો શરૂઆત હું કરૂં,"

"નહિ પ્હેલ હું કરીશ પણ પેલો માણસ કદી બતી લઇને આવે છે કે?'

"નહિં, કદી નહિં."

આ સાંભળી પેજને નિરાંત થઇ, અને તે દીવાલ પર [illegible] અજમાવવા લાગ્યો. લગભગ એક કલાક તેણે સખ્ત મહેનત કરી પણ એક ઇંટ પણ ન ખસી. ઉપરતું એક ઇંચ મોટું પ્લાસ્ટર કાનસનો ભોગ થઇ પડયું હતું. હવે સર રીચર્ડનો વારો આવ્યો. લગભગ બે વાગે એક ઇંટ ઉખડી ગઇ. અત્રે આ કામ થોડીક વાર બંધ રહ્યું, કારણ કે કેદીઓ માટે ખાણું લઇ જેલર આવવાનો વખત થઇ ગયો. થોડીજ વારમાં જેલર આવ્યો અને તેણે બટાકાનું શાક, બીર, ગોસ્ત, વગેરે ભોજન રજુ કર્યું. અરધો કલાક પેટ પૂજામાં ગયો. જેલર ચાલ્યો ગયો. પુનઃ ખોદ કામ ચાલ્યું. એક ઇંટ ઉખડી જવાથી હવે કામ ઘણુંજ સ્હેલું થઇ ગયું હતું. બંનેએ પૂર જોસથી દીવાલ ખોદ ખોદ કરી, અંતે બાંકારૂં પડયું. પેજે મોં અંદર નાખી જોયું તો બાજુનું મકાન પણ ભોંયરા જેવુંજ જણાયું. બંને એ બાંકામાંથી બાજુનાં મકાનમાં કુદી પડયા. સારે નસીબે એક ઓરડાનું બારણું ખુલ્લું હતું. પેજે ધીમે રહીને દરવાજો ખોલ્યો. ભયંકર અંધારૂં છવાયું હતું. આંધળાની માફક બંને હાથો આગળ રાખીને પેજ આગળ વધવા લાગ્યો. પાંચ દશ કદમ જતાં તેના હાથે એક સીડી અડકી. અત્યંત સાવધાનીથી તે સીડી પર ચડવા લાગ્યો. સર રીચર્ડ તેની પાછળ આવતો હતો. આ સમયે પણ ભયંકર અંધકાર અને નિર્જનતા છવાયાં હતાં. અને બન્ને સીડીનાં નાકા પર પહોંચ્યા. ત્યાં તેમને કંઇક પ્રકાશ નજરે પડયો. અને દરવાજો કયાં પડયો છે તે બંને જાણી શકયા. પ્રકાશ એટલો ઝાંખો હતો કે એક બીજાનાં મ્હોં પણ દેખાતા ન્હોતા. કંઇ અવાજ ન થાય એવા ડરથી બંને બહુ સાવધાનીથી ડગ ભરતાં હતાં. આખરે પેજ મુખ્ય દરવાજા આગળ જઇ પહોંચ્યો. તે બંધ હતો પણ ચાવી તાળાની અંદરજ હતી. તેણે ધીમેથી તાળું ખોલી નાખ્યું. આહ! હવે સ્વતંત્રતાની છુટકારાની પળ આવી. એ પળે પેજની છાતી આનંદથી ઉછળી રહી પણ તે ઘણો સાવધ માણસ હતો. જો બન્ને સાથે બહાર નીકળી જશે અને દુશ્મનનો કોઇ માણસ બ્હાર ફરતો હશે તો તેની તરત નજર પડશે, એમ ધારી તેણે સર રીચર્ડનો હાથ પકડી તેને બારણામાંથી બ્હાર કાઢી મૂકયો પોતાને પ્રથમ બ્હાર કાઢવામાં પેજે ઉદારતા વાપરી છે એમ સર રીચર્ડ સમજ્યો પણ પેજની ખરી મતલબ અત્યંત સાવધાનીથી કામ લેવાની હતી.

સર રીચર્ડને બહાર કાઢવા પછી પેજે પુનઃ બારણાં બંધ કરી દીધા અને તે ગુપચુપ ઉભો રહ્યો. એજ પળે ઉપરના ઓરડામાંથી કોઇ દુઃખી અને દર્દી માણસના કાંસવાનો અવાજ આવ્યો. પેજ ચોંકયો તો પણ તે લક્ષપૂર્વક સાંભળવા લાગ્યો. તેને લાગ્યું કે માનસીક અને શારીરીક દુઃખથી પીડીત થઇ કોઇ ચીસ પાડી રહ્યું છે એ દર્દી કોણ છે તે જાણવાની પેજને પ્રબળ જીજ્ઞાસા થઇ દાદર પાસે જઇ તે આતુરતાથી ઉપરથી આવતો કરૂણ અવાજ સાંભળવા લાગ્યો.

" ઓહ ! કેવું ભયંકર ! હું એકલો અહિં મરી રહ્યો છું–બધા તજી ગયા–હું એકલો–તદ્દન એકલો–આ સુમસાન મકાનમાં એકલો પાણી પાણી કરતો મરી જાઉં છું. શું કોઈ નહિ આવે ? હાય ! ઈશ્વર !–"

આ તુટયા ફુટયા શબ્દો સાંભળી પેજની ખાત્રી થઇ કે કોઇ દર્દીજ ઉપર છે. તે દાદર ચઢી જે ઓરડામાંથી અવાજ આવતો હતો તેમાં સીધો ઘુસી ગયો એક તૂટેલા ખાટપર મેલા બીછાનાપર એક વૃદ્ધ માણુસ પડયો હતો. તેના ચ્હેરાપર મોતની ફીકાશ આવી ગઇ હતી. આંખો ઉંડી ઉતરી ગઇ હતી. તેના મ્હોંપરનું તેજ મરી ગયું હતું અને તેના એકંદર દેખાવ પરથી એમજ લાગતું હતું કે તે હવે ઘડી બેઘડીનો આ દુનિયાનો મહેમાન છે. તેના ગાલ પર કરચલી વળી ગઇ હતી. દાઢી મુછ અત્યંત વધી જવાથી ચહેરો ડરામણો થઇ ગયો હતો. આ કમનસીબ વૃદ્ધ એક હાથ પર માથું રાખી બીજા હાથે દીવાનાની પેઠે ચાદર પકડી તેના ગાંઠ વાળી રહયો હતો.

ઘરમાંનો સામાન અવ્યવસ્થીત પડયો હતો. દિવાલની અંદર જડી લીધેલા એક નાના કબાટમાં ખાવા પીવાની સામગ્રી હતી. એક જગ્યાએ બે ચાર શીલીંગ અને કેટલીક પેનીઓ પડી હતી. દીવાલો પર અનેક કાળા ડાઘ હતા.

ઓરડામાં ઝાંખી બત્તી ટમટમી રહી હતી. પેજને જોતાંજ પેલા જઇફ દર્દીના મ્હોપર આશા ચમકી. પેજે તેને પાણી પાઇ પુછ્યું.

"ઓહો, બીજું શું કરૂં ? તમે આટલા બીમાર છો છતાં એકલા પડયા છો–"

"હા. ભાઇ ! એકલો તદ્દન એકલો પડયો છું. મારી બદમાશ પુત્રી જુલીયા બાપને એકલો છોડી ઘણા વખતથી ઘણા વખતથી..."

"તમને ભૂખ લાગી છે ? હું તમને કંઇ ખવડાવું—" કહી પેજ ખોરાક લેવા ઉઠયો.

"નહિ. ભાઇ ! નહિ મારે ખાવું નથી. હું મોતની રાહ જોઇ રહ્યો છું.—"

"તો હું ડોટકરને બોલાવી લાવું—" પેજ બોલ્યો.

"નહિ—નહિ—હવે મને કંઇ આશા નથી. હવે મને કોઇ બચાવી શકે એમ નથી. હું મોતની નજીક જતો જાઉં છું. કંઠ રૂંધાઇ જાય છે, આંખો તેજ હીન થઇ ગઇ છે. ભાઇ, તમે કયાં છો ? બતી કેમ બુઝાવી નાખી ?" આ વખતે તો તે વૃદ્ધનો ચહેરો ઘણો ભયંકર થઇ ગયો.

"હું અહિં છું. બતી બુઝાવી નથી બોલો તમારે કંઇ કહેવું છે ?" પેજ દીલસોજ સ્વરે બોલ્યો.

"જરા મારી પાસે આવો મારા મ્હો આગળ તમારો કાન લાવો—મારા તકીઆની નીચે હાથ નાખો—બરાબર મારા માથા પરના ઉશીકાની નીચે ત્યાંથી પોકેટ લઇ લો—જુલીઆને કહેજો—મારો જાન જાય છે ઓહ ! પ્રભુ ! ક્ષમા ! દયા ! હન્ના ! જુલીયા ! ક્ષમા ! દયા !"

એજ પળે તે વૃદ્ધનો આત્મા ઉડી ગયો.

એજ પળે તે ઓરડામાંનો દીવો પણ બુઝાઇ ગયો. પેજ આ જોઇ ડરી ગયો. હમણાંજ પેલો બુઢ્ઢો મરણ પામ્યો હતો, એકાંત જગ્યા હતી તેમાં દીવો બુઝાઇ જવાથી મનુષ્યની મનોદશા કેવી વિચિત્ર થઇ પડે ? કેદમાંથી છૂટવા માટે પેજના હૃદયમાં કેટલાક સમયથી ઉત્સાહ ઉછાળા મારી રહ્યો હતો પણ આ બનાવથી તે વ્યાકુળ થઇ ગયો. અચાનક તેના મનમાં એક પ્રકારનો આંતક ઉત્પન્ન થઇ ગયો.

પેલા વૃદ્ધના ઉશીકાની નીચેથી પેજે જે પોકેટ બુક કાઢી હતી તે લઇ અતિ ઝડપથી તે નીચે ઉતરવા લાગ્યો. જાણે કોઇ ભૂત યા પીશાચ તેની પાછળ પડયા હોયની તેમ તે નીચે ભાગી જતો હતો. ચારચાર પગથીયા કૂદી તે હાદર ઉતરી ગયો અને મુખ્ય દરવાજા પાસે આવ્યો ત્યારેજ તેના જીવમાં જીવ આવ્યો પોકેટ બુક સંભાળીને રાખવા માટે તે જરા થોભી ગયો એજ પળે બહાર નીકળવાનાં ડરથી તે ફરીથી ગભરાયો. મૃત્યુનું ભયાનક દૃશ્ય જોઇ તે ગઇ રાતના બધા બનાવો ભૂલી ગયો હતો. હવે તે ફરી યાદ આવ્યા તેને હવે યાદ આવી કે તે ભોંયરામાંથી નાસી

આવ્યો છે અને બ્હાર જતાં જો તેને મેઝમેનનો કોઇ માણસ જોઇ જશે તો તેના બાર વાગી જશે આવા ભયંકર વિચાર આવવા છતાં જે મકાનમાં મુરદું પડયું હતું ત્યાં વધુ વાર રહેવાની તેની હિમ્મત ચાલી નહિ પેજ પોતાનાજ પડછાયાથી ડરવા લાગ્યો. પેલા મૃત બુદ્ધાનો પ્રેતાત્મા તેને પકડવા માટે દાદર પરથી ઉતરે છે એવો તેને ભાસ થવા લાગ્યો.

અંતે તે જીવપર આવ્યો, દરવાજો ખોલ્યો અને બ્હાર મ્હો કાઢી આસપાસ નજર કરી કોઇ માલુમ ન પડવાથી તેના દીલને જરા ટાઢક વળી તે બહાર નીકળ્યો. ઉતાવળથી આમ તેમ નજર કરતાં તેને જણાયું કે ગલીમાંના સઘળા મકાનો જર્જરીત હાલતમાં હતા. મહોલ્લામાં ગરીબો અને હલકા માણસો વસતા હતા. એક ક્ષણ પેજ પોતે જે મકાનમાં કેદ હતો તે અને હમણાં જે મકાનમાંથી બ્હાર નીકળ્યો તે બન્નેને જોતો ઉભો રહ્યો જે મકાનમાં તે કેદ હતો તેની ઉપલી બારીમાં રોશની નજરે પડતી હતી એ જોઇ પેજ બબડયો: "બદમાસો મોજથી સુતેલા જણાય છે તેમને ખબર નથી લાગતી કે ભોંયરું ખાલી પડયું છે."

હવે તે અત્યંત વેગથી ગલીને નાકે ગયો ત્યાં જઇ તેણે ગલીના નામવાળું પાટીયું વાંચવાની કોશેષ કરી પણ તેનો હેતુ સફળ થયો નહિ. ગલીમાંથી બ્હાર નીકળી તે એક લાંબી, સાંકડી કાચા સડકપર જઇ પહોંચ્યો આ રસ્તાપરના મકાનો પરથી તેની ખાત્રી થઇ ગઇ કે અહિં પણ હલકા માણસોનોજ નિવાસ છે તે ગમે તેમ રસ્તો કાપવા લાગ્યો કોઇ જગ્યાએ ભાડાની ગાડી મળી જશે એવી તેને આશા હતી પણ કયાંય પણ ગાડીનો સ્ટેન્ડ જણાયો નહી, રસ્તામાં બે ચાર માણસ જતા જણાયા તેમને તે કંઇ પૂછી શકયો નહિ. કંઇક પૂછવાથી કોઇને કંઇ શક ઉપજે ને વળી પાછી આફત આવી પડે એવા ભયથી તે ગુપચુપ માર્ગ કાપતો રહ્યો.

અચાનક કોઇ દેવળના ઘડીયાળમાં બે વાગ્યા થોડીવારમાં પેજ બ્યાપીંગ સ્ટ્રીટમાં જઇ પહોંચ્યો આ રસ્તો પેજ જાણતો હતો. હવે તેની ખાત્રી થઇ કે તેને લંડનના પૂર્વ ભાગમાં કેદ કરવામાં આવ્યો હતો. પણ એનું કેદખાનું એ ફરીથી શોધી શકે એમ ન્હોતું ગમે તેમ હો, પેજને સીધો રસ્તો મળી ગયો પોણા કલાકમાં તે ટાવર હીલ જઇ પહોંચ્યો ત્યાં તેને ભાડાની ગાડી મળી ગઇ અને તેમાં બેસી રાતે ત્રણ વાગે પેજ જયોર્જ એન્ડ વુલ્વર હોટલમાં ઠરીઠામ થવાને ભાગ્યશાળી થયો.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

પોલીન માટે પથરાતી જાળ.

પેલમેલના રસ્તામાં મિસીસ ગ્રેગની દુકાનમાં શ્રી. હાર્લી એક ઓરડામાં મિસ એન્જેલીનાના પ્રેમમાં લીન થઇ ગયો હતો તેજ સમયે એ દુકાનવાળા મકાનના એક બીજા ઓરડામાં એક ઓર બનાવ બની રહ્યો હતો.

રાતના નવ વાગી ગયા હતા. દુકાનમાં માલ વેચનારી યુવતીઓ દુકાન બંધ કરવાની તૈયારી કરી રહી હતી. મીસીસ ગ્રેગ સર્વના કામપર નજર રાખતી હતી. એ પળે સેંટ જેમ્સ સ્કવેરવાળા મકાનમાંથી એક નોકરે આવી મિસીસ ગ્રેગને ધીમે સ્વરે કંઇ સંદેશો સુણાવ્યો.

“ ઓહો ! લોર્ડ ફ્લોરેસલ !–” આનંદથી આ બે ત્રણ શબ્દો બોલી મિસીસ ગ્રેગ પોતાના ખાસ દિવાનખાનામાં ગઇ.

દિવાનખાનું નાનું પણ સુસજ્જિત હતું. તેમાંના રાચરચીલા પરથી મિસીસ ગ્રેગની કલાપ્રિયતાનો ખ્યાલ આવતો હતો. બનાવટી ફુલોથી શોભી રહેલાં કેટલાંક ફ્લાવર વાઝ, સુંદર તસ્વીરો, ફ્રાન્સની બનાવટનું ટાઇમપીસ ઘડીઆળ, પાંચ છ ઇંચ મોટી હાથીદાંતની કેટલીક સુંદર મૂર્તિઓ, બુક કેસમાં શોભતાં પુસ્તકો વિગેરેથી દિવાનખાનાની શોભામાં અનેરી વૃદ્ધિ થતી હતી. એક બાજુ સગડીમાં અગ્નિ ધીકી રહ્યો હતો. બતીના પ્રકાશમાં બારીપરની રંગીન પરદાઓની સુંદરતા ચમકી ઉઠી હતી.

એ ઓરડામાં એક આરામ ખુરશીપર એક નવયુવક બેઠો હતો અને વારંવાર ઘડીઆળ તરફ જોતો પોતાના હાથમાંની સોનાની મુઠવાળી લાકડીથી ધીમે ધીમે બુટપર તાલ મારતો હતો. તે લોર્ડ ફ્લોરેસલ હતો. અચાનક તેનો મોટો ભાઇ ગુજરી જવાથી તેને પરંપરાથી ચાલતો આવેલો લોર્ડનો ખિતાબ અને અઢળક સંપતિ મળી ગયાં હતાં. હજી તેનાં શોકસૂચક કાળાં વસ્ત્રો ઉતર્યાં નહોતાં. પણ એ શ્યામ વસ્ત્રો પણ તેને ખુબ શોભી રહ્યાં હતાં. તેને કુદરતેજ એવી ખુબસુરતી આપી હતી કે તે ચમકાવવાને તેને કૃત્રિમ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો પડતો નહિ. તેનું વદન મધુરી રમણી જેવું મોહક હતું. તેનું વય ૨૨ વર્ષનું હતું. મુછનો દોરો પણ હજી ફુટયો નહોતો. દાઢી પર

અસ્ત્રો ફેરવવાની જરૂર હજુ પેદા થઇ ન્હોતી. તેનાં દાંત મોતી જેવા સફેદ હતા. નાક નાનું અને પાતળું હતું. હોઠ પાતળા હતા અને તે પર ગુલાબી સુરખી હતી. કાન પણ સુલાયમ અને નાના હતા. તેનાં સાંભળ્યા ગુંચ-રાયેલા વાળ તેના ખભા પર વીખરાઇ તેની સુંદરતામાં અપૂર્વ વધારો કરતા હતા. ઉન્નત અને પ્રશસ્ત લલાટની ઉપર બરાબર મધ્ય ભાગમાંથી વાળની સેંથી પાડવાથી તેનું મ્હોં આબાદ સ્ત્રી જેવું લાગતું હતું. તેની આંખો મોટી, કાંતિમય અને મદમાતી હતી. તેનાં અંગ પ્રત્યંગમાં વિલાસ-પ્રિયતા ઝબકી રહી હતી. તેનું કદ પુરૂષોથી જરા નાનું અને સ્ત્રીઓથી મોટું હતું. શરીર સુડોળ અને તંદુરસ્ત હતું. અવાજ રમણીઓ જેવો મીઠો અને મોહક હતો. તેની વાત કરવાની છટા પણ આકર્ષક હતી. તે વિલાસી હતો પણ ઉન્મત્ત ન્હોતો. ખડખડાટ હાસ્ય કે બીભત્સ ભાષા તેને ગમતાં નહિ. તે સુંદરીઓનો પૂર્ણ ભક્ત હતો. છતાં શરાબનો શોખીન ન્હોતો. તેને પુરૂષ મિત્રો ગમતા નહિં પણ સ્ત્રીઓનાં સહવાસમાં તે કલાકો ના કલાકો ગુમાવી નાખતો. કોઇ નવીન રમણીને જોતાંજ તે હૃદય ગુમાવી બેસતો. તેનું હૃદય ઉદાર અને વિચારો ઉમદા હતા. ખુશામતી મિત્રોને તે કદી પૈસા ધીરતો નહિ. પણ યોગ્ય પાત્ર જોઇ સેંકડો ગીનીઓ દાનમાં આપી દેતો. હજુ સુધી તેણે લગ્ન કર્યું ન્હોતું. અને લગ્નની બેડીમાં જકડાવાની તેની મરજી પણ ન્હોતી. એક સ્ત્રીને ગળે બાંધી આખી જીંદગી ગાળવાનો વિચારજ તેને અસહ્ય લાગતો. તેની પાસે અઢળક લક્ષ્મી હતી, તેના શિર પર માતાપિતા યા બે બોલ બોલનાર વડિલ હતાજ નહિં. તેને પ્રેમનોજ નાદ લાગ્યો હતો, રાત દિન તે કોઇ રમણીના પ્રેમમાંજ મશગુલ રહેતો. અને તે માટે પાણી પેઠે દ્રવ્ય વાપરી નાખતો. મિસીસ બ્રેસ જેવી દયાવાન સ્ત્રી આવા વિલાસી યુવાનને ઘણી ઉપયોગી થઇ પડે એ સ્વાભાવિક છે. તેની દુકાનમાંથી લગભગ ડઝનેક યુવતીઓમાંની ઘણી ખરી લોર્ડ ફ્લોરેમલની પ્રણયીની થઇ ચૂકી હતી.

મિસીસ બ્રેસ એ ઓરડામાં આવતાંજ લોર્ડ ફ્લોરેમલ જરા ઉભો થયો. બંને બેઠા પછી તરતજ એ વિલાસી યુવાન બોલ્યો: “વ્હાલી! આજ દશ દિવસથી હું આમથી તેમ ને તેમથી એમ ઘુમી રહ્યો છું છતાં મારૂં મન માને એવી કોઇ પણ રમણી મારી નજરે પડી નથી. તારા સિવાય મારી મનોકામના પૂર્ણ નહિં થાય, એવા ખ્યાલથી આજે તારી પાસે આવ્યો છું.

"ત્યારે તો તમે દયાને પાત્ર છો.' મિસીસ ગ્રેસ સ્મિત કરતી બોલી.

"ખરેખર હું દયા પાત્ર છું." તે બોલ્યો અને તેની નજર મિસીસ ગ્રેસના અધખુલા ઉરજ પર પડી.

"વ્હાલી ! તું આજે બહુજ મોહક જણાય છે હો !"

"તમે મારા પર તો લટ્ટુ નથી થયા ને ?"

"ખરેખર આજે હું તારા પર આશક થયો છું. વ્હાલી તું એટલી સુંદર છે કે મી૦ ગ્રેસની મને અદેખાઇ આવે છે–"

આ વાત સાંભળી મિસીસ ગ્રેસ ચોંકી અને જરા ગુસ્સે થઇ બોલી. "મારા લોર્ડ ! તમે મારી મશ્કરી કરો છો ?"

"નહિં નહિં, તું જાણે છે કે હું તારૂં દીલ દુખવવા માગતો નથી."

"હા..."

"વારૂ એ વાત જવા દે. તું નારાજ ન થા. જો, આજે પંદર દિવસ થયાં મેં એવી કોઇ યુવતી નથી જોઇ કે જેને જોતાંજ ભાન ભૂલી જવાય–"

"કંઇ ફીકર નહિ. તમને ગમે એવી એક નવી નવેલીનું ઠેકાણું હું તમને બતાવું–" મિસીસ ગ્રેસ બોલી.

"જલદી બોલ–વ્હાલી ! જલદી બોલ !" લોર્ડ ફ્લોરેમલ નવી રમણીની વાત આવતાંજ બેચેન બની બોલ્યો.

"જરા ધીરજ ધરો. બધું કહુ છું: આટલા ઉતાવળા કેમ થઇ જાઓ છો? મિસીસ ગ્રેસ જરા ઉશ્કેરાઇને બોલી: "મારી પીછાનના એક નીપુણ પ્રેમીને અત્યંત શોધ કર્યા પછી એક ફુલવાડીમાંથી બે અધખીલી કલિઓ મળી છે."

"ત્યારે તો એ સગી બ્હેનોજ હશે—"

"હા. અને એ બે બ્હેનો એવી ખુબસુરત છે કે તેમને જોતાંજ અનેક રૂપગર્વિતાઓના ગર્વ ગળી જાય છે. એમાંની એકને મેં જોઇ છે. અત્યારે પણ તે આ ઘરમાં છે."

લોર્ડ ફ્લોરેમલનું વદન ખીલી ગયું તેની નસોમાં કામાગ્નિ વ્યાપી રહ્યો. "આજે તું મારી પાસેથી સો ગીની ઇનામ પડાવી જશે એમ લાગે છે."

"નહિ. સાંભળો તો ખરાં." મિસીસ બ્રેસ બોલી: "મોટી બ્હેન તો પ્રેમ પિંજરમાં પુરાઇ ગઇ છે ને પ્રેમની પાઠશાળામાં કક્કો ઘુંટી રહી છે. નાની કલિના તમે ભ્રમર થજો."

"એ પણ એની મોટી બ્હેન જેવીજ મોહક છે?" તે વિલાસી અમીરે પૂછ્યું.

"મેં તેને જોઇ નથી પણ સાંભળવા પ્રમાણે તેની ખુબસુરતી પણ ગજબનાક છે. જો એ રમણી તમારી પ્રણયિની થઇ તો તમે સર્વને થોડાક સમય માટે ભૂલી જશો."

"એમ! હું તો તારી વાત પરથીજ એના પર મોહી પડયો છું. હવે એ પરી મને કયારે મળશે તે કહે–"

"વાત એમ છે કે એ બે બ્હેનો કોઇ આબરૂદાર ગૃહસ્થની કન્યા છે. એ ગૃહસ્થ કુલીન છે પણ હાલમાં તેની સ્થિતિ સારી નથી. કેટલાક દિવસથી બ્હારગામ ગયો છે. મોટી કન્યાનું નામ ઓકટેવિયા છે. તે એક રંગીલા યુવાનના પ્રેમમાં પડી છે. નાની પોલીન તમારી થવાનો સંભવ છે. ઓકટેવિયાને વિશ્વાસ છે કે તેનો પ્રેમી તેની સાથે લગ્ન કરશે પણ એમાં તે જબરી ખતા ખાય છે એ કહેવાની જરૂર નથી. કાલે રાતે તેના પ્રેમીએ પોતાનો પ્રેમ પ્રગટ કર્યો હતો અને આજે તે તેને અહિં મળવા આવી છે આ પરથી એ કેટલી પ્રેમવશ થઇ ગઇ છે તે સમજી શકાશે. મારી ધારણા પ્રમાણે પોલીન પણ એવીજ નિર્દોષ અને ભોળી હશે. તેને પ્રેમ જાળમાં ફસાવતાં તમારા જેવા ઉસ્તાદને કેટલી વાર લાગશે?'

"હું એને ખુબ પ્યાર કરીશ."

"નહિ નહિ મેં એક યુકિત શોધી રાખી છે જેથી તમે બહુ સહેલાઇથી ઇડરીયો ગઢ જીતી આવશો"

'શું?'

"તમને સ્ત્રીનો પોષાક કેવો લાગશે?" મિસીસ બ્રેસ એ અમીર તરફ માર્મિક નજર ફેંકી બોલી.

"ઓહ! સમજી ગયો. સ્ત્રીનો પોષાક મને આબાદ શોભી રહેશે. એક અજાણી યુવતી ગીરદીમાં પોતાની માથી છૂટી પડી ગઇ છે, રાતનો વખત છે, બહુ ડરી ગઇ છે તેથી એક રાત આશ્રય માગે છે–બસ, એજ યુકિત છે ને?"

'હા. તમે બરાબર સમજી ગયા હવે મારી વાત સાંભળી લો મેં તમને કહી દીધું છે કે મોટી બહેન એક રંગીલા જવાનને દીલ દઇ ચૂકી

છે. એ ગૃહસ્થ મારા પર તમારા જેવીજ અમી ભરી નજર રાખે છે. ઓકટેવીયાનો પિતા ઘેર આવ્યા પછી ચોક્કસ કારણસર તે તેને ઘેર ન મળી શકે તે માટે બંને આ ઘરમાં મળી શકે એવી ગોઠવણ કરવાની જરૂર છે. પોલીનને છોડી ઓકટેવીયા લાંબો વખત સુધી ગેરહાજર રહી શકે અને તેના ગુપ્ત પ્રેમની વાત બહાર ન આવે તે માટે પોલીનને પણ પ્રેમ માર્ગે ચઢાવવાની જરૂર છે. જ્યારે બન્ને એક બીજાની વાત જાણી જશે ત્યારે ઉભય એટલી ચાલાક થઇ જશે કે તેમના પિતાને કંઇ ખબર નહિ પડે."

"આ તો સોના કરતાં પીળું! બન્નેને મન પસંદ પ્રેમીઓ મળી જશે ત્યારે એક બીજીથી ડરશે પણ નહિ. ઉલટું ઉભય એક બીજીને મદદ કરશે મને લાગે છે કે ઓકટેવીયાના આશકે પોલીનને માટે પ્રેમી શોધી કાઢવાનું કામ તને સોંપ્યું છે—"

"હા. ઓકટેવીયા આવી તે પહેલાં એમણે એ વાત છેડી હતી. તેમનો ગુપ્ત પ્રેમ પ્રકટ ન થઇ જાય તેની જવાબદારી મારે માથે છે."

"આ પરથી લાગે છે કે તે કોઇ મોટો માણસ હોવો જોઇએ, ને તેની પત્ની ઘણી શંકાશીલ હશે.'

"ખરે તે ઘણા મોટા માણસ છે. તેમની શાદી થોડા વખતમાં થઇ જશે. તમે જાણો છો કે હું કોઇ પણ માણસના ભેદ ખોલતી નથી."

"હા, વ્હાલી! એ હું સારી પેઠે જાણું છું. બીજાની પ્રેમ લીલામાં માથું મારવાની મારી ઇચ્છા પણ નથી. ઓકટેવિયાનો પ્રેમી કોણ છે. કેવો છે. તે જાણવાની મને શી પડી છે? મારે તો પોલીનનું કામ છે. હવે એ કામ તું કયારે હાથ ધરશે?"

"કાલે રાતે કાલે સવારે ચીઠી લખીને હું તમારી બેચેની દૂર કરી દઇશ."

"થેંકસ!"

"હવે જરા શરાબ લેશો?" મિસીસ બ્રેસે મહેમાનગીરી કરવાની શરૂઆત કરી.

"હું કૉફી અને ચોકલેટ સિવાય કોઇ પણ કેફી વસ્તુ લેતો નથી." તે ખુરશી પરથી ઉભો થયો અને આયનામાં પોતાનું સ્વરૂપ જોઇ બોલ્યો: 'યુવતીનાં પોષાકમાં તો હું શોભી નીકળીશ પણ મને શણગાર કોણ સજાવશે?'

"હું છું ને વ્હાલા?" હસતી હસતી મિસીસ બ્રેસ બોલી.

"તારા જેવી શણગાર સજાવનારી હોય તો પછી વાંધોજ શો? કહી ફ્લોરેમલે મિસીસ બ્રેસના ગુલાબી ગાલો પર હાથ ફેરવ્યો. મિસીસ બ્રેસ તેથી જરા પણ નારાજ ન થઇ. ત્યાર પછી એ યુવાન અમીરે રજા લીધી. પાછલા મકાનમાં જવાના રસ્તા સુધી મિસીસ બ્રેસ તેની સાથે ગઇ, અને પછી તેનો નોકર એ અમીરને દરવાજા સુધી મૂકી આવ્યો.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

પેલા બુઢ્ઢાની પોકેટ બુક.

બદમાસ મેગ્સમેનના ભયંકર ભોંયરામાંથી બહાર નીકળી પેલા બુઢ્ઢાના મોત સમયની તૂટીફૂટી વાત સાંભળી તેના ઉશીકા નીચેથી પોકેટ બુક લઇ થાકેલો પાકેલો પેજ જ્યોર્જ એન્ડ બુલ્વર હોટલમાં ગયા. ત્યાં પોતાના ઓરડામાં જઇ તરતજ તેણે પેલા મરનાર બુઢ્ઢાની પોકેટ બુક તપાસવા માંડી. રાતનાં ત્રણ વાગ્યા હતા, તે થાકી ગયો હતો. આંખો મીચાઇ જતી તો પણ તે ધીરજ ધરી શકયો નહિં. તેના સુવાના ઓરડામાં સગડી સળગાવવાનો સામાન મોજુદ હતો. તરત તેણે સગડી સળગાવી ઠંડી ઉડાવી દીધી અને સગડી પાસે ખુરશી પર બેસી પોકેટ બુક જોવા માંડી. પોકેટ બુક જરી પુરાણી હતી. તે પર ચરબીના ડાઘ લાગ્યા હતા. તેના પાનાનો કેટલોક ભાગ ફાટી ગયો હતો. ટેબલ પર પોકેટ બુક મૂકી પેજ તેના પાના ઉથલાવવા લાગ્યો. તેમાંથી તેને જુના ફાટેલાં કાગળો મળ્યા, પ્રથમ એક કાગળની ઘડી મળી. તેનો સ્પર્શ કરતાં પેજને જણાયું કે તે ઘણી નરમ છે એ ત્રણ કાગળો ઉપરથી કાઢી નાખતાં તેમાંથી કોઇના માથાના વાળની એક લાંબી ઝુલ્ફ નીકળી. વાળ પર ધુળ લાગી હતી તો પણ એક સમય એ વાળ રેશમ જેવા મુલાયમ અને કાળા ભમર જેવા હશે એમ પેજને લાગ્યું. વાળની જુલ્ફ માપી જોતાં તે બે ફૂટથી પણ લાંબી જણાઇ. વાળોમાં હજુય કાળાશ અને કોમળતા હતી પણ તેની ચમક ઊડી ગઇ હતી. એ વાળ કોઇ કોમળ હૃદયની અતિત આશા પ્રિતીના ચિન્હ સમાન હતા. કેટલીક વાર એ વાળ જોઇ પેજે જે કાગળમાં એ વાળ બાંધ્યા હતા તે કાગળો જોવા લાગ્યો. જોતાં જોતાં એક કાગળમાં કંઇક લખાણ માલમ પડયું. અક્ષરો ઝાંખા પડી ગયા હતા અને કેટલાક શબ્દો ઉડી ગયા હતા. કાગળ ઘણો જુનો હતો પેજે મહા મુશીબતે નીચલા શબ્દો વાંચ્યાઃ

"હના લાઇટ ફુટના વાળ-તેના પ્રિયતમને માટે-સેંટ જેમ્સ સ્કેવર, ડીસેમ્બર, ૧૭૫૬."

આ શબ્દો વાંચતાંજ પેજ ચોંકયો. વાંચનારો આ પ્રસંગે પહેલા પ્રકરણમાંની હકીકત યાદ કરવાની અમે વિનતી કરીએ છીએ. જ્યોર્જ એન્ડ બુલ્વર હોટલમાં સોદાગરોમાં થતી વાતચીત પ્રસંગે હના લાઇટ ફુટ અને ઇગ્લંડના રાજા ત્રીજા જ્યોર્જ વચ્ચેના ગુપ્ત પ્રેમની વાત પેજે કહી હતી તે અત્રે સ્મૃતિપટ પર તાજી કરવાની જરૂર છે.

હન્ના લાઇટ ફુટના વાળની લટ જોઇ પેજની અજાયબી અને કુતુહલ વધી ગયાં. અવશ્ય આ વાળ હાલના ઇંગ્લંડના મહારાજા ત્રીજા જ્યોર્જની પ્રણયીનીનાજ છે એમ પેજને લાગ્યું. તેણે સંભાળથી વાળની જુલ્ફ કાગળમાં બાંધી લીધી અને બીજા કાગળો તપાસવા માંડયા.

તેણે એક બીજો કાગળનો ટુકડો હાથમાં લીધો. બારીક નિરિક્ષણ કરતાં તેને જણાયું કે આ કોઇ કાગળનો અર્ધો ભાગ છે-આખો નથી. કાગળ ઘણો જુનો થઇ જવાથી તે ફાટી ગયો હતો. એક ભાગ પેજના હાથમાં હતો. બીજો ભાગ તેણે ઘણો શોધ્યો પણ તે તેને મળી શકયો નહિ. પેજ નિરાશ થયો. અંતે તે એ અરધો કાગળ વાંચવા લાગ્યો. કાગળમાંના અક્ષરો ભુરા અને પીળા થઇ ગયા હતા. જાણે આગમાં બળી જવાથી એ કાગળનો રંગજ બદલાઇ ગયો હોયની એવો ભાસ થતો હતો. પેજે જોયું કે અક્ષરો કોઇ પુરૂષના હાથના છે. મહા મુસીબતે તેણે નીચેના શબ્દો વાંચ્યાઃ

"આથી હું આખી આલમને જણાવું છું.
વેલ્સ, આથી જાહેર
મિસ હન્ના લાઇટ ફુટ
કારણથી પ્રાણથી પણ વધુ પ્રેમ
સર્વ શકિતમાન પરમાત્માની સમક્ષ ભવિષ્યની પત્ની
આથી જાહેર થાય કે હું
પવિત્ર દીલથી પ્રતિજ્ઞા કરૂં છું અને
ઇશ્વરની ઇચ્છાથી, મારી પરમ ભકિત
કારિણી હન્ના લાઇટ ફુટની સાથે
સમ્મતિ અને મંજુરી આપે
અસ્વીકાર કરૂં તો ઇશ્વર
થી જ્યારે હું આ રાજની ગાદી
ત્યારે વગર વિલંબે મજકુર હન્ના
ગ્રહણ કરીશ અને અમે પરસ્પર
વિવેચના કરીએ છીએ તેનું નિદર્શન
હું આજે ત્રીજી એપ્રીલ
આ પ્રતીજ્ઞા પત્ર પર સહી કરૂં છું.
સાક્ષીઃ
વિલિયમ સ્ટેમ્ફર્ડ બેરોનેટ.

ઉપલો અરધો પત્ર વાંચ્યા પછી ફરીથી પેજે બાકીના અરધા પત્રની શોધ કરી પણ તેને ભાગ્યે નિરાશાજ લખાઇ હતી. ઉપલા શબ્દો વાંચતાં તેની ખાત્રી થઇ ગઇ કે આ પત્રને ઈંગ્લંડના રાજવંશ સાથે ખાસ સંબંધ છે. જો પૂરો પત્ર મળી જાત તો વિના તકલીફે સઘળો ભેદ પેજને માલુમ પડી જાત. સાક્ષી તરિકે મરહુમ બેરોનેટ સર વીલીઅમ સ્ટેમ્ફર્ડની સહી હોવાથી તે એટલુંય સમજ્યો કે હાલના સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડના જન્મ વિષે પ્રજામાં જે અફવા ચાલે છે તેમાં કંઇ પણ સત્યાશ હશે! આ અરધો પત્ર અત્યારે નકામો જણાતો હતો છતાં તે હના લાઇટફુટના જીવન વૃતાંતનું સ્મૃતિ ચિન્હ છે એવી પેજની ખાત્રી થઇ ગઇ.

આ પળે પેજને એ ખ્યાલ આવ્યો કે જે બુઢ્ઢાના ઉશીકા નીચેથી આ પોકેટ બુક મળી હતી તે કોણ હશે? પણ અત્યારે એવા વિચાર કરવાની તેને નવરાશ ન્હોતી આ ભેદી કથા પર વધુ પ્રકાશ પાડનારા કાગળો મળી આવે એવી આશાથી તે પુનઃ પોકેટ બુકમાંના બીજા કાગળો જોવા લાગ્યો. આ વખતે તેના હાથમાં જે પત્ર આવ્યો તે પણ જુનો અને ફાટેલો હતો પણ તે પરના અક્ષરો સ્પષ્ટ હતા, એ પત્ર નીચે મુજબ હતોઃ—

તા૦ ૯ મી ફેબ્રુઆરી ૧૭૫૭.

નામદાર પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સ,

તમારો પત્ર મળ્યો. તે પરથી તમારી રાજકીય પદવીની મને ખબર પડી. એ હકીકત જાણતાં મારી અજાયબીનો પાર રહ્યો નહિ. હું તો અવાકજ થઇ ગઇ. મારી બુદ્ધિ બ્હેર મારી ગઇ. આ પત્ર લખતી વખતે પણ મારૂં દીલ બ્હાવરૂં બની રહ્યું છે. મારૂં હૃદય મારે વશ નથી. યંત્રની પેઠે પત્ર લખી નાખું છું. પણ ચિત્ત એકદમ અસ્થિર છે. જાણે સઘળી ચિંતા દૂર થઇ ગઇ હોય એમ લાગે છે. પાછલી વાતોનું સ્મરણ પણ સ્વપ્ન સમું લાગે છે. મને ભાસ થાય છે કે ભવિષ્યમાં મારાપર કોઇ ભારી આફત આવી પડશે. એમ કેમ થાય છે તે સમજાતું નથી તમારા પ્રેમ સિવાય મને કંઇજ યાદ રહેતું નથી.

લી. ફકત તમારી,

એચ. એલ.

આ પત્રના અક્ષર સુંદર અને ભાષા પ્રેમાળ સ્ત્રીના પત્ર જેવી લલિત હતી. પેજની ખાત્રી થઇ કે આ પત્ર હના લાઇટફુટનો છે.

પેજે બીજો પત્ર કાઢ્યો તે નીચે મુજબ હતો:

તા૦ ૧૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૭૫૭.

મારા પરમ પ્રિય રાજકુમાર,

તમે કૃપા કરી જે પત્ર મોકલ્યો છે તેથી મને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ આવ્યો છે. હું તમારા પ્રેમ માટે શંકાશીલ છું એવો વિચાર પણ ભૂલ ભર્યો છે. નહિ મેં તમારા પ્રેમ પર કદિ શંકાની નજર કરી નથી. તમે તમારી પ્રતિજ્ઞા પાળી શકશો કે નહિ તેનીજ મને ચિંતા હતી. હવે એ ચિંતા પણ દૂર થઇ ગઇ છે. સઘળી વાત પ્રગટ થવા છતાં મારા ભાઇએ મને એક બોલ પણ કહ્યો નથી તે જાણીને તમે આનંદ પામશો. તમે જે સમયે મળવાનું લખ્યું છે. તે સમયે હું જરૂર તમારા દર્શન કરવા આવીશ.

વ્હાલા રાજકુમાર! કાલ સાંજ સુધી પ્રણામ.

હુન્ના.

આ પત્ર વાંચી પેજે એક ત્રીજો પત્ર ઉપાડ્યો. તે નીચે મુજબ હતો.

તા૦ ૨૩ મી જુન ૧૭૫૭

મારા રાજકુમાર! મારા પ્રિયતમ! મારા પ્રાણથી પણ અધિક પ્યારા સ્વામી! આજે આ પત્રદ્વારા હું તમને જે શુભ સમાચાર જણાવવા માગું છું તે જાણીને આપને અત્યંત આનંદ થશે. હું ગર્ભવતી છું મને આનંદ થાય છે કે હું આપના અચલ અને અટલ પ્રેમનો ઉપહાર યથા સમયે આપવાને ભાગ્યશાળી થઇશ. લેડી સ્ટેમ્ફર્ડ આ સમયે મારી સાથે છે. તે મારા પર અત્યંત પ્રેમ રાખે છે. આજે ત્રીજે પહોરે હું તેને ઘેર જઇશ. મને પોતાની સાથે લઇ જવા માટે અત્યંત આગ્રહ કરી રહી છે. એલ્સબરીની પાસે તેનો એક સુંદર બંગલો છે. હું એક સખી તરિકેજ તેની સાથે જતી નથી. લેડી સ્ટેમ્ફર્ડને ગઇ કાલેજ માલુમ પડયું કે તે પણ મારા જેવીજ છે. નોંધપોથી જોતાં જણાય છે કે અમે બન્ને એકજ દિવસે ગર્ભવતી થઇ હતી. વ્હાલા! એ સખીઓની આવી સમાન દશા કેટલી આનંદ દાયક અને છતાં કેટલી આશ્ચર્યજનક છે? તમે શહેરની બ્હાર જવાના છો તેથી હું સર વીલીયમ અને લેડી સ્ટેમ્ફર્ડની સાથે એલ્સબરી જવાની રજા માગું છું હું આપને પ્રતિજ્ઞા પુર્વક કહું છું કે શનિવાર પહેલાં હું પાછી ફરી યથા સમયે આપને મળીશ.

તમારો મારા પર અટલ પ્રેમ છે તે માટે હું આપની અત્યંત ઋણી છું તમારા પત્રને મેં હજારો ચુમીઓથી વધાવી લીધો છે અને તમને મળવા પહેલાં એ પત્રને દશ હજાર વાર ચુમી લઇશ.

તમારી સ્નેહાળ પત્ની,

હુન્ના.

રાજા ત્રીજો જ્યોર્જ જ્યારે પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સ હતો ત્યારે તેણે હન્ના લાઇટફુટ સાથે છૂપા લગ્ન કર્યાં હતાં તેનું પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ આ પત્રમાં મળી ગયું. પેજે સર વીલીયમ સ્ટેમ્ફર્ડની સહીવાળો પત્ર ફરીથી જોયો પણ તેમાં તારીખ માલુમ પડી નહિ. તેણે અનુમાન કર્યું કે આ પત્ર ૧૭૫૭ ના જુન મહીનામાં લખાયો છે. પેલો અર્ધો કાગળ લગ્નના સર્ટીફીકેટ જેવો હતો. એ વાત પેજ ક્યારની સમજી ગયો હતો, તેણે કલ્પના કરી કે આ છૂપું લગ્ન તા૦ ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી અને ૨૩ મી જુન ૧૭૫૭ ની વચ્ચે થયેલું હોવું જોઇએ. તે બીજા પત્રો વાંચવાને એટલો બધો આતુર હતો કે આ બીના પર તેણે વધુ વિચાર ન કર્યો. તેણે એક બીજો પત્ર કાઢી વાંચવા માંડયો;

સ્ટેમ્ફર્ડ હાઉસ–

તા૦ ૬ ઠી જાન્યુઆરી ૧૭૫૮.

શોકાતુર, વિહ્વળ અને નિરાશ થઇ પાગલ જેવી કાલે રાતે અગીઆર વાગે હું અહિં આવી, અરે પરમાત્મા! શું મારા ફુટેલા કપાળમાં આવુંજ લખ્યું હતું? તમે મને કદિ ચાહી ન્હોતી–કદિ નહિ. તમારા દીલમાં મારે માટે પ્રેમ પ્રકટયો ન્હોતો. હવે હું સર્વ સમજી ગઇ છું. મને હંમેશને માટે શા માટે તજી દો છો? જે તમારા બાળકની માતા થવાની છે તેના પર પણ તમને દયા નથી આવતી? હાય! હું શું લખી રહી છું તે પણ હું જાણતી નથી. આંખમાંથી ચોધાર આંસુ વહેતાં હોવાથી હું જે લખું છું તે વાંચી શકતી નથી. મગજ આગની પેઠે ધીખી રહ્યું છે. હું પાગલ જેવી થઇ રહી છું. આ કઠણ શબ્દો માટે મને માફ કરજો. હું આ સહન કરી શકતી નથી. આ પત્ર સળગાવી દઇ બીજો લખી શકતી નથી. કેમકે આજ પત્ર પરથી મારા દીલમાં કેવો દાવાનળ સળગી રહ્યો છે તે તમને માલુમ પડશે. સ્વામી! પત્ર લખજો. નહિ. નહિ હવે એ પ્રિય નામથી તમને નહિ બોલાવું. તો પણ પત્ર લખજો. ભૂલશો નહી. પત્ર જરૂર લખજો."

આ પત્ર પર કોઇની સહી ન્હોતી પણ હન્ના લાઇટફુટના બીજા પત્રોના અક્ષરો સાથે આ પત્રના અક્ષરો આબાદ મળતા હતા. પત્રની તારીખ જોઇ પેજ મનમાં વિચારવા લાગ્યો. "આ સમયે હન્નાને પૂરા માસ થયા હશે. કદાચ તેથીજ તે સ્ટેમ્ફર્ડ હાઉસમાં રહી હશે. હાલના બેરોનેટના જન્મ સંબંધી જે ગપ ચાલે છે તે આ પરથી સાચી લાગે છે કોઇ આ પત્રો ખરીદી લેશે તો મને મોટી રકમ મળશે ને હું મોટો માણસ થઇ

જઇશ... પણ પેલો બુઢ્ઢો કોણ હતો ? અને જુલીયાનું નામ તે વારંવાર પોકારતો હતો. એ જુલીઆ કોણ છે ?...હું પણ કેવો બેવકુફ છું. પહેલા પોકેટ બુક તો જોઇ લઉં. પછી બીજા વિચારો થઇ રહેશે.

આવા વિચાર કરી તેણે એક બીજો પત્ર કાઢયો. તેનાં અક્ષરો જોતાંજ તે ચમકયો, તેમાં હબા લાઇટફુટની કંઇ વાત ન્હોતી. સરનામા પર 'જોસફ વોરન, બેગર્સ સ્ટાફ, હોર્સલી ડાઉન'' લખ્યું હતું અને કવર પર એલ્સબરીની ટપાલની છાપ હતી. અક્ષરો સ્પષ્ટ હતા. કાગળ જરા મેલો થયો હતો તો પણ બીજા પત્રો કરતાં નવો જણાતો હતો. પેજ આતુરતાથી એ પત્ર વાંચવા લાગ્યો.

તા૦ ૧૭ મી માર્ચ ૧૭૯૪.

તમારી સઘળી શરતો કબુલ છે, આ પત્રની સાથે સો પાઉંડની નોટ બીડી છે, તેની પહોંચ લખજો, જવાબ પહેલાંની પેઠે મી૦ એમ. ના નામ પર લખજો અને કવર પર 'ખાનગી' શબ્દ જરૂર લખજો. પહેલી વખતે અમે ત્રણ હજાર લઇશું અને આજથી છ મહીનામાં બીજા ત્રણ હજાર લઇશું, માલ ચોરસ પેટીમાં બંધ કરજો, પેટી પોણા ઇંચથી પાતળી ન હોવી જોઇએ, તેના ઢાંકણા પર બરાબર લોખંડના પટા મારજો, કોઇ માણસ માર્ફતે પેટી મોકલજો, અને ઠેકાણાનાં કાર્ડ પર ખુણામાં ''સી, એન્ડ કંપની''ની છાપ મારજો, પેટી મળ્યે બીજી સો પૌંડની નોટ મોકલવામાં આવશે. ''

આ પત્રનો અર્થ પેજ પ્રથમ તો ન સમજ્યો તે પર કોઇની સહી ન્હોતી, પણ અચાનક તેને યાદ આવ્યું કે પેલા ભયંકર ભોંયરામાં સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડે પોતાની કરુણ કથા કહેતાં પોતાના ભાગીદારો અને બદમાસ મેગ્સમેને બનાવટી સીક્કા સંબંધી કરેલા કાવત્રાંની કંઇ વાત કરી હતી. ફરીથી પત્ર જોતાં પેજને સ્પષ્ટ માલુમ પડયું કે આ પત્ર બનાવટી સીક્કા સંબંધીજ છે. તે મનમાં વિચારમાલા ગોઠવવા લાગ્યોઃ '' આ પર એલ્સબરીની પોસ્ટની છાપ છે, મી૦ એમ. એટલે માર્ટીન ! બેંકનો કોઇ કારકુન પત્ર ન ખોલે તે માટે પત્ર પર ''ખાનગી'' શબ્દ લખવાની સુચના થઇ છે. માલ એટલે બનાવટી ગીનીઓ ! આહ ! બદમાસો બડા ચાલાક જણાય છે. લંડનની બેંકો જેવી પેટીમાં નાણું મોકલે છે તેવીજ પેટીમાં નાણાં મોકલવા લખ્યું છે. સી. એન્ડ કંપની કુટસ કંપનીને માટે લખવામાં આવ્યું છે. કામ એવી હુશિ-

ધારીથી થયું છે કે બેંકમાં પેટી પહોંચતાં ખજાનચી એમજ સમજે છે કે કુટસ કંપનીમાંથીજ ગીનીઓ આવી છે! આહ! માર્ટીન અને રામ્સે જેવા પાજી બદમાસો મેં આજ સુધી જોયા નથી. હવે સર રીચર્ડની નિર્દોષતા સાબીત કરવામાં વાંધો નહિ આવે. જોઉં તો ખરો—બીજું શું મળે છે?"

પેજે એક નાનો પત્ર ઉપાડયો. તેના અક્ષર કોઇ સ્ત્રીના જણાતા હતા પણ હન્નાના અક્ષરો જેવા ન્હોતા પત્ર જરા ભેદી જણાતો હતો.

તા૦ ૭ મી જુલાઇ ૧૭૯૪

બીજી ડીલીવરીમાં તમને એક મોટો પત્ર મળશે. તેમાં સઘળી હકીકત સ્પષ્ટ લખી છે. તે પર રસાયનિક દવા લગાવજો. હું કાલે સાંજે ટી. એમ. ને મળીશ.

એલ. એલ.

હવે ફક્ત બેજ કાગળો બાકી રહ્યા. એક ઘડી વાળેલો સાદો કાગળ હતો. પણ તે પર કંઇ લખવામાં આવ્યું છે કે નહિ તે પેજ જાણી શક્યો નહિ. આખો કાગળ કોરોજ જણાતો હતો.

છેલ્લો પત્ર અત્યંત ટુંકો હતો. તેમાં કોઇએ કંપિત હાથે નીચેના વાકયો લખ્યા હતા: —

"સામાન ભરવાના ઓરડાની ડાબી બાજુના ખુણામાં જે પત્થર છે તેની નીચે તપાસ કરજે અને જે કંઇ મળે તેનો બુદ્ધિપૂર્વક ઉપયોગ કરજે. જુલીયા! સાવધાનીથી કામ લેશે તો તારૂં કલ્યાણ થશે; નહિ તો આફતમાં આવી પડીશ."

આ છેલ્લો પત્ર વાંચી પેજે સઘળા કાગળો એક પેટીમાં મૂકી તેને તાળું માર્યું અને પોતે બીછાનાપર પડયો. સ્વપ્નામાં તે મેગ્સમેન હન્ના લાઇટફુટ, સર રીચર્ડ સ્ટેમ્ફર્ડ અને પેલા બુઢ્ઢાને જોવા લાગ્યો. સ્હવારે દશ વાગે તે ઉઠયો ત્યારે તેનું આખું શરીર શરદીથી ઝલાઇ ગયું હતું. ભોંયરામાંની શરદીનું આ પરિણામ છે એમ ધારી તેણે ડોકટરને બોલાવ્યો અને મેસર્સ હડસન એન્ડ મોરલીપર એક પત્ર લખી ખબર આપી કે "હું ભોંયરામાંથી નાસી છૂટી જ્યોર્જ એન્ડ બુલ્વર હોટલમાં આવી ગયો છું માટે જો તમે હજુ સુધી એગર્સ સ્ટાફમાં પૈસા મોકલ્યા ન હોય તો હવે મોકલવાની જરૂર નથી. રૂબરૂમાં બધો ખુલાસો કરીશ"

પ્રકરણ ૧૬ મું.

ઇંગ્લંડનો પાટવી કુંવર.

અમે જે સમયની નવલ કથા લખીએ છીએ તે સમયે ઇંગ્લંડનો પાટવી કુમાર યાને પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સ "કાર્લટન મેન્શન" માં રહેતો હતો. આજે તેના શયનગૃહમાં અમે વાંચનારને લઇ જવા માગીએ છીએ.

. યુવરાજના શયનગૃહની ભભકનો પાર ન્હોતો. જમીન પર એ મોટો કીમતી અને સુંદર ગાલીચો પડયો હતો. એ ગાલીચો એટલો મુલાયમ હતો કે તે પર ખુલ્લા પગ મૂકતાં પગમાં ગલગલીયાં થતાં. બારીઓ પર જરીના ભરતવાળાં સુંદર પડદાઓ લટકી રહ્યા હતા, અને એ પડદા એવી રીતે ટાંગવામાં આવ્યા હતા કે જેથી ઇંગ્લંડની તીવ્ર ઠંડી ઓરડામાં પ્રવેશ કરી શકતી ન્હોતી.

એક બાજુ એક સુસજ્જિત પલંગ પડયો હતો. પલંગ પર રેશમની તળાઇ ને ઉશીકાઓ શોભી રહ્યા હતા. આસમાની રંગની જરીન ભરતથી ચકચક થતી મચ્છરદાની પલંગની શોભા ઔર વધારી મુકતી હતી. તેની બાજુમાં કાળા આરસપહાણનું એક ટેબલ પડયું હતું. શીલ્પીએ એ ટેબલ બનાવવામાં પોતાની કળા સંપૂર્ણ ખર્ચી નાખી હતી: તે પર સોડાની બે ત્રણ બાટલીઓ, શરાબની બોટલ, બ્રાંડીથી અરધું ભરેલું એક પ્યાલું, અને કાચની કેટલીક પ્યાલીઓ પડયાં હતાં. પલંગની નજીકમાંજ બે બારીઓની વચ્ચે એક ડ્રેસીંગ ટેબલ હતું. તે પર સોનાની ફ્રેમમાં મઢેલો એક ચોતરફ ફરતો આયનો હતો. આ આયનામાં પ્રકાશનું પ્રતિબિમ્બ પડતાં તેની સુંદરતા અપૂર્વ થઇ જતી હતી. કપડા રાખવા માટે રત્ન જડિત ચાંદીની બે પેટીઓ ત્યાં પડી હતી તેમાંની નાની પેટી પર અસ્ત્રો, દાંત સાફ કરવાનું બ્રશ, વાળનું બ્રશ, નખ કાપવાની કાતર, નાકના બાલ કાઢવાનો ચીપીઓ, પોમેટમની ડબ્બી, સુગંધી સાબુની ગોટીઓ, તેલની શીશી, અત્તરોની શીશીઓ વિ. શૃંગાર ચીજોનો એવો મોટો ઢગલો પડયો હતો કે બાર માણસો તેમાંથી શ્રૃંગાર કરી શકે ! પણ આ બધો ધુમાડો ફક્ત એકજ માણસ માટે કરવામાં આવ્યો હતો. ઓરડાના મધ્ય ભાગમાં રાખેલા એક ટેબલ પર નાની નાની સમશેરો, બોક્ષીંગનો સામાન, શીકારની ચાબુક, કીમતી લાકડીઓ, ઘોડેસ્વારની ટોપીઓ, બંદુકો, પીસ્તોલો, રાઇફલો, પેરીસથી મંગાવેલી બેશરમ તસ્વીરો વિ. પડયાં હતાં. છબીઓ નિર્લજ્જ હોવા છતાં કલાના નાદર

નમુના રૂપ હતી. તેમાંની રમણીઓ જાણે હમણાં બોલશે એવીજ લાગતી અને તેમને જોતાંજ જોનારના દીલમાં કામાગ્નિ પ્રદીપ્ત થતો હતો. જો તેના ચિત્રકારોએ પોતાની કળા સીધે માર્ગે વાપરી હોત તો તેઓ અમર થઇ જાત. ટેબલ પર પડેલાં પુસ્તકો એવા બીભત્સ હતા કે તે વાંચતાં બઝારૂ સ્ત્રીઓ પણ શરમાઇ જાય ! ચીનાઇ રમકડાં, અનેક પ્રકારની ઘડીઆળો, વીંટીઓ, હીરા જડીત ગાર્ટર અને સ્ટાર ઓફ ઓર્ડર્સ જાણે મામુલી ચીજ હોય તેમ ત્યાં પડયાં હતાં. તે સમયની નટીઓની હાથીદાંતની મુર્તિઓ, પુરાણા સીક્કા, જુના બ્રીટીશ હથીઆરો, રોમના જુના વાસણો, કેથોલીક યુગના કીમતી સ્મરણ ચિન્હો, અનેક રમણીઓની અસંખ્ય પ્રેમ પત્રિકાઓ પણ આ ટેબલ પર નજરે પડતાં હતાં એ પત્રોમાંના કેટલાક તો વંચાયા પણ ન્હોતાં. કેટલાક પત્રોના કવરમાં કોઇ પ્રેમવશ રમણીના રેશમ જેવા ચળકતા વાળો જણાતા હતા. લક્ષ્મીથી ખરીદી શકાય એવી સર્વ વિલાસ અને રંગરાગની વસ્તુઓ અહીં સીંચી સીંચીને ભરવામાં આવી હતી. ગરીબ પ્રજાના કલ્યાણ માટે રાજ્યની તીજોરી ખાલી હતી. પણ મોજમજાહ પાછળ શયદા થયલા યુવરાજની બે ઘડીની મોજ માટે લાખો પૌંડનો ધુમાડો થયો હતો.

એક બાજુ એક ટેબલપર અબનુસની ડેસ્ક હતી. તેનુ તાળું ખાસ ચાવી સિવાય ઉઘડતું નહિ. યુવરાજના ખાનગી પત્રો એ ડેસ્કમાં રહેતા અને તેની ચાવી પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સ હંમેશાં પોતાના વેસ્ટ કોટમાં રાખતો.

દિવાલો પર સુપ્રસિદ્ધ ચિત્રકારોની પીંછીની સુંદર કૃતિઓ ટાંગી હતી પણ એ સર્વ ચિત્રો મોહ અને કામની વાસનાનો અગ્નિ ધીખાવી દે એવાં હતા, ટારકવીન લુક્રેશીયાને બન્ને હાથોએ પકડી આલિંગન દઇ રહ્યો હતો અને લુક્રેશીયા તેના પંઝામાંથી છૂટવાને તરફડી રહી હતી. બીજા ચિત્રમાં કલીઓપેટ્રાના ખુલ્લા વક્ષસ્થલ પર માર્ક એન્ટની પડયો હતો. લીલીછંમ વન વાડીમાં માર્સ અને વિનસની નગ્ન છબી ચીતરવામાં આવી હતી. એવા અનેક વિલાસી ચિત્રો ઇંગ્લેંડના ભાવિ ગાદી પતિની વિલાસી વૃત્તિનો ખ્યાલ આપતા તેના શયન ગૃહને દીપાવી રહ્યા હતાં.

શયન ગૃહનાં મુખ્ય બારણા સિવાય બીજા બે દ્વાર હતાં. એક છૂપું દ્વાર હતું અને બીજું હમામખાનામાં જવાનું ! મુસ્લિમ બાદશાહોનાં સ્નાનાગાર જેવુંજ હમામખાનું પ્રિન્સે બનાવરાવ્યું હતું. હમામખાનાની ચારે દીવાલો આઇનાથી મઢી લેવામાં આવી હતી. સ્પ્રીંગવાળી આરામ

ખુરશીઓ સફાઈથી ત્યાં ગોઠવવામાં આવી હતી. તેમાં પણ શરાબની બાટલીઓ ને સુગંધી પદાર્થોની શીશીઓ મોજુદ હતી. એ સ્નાનાગાર જોતાંજ ભલભલા માણસને એક વાર વિલાસી થઈ જવાનું મન થઇ જતું.

સ્હવારે લગભગ દશ વાગે રાજ કુમારની નિંદ્રા તૂટી. આળસથી બગાસા ખાઇ, ધીમે ધીમે આંખો ખોલી તેણે જોરથી કપાળ દાબ્યું. રાતે ઉજાગરો કરવાથી તથા સુરા–ભવાનીની અપૂર્વ ભકિત કરવાથી રાજેશ્રીનું માથું સખ્ત દુખતું હતું. તે પલંગ પર બેઠો થયો ને તરતજ બાજુના ટેબલ પર પડેલા ગ્લાસમાં શરાબ નાખી તેમાં સોડા મીલાવી ગટગટાવી ગયો. નિત્ય નિયમ પ્રમાણે સુરાપાનનું મંગલાચરણ કર્યા પછી તેની નજર રત્નજડિત ઘડિયાળ પર પડી. દશ વાગવા આવ્યા હતા. તરતજ તેણે રેશમની દોરી ખેંચી નોકરને બોલાવવાની ઘંટી વગાડી. બીજીજ પળે તેનો ફ્રેંચ હજુરીયો તેની ખીદમતમાં હાજર થયો. તેણે સુંદર કાળા વસ્ત્રો પહેર્યાં હતાં અને ઉમ્મરમાં લગભગ ત્રીસેક વર્ષનો જણાતો હતો.

"આજ ઠંડી ઘણી છે, જરમીન!–" પ્રિન્સ બોલ્યો.

"જી હાં, હઝુર!"

ફ્રાંસનો વતની હોવા છતાં પ્રિન્સનો નોકર જરમીન શુદ્ધ અંગ્રેજી ભાષા બોલી શકતો હતો.

"સગડી સળગાવ—"

તરત હુકમનો અમલ થયો, જરાવાર તાપી પ્રિન્સ બોલ્યો: "જરમીન! સાચું બોલજે. કાલે રાતે મેં ખુબ લાલ પાણી પીધું હતું?"

"જી. હઝુર બેહોશ થઇ ગયા હતા." નોકર બોલ્યો.

"હું ભાનમાં હતો કે બેભાન તે પૂછતો નથી. મને ઉંચકીને પલંગ પર નાખવો પડયો હતો?"

"જી હા. સરકાર!—"

'ત્યારે તો મેં જરા વધુ ઢીચ્યો હશે. વારૂ જા. એક પેગ બ્રાંડી લાવ–"

જર્મીન તરત બ્રાંડી લાવ્યો ને પ્રિન્સ ધીમે ધીમે તે પી ગયો.

"ગુપ્ત દ્વાર ઉઘાડ. મી. મીગલ્સ આવવાના છે તે નાસ્તો પણ અહિ લેશે.

"આપ નામદાર પલંગ પરજ નાસ્તો લેશો?"

"નહિ, નહિ. હું હમણા ઉઠીને સ્નાન કરીશ. અગીઆર વાગે નાસ્તો લાવજે હવે જા—"

જરમીન ગુપ્ત દ્વાર ખોલી ચાલતો થયો.

બે ત્રણ મિનિટમાં ગુપ્ત દ્વારનાં દાદર પરથી બે વ્યકિતઓના ધીમા સ્વર અને હાસ્યનો અવાજ સંભળાયો. તે સાંભળતાંજ રાજ કુમાર ઉભો થયો, અને મનમાં ને મનમાં ખીજવાઇને બબડયો. "બદમાસ મીગલ્સ આજે કંમ શેતરંજ રમવા માગે છે મેં એને એકલાજ આવવાની તાકીદ કરી હતી પણ–"

તે આમ બબડતો હતો એવામાં ગુપ્ત દ્વાર પરનો મખમલનો પરદો હટાવી એક પુરૂષ આવી પહોંચ્યો, એક બે કદમ આગળ આવી તેણે યુવરાજને સલામ કરી ને તે ત્યાંજ ઉભો રહ્યો. બીજી પળે તેનો સાથી પણ આવી પહોંચ્યો.

પહેલા આવનારનું નામ ટીમોથી મીગલ્સ હતું, પણ તેના મિત્રો તેને ટીમ મીગલ્સને નામેજ બોલાવતા. તેનું વય ત્રીસેક વર્ષનું હતું. કદ નાનું પણ શરીર સશકત હતું. તેના ચહેરા પર શીતળાના ડાઘ હતા. આંખો ભુરી, બાલ ઘુંઘરાલા અને દાંત સુંદર હતા. તે એકદમ બેડોળ હતો એમ કહેવાય એમ નથી તેના વાળ લાલ હતા. મ્હોનો ઘાટ સારો ન્હોતો તોપણ રમણીઓમાં તે છેક અળખામણો થાય એવો ન્હોતો. જ્યારે તે ઘોડેસ્વાર થઇ બ્હાર નીકળતો ત્યારે અનેક અમીરજાદીઓ તેને શીર ઝુકાવી નમન કરતી. શહેરના અનેક અમીર ઉમરાવો તેને ચાહતા હતા. રાજકુમારના મિત્ર હોવા માટે નહિ પણ ટીમ મીગલ્સના કેટલાક ગુણો માટે લોકો તેનો સત્કાર કરતા હતા. દ્વંદ્વ યુધ્ધમાં એક માણસની જરૂર પડતાં ટીમ મીગલ્સ તૈયાર થતો. મુકકાબાજી અને કબુતરોની લડાઇમાં તટસ્થ ન્યાયાધીશ એજ થઇ શકતો. ઘોડદોડ અને શિકારમાં મીગલ્સ એકકો ગણાતો. સંગીત અને વકતાબાજીનો પણ એ ઉસ્તાદ હતો. એ ત્રણ બાટલી શરાબ પી જરા પણ લથડયા વિના ઘેર જઇ શકતો. શરાબ અને અશ્વોની જાત પારખવામાં એના જેવો પરિક્ષક મળવો મુશ્કેલ હતો. પીસ્તોલ અને બંદુકની નીશાનબાજીમાં એ સિધ્ધહસ્ત ગણાતો. મુક્કાબાજી, તરવાની, દોડવાની, કુદવાની રમતો, વિ. માં એ પાવરધો હતો, કોઇ સલાહ માગવા આવે તો પોતાના મનમાં આવે એવી

સલાહ આપી દેતો. આટલું વર્ણન કરવા છતાં અમે તેના અર્ધા ગુણો પણ વર્ણવી શકયા નથી. તે કેવો હતો તે આ વાર્તાની રંગભૂમિપર તેનું ચિત્ર વિચિત્ર કામ જોવાથી વાંચનારને માલુમ પડી જશે. રાજકુમારનો તે જમણો હાથ હતો. તેના વિના યુવરાજ કંઇ કરી શકતો નહિ. તે કોઇ રમણીનું સતીત્વ નષ્ટ કરી આવતો ને તેમાંથી રાજવંશની કીર્તિ પર કલંક લાગવા જેવો પ્રસંગ આવતો ત્યારે મીગલ્સ તે સ્ત્રીના આપ્ત-જનોને સમજાવી સમાધાની કરાવી દેતો. પ્રિન્સનું ગજવું ખાલી થઇ જતું ત્યારે તે તેને કોઇ શ્રીમંત પાસે નાણાં અપાવતો કોઇવાર પ્રિન્સને ખુબ કડાકા પડતા ત્યારે તેની કિમતી વસ્તુઓ તથા તેની પ્રણયીની મિસીસ ફીટઝ હરબર્ટના અલંકારો ટીમ મીગલ્સ સ્ટ્રેન્ડ રોડના કોઇ સાહુકારને ત્યાં ગીરો મૂકી પ્રિન્સનું કામ કરી આપતો. પ્રિન્સે તજી દીધેલ કોઇ રમણીને સમજાવી પટાવી આશ્વાસન આપવું, કોર્ટના માણસોને મારી મુકવા, ગુપ્ત પ્રેમના ઘોટાળા પર પરદા નાખવા અને પ્રિન્સના માગનારાઓને ચૂપ રાખવા વિ. કામ મીગલ્સજ બજાવી શકતો. પ્રિન્સ તેને મિત્ર જેવો ગણતો તેથી બીજા અમીર ઉમરાવો પણ તેની સાથે પ્રેમથી વર્તતા. આથી ટીમ મીગલ્સ મોટા મોટા શ્રીમંતોની મશ્કરી ઉડાવી શકતો પણ તેથી ગુસ્સે થવાને બદલે અમીરો ઉલટા રાજી થતા. ઘોડાની સરતમાં આ પૂતળા સાથે યુવરાજને પહેલી પીછાન થઇ હતી. તે પહેલાં તે શું કરતો હતો તે કોઇ જાણતું ન્હોતું. તે ગમે તે હોય પણ તેનામાં કોઇ જાતનું અભિમાન ન્હોતુ. રાજકુમાર પાસેથી કોઇવાર કંઇ ઇનામ મળતું તે તથા જુગારમાં કોઇવાર દાવ લાગી જાય તો તે-એ સિવાય રાજશ્રી પાસે કમાઇનું કંઇ સાધન ન્હોતું. તેના ચારિત્ર્ય માટે કોઇ કંઇ આડી વાત કરી શકતું ન્હોતું છતાં યુવાન રમણીઓ સાથે ટીમ મીગલ્સનો પરિચય થતો જોઇ તેમના મા બાપ રાજી થતાં ન્હોતાં.

પ્રિન્સના મિત્ર સાથે અમે વાંચકની પૂરી પીછાન કરાવી દીધી પણ તેનો સાથી કોણ છે ?

આ અદ્ભુત વારતાનો બીજો ભાગ તરત વાંચશો.

પ્રથમ ભાગ સમ્પુર્ણ.